

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет перекладознавства

Кафедра англійської і німецької філології та перекладу
імені професора І.В.Корунця

Кваліфікаційна робота магістра з перекладознавства

ЛЕКСИКО-СТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ
АНГЛІЙСЬКОМОВНИХ ТЕКСТІВ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН
ТА ОСОБЛИВОСТІ ЇХ ПЕРЕКЛАДУ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

Студентки групи МПа 51-18
денної форми навчання
факультету перекладачів
спеціальності 035 Філологія,
спеціалізації 035.041 Германські мови і
літератури (переклад включно),
перша – англійська,
освітньо-професійної програми
Перекладознавство: професійно-
орієнтований переклад (англійська мова і
друга іноземна мова)
Хатунцевої Аліни Дмитрівни

Допущена до захисту
«___»_____ 2019 року

Завідувач кафедри

_____ проф. Ніконова В.Г.
(підпис) (прізвище та ініціали)

Науковий керівник:
кандидат філологічних наук,
доцент Селіванова О. І.

Національна шкала _____

Кількість балів: _____

Оцінка: ЄКТС _____

MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF UKRAINE

KYIV NATIONAL LINGUISTIC UNIVERSITY

School of Translation Studies

Korunets Department of English and German Philology and Translation

Master Qualifying Paper in Translation Studies

LEXICAL AND STYLISTIC SPECIFICS OF ENGLISH TEXTS
IN INTERNATIONAL RELATIONS AND WAYS OF THEIR TRANSLATION
IN UKRAINIAN

Group MPa 51-18
Faculty of translation
Full-time student
Majoring 035 Philology,
Specialization 035.041 Germanic
Languages and Literature (including
Translation), English as the first language,
Educational Programme Translation
Studies: Specialized Translation (English
and Second Foreign Language)
Alina D. Khatuntseva

Research supervisor:
O. I. Selivanova
Candidate of Philology,
Associate Professor

Kyiv – 2019

Київський національний лінгвістичний університет
Кафедра англійської і німецької філології та перекладу
імені професора І.В.Корунця

Затверджую:

Завідувач кафедри англійської і німецької філології
та перекладу імені професора І.В.Корунця
_____ (підпис)
д.ф.н., проф. Ніконова В.Г.
“10” вересня 2019р.

ЗАВДАННЯ
на кваліфікаційну роботу магістра з перекладознавства

студентки II курсу 51-18 групи факультету перекладознавства КНЛУ
Хатунцевої Аліни Дмитрівни

(ПІБ студента)

спеціальності 035. Філологія, спеціалізації 035.041 Германські мови і літератури (переклад включно), перша – англійська, **освітньо-професійної програми Перекладознавство: професійно-орієнтований переклад (англійська мова і друга іноземна мова)**

Тема роботи Лексико-стилістичні особливості англійськомовних текстів міжнародних відносин та особливості їх перекладу українською мовою

Науковий керівник кандидат філологічних наук, доцент Селіванова О. І.

Дата видачі завдання “10” вересня 2019 р.

Графік виконання кваліфікаційної роботи магістра з перекладознавства

№ п/п	Найменування частин і план кваліфікаційної роботи	Графік виконання	Підписи студента і керівника
1.	Аналіз наукових першоджерел і складання бібліографії	Жовтень 2018 р.	
2.	Написання теоретичної частини кваліфікаційної роботи (розділ 1)	Листопад 2018 р.	
3.	Добір мовного матеріалу тексту і складання Додатку (100 англійськомовних речень та їх переклад)	Грудень 2018 р.	
4.	Аналіз мовного матеріалу тексту, який досліджується, і написання аналітичної частини кваліфікаційної роботи (розділ 2)	Березень 2019 р.	
5.	Проведення перекладацького аналізу досліджуваного мовного явища і написання практичної частини кваліфікаційної роботи (розділ 3)	Травень 2019 р.	
6.	Написання вступу і висновків дослідження, подання завершеної кваліфікаційної роботи науковому керівнику для попереднього перегляду	Вересень 2019 р.	
7.	Попередній захист кваліфікаційної роботи і подання завершеної кваліфікаційної роботи на кафедрі	Жовтень 2019 р.	
8.	Оформлення документації (відгуки) і підготовка презентації до захисту кваліфікаційної роботи	Жовтень 2019 р.	
9.	Захист кваліфікаційної роботи магістра з перекладознавства	Грудень 2019 р.	

Науковий керівник _____ (підпис)

Студент _____ (підпис)

**ВІДГУК НАУКОВОГО КЕРІВНИКА
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ МАГІСТРА З ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВА**

студентки ІІ курсу 51-18 групи факультету перекладознавства спеціальності 035. Філологія, спеціалізації 035.041 Германські мови і літератури (переклад включно), перша – англійська, освітньо-професійної програми Перекладознавство: професійно-орієнтований переклад (англійська мова і друга іноземна мова)

Хатунцевої Аліни Дмитрівни

(ПІБ студента)

за темою Лексико-стилістичні особливості англійськомовних текстів міжнародних відносин та особливості їх перекладу українською мовою

Відповідність кваліфікаційної роботи нормативним вимогам (необхідне позначити √ або +)		
1.	Наявність основних структурних компонентів	☐ усі компоненти присутні , ☐ один компонент відсутній ☐ декілька компонентів відсутні
2.	Відповідність оформлення, посилань і списку використаних джерел нормативним вимогам	☐ повна відповідність ☐ незначні помилки в оформленні ☐ оформлення неправильне
3.	Відповідність побудови вступу нормативним вимогам	☐ повна відповідність ☐ відповідність неповна ☐ не відповідає вимогам
4.	Відповідність огляду наукової літератури нормативним вимогам	☐ повна відповідність ☐ відповідність неповна ☐ не відповідає вимогам
5.	Відповідність аналітичної частини дослідження заявленій меті та завданням	☐ повна відповідність ☐ відповідність неповна ☐ не відповідає вимогам
6.	Відповідність практичної частини дослідження нормативним вимогам	☐ повна відповідність ☐ відповідність неповна ☐ не відповідає вимогам
7.	Відповідність висновків результатам теоретичної та практичної складових дослідження	☐ повна відповідність ☐ відповідність неповна ☐ не відповідає вимогам

Особиста думка керівника _____

Кваліфікаційна робота _____ може бути (не може бути)

(ПІБ студента)

рекомендована до захисту

_____ (підпис керівника)

(_____) (ПІБ керівника)

” ___ ” _____ 2019 року.

РЕЦЕНЗІЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ МАГІСТРА З ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВА

студентки II курсу 51-18 групи факультету перекладознавства спеціальності 035. Філологія, спеціалізації 035.041 Германські мови і літератури (переклад включно), перша – англійська, освітньо-професійної програми Перекладознавство: професійно-орієнтований переклад (англійська мова і друга іноземна мова)

Хатунцевої Аліни Дмитрівни

(ПІБ студента)

за темою Лексико-стилістичні особливості англійськомовних текстів міжнародних відносин та особливості їх перекладу українською мовою

	Критерії	Оцінка в балах
1.	Наявність основних компонентів структури роботи — загалом 10 балів (усі компоненти присутні – 10 , один компонент відсутній – 5 , декілька компонентів відсутні – 0)	
2.	Відповідність оформлення роботи, посилань і списку використаних джерел нормативним вимогам до кваліфікаційної роботи — загалом 10 балів (повна відповідність – 10 , поодинокі огріхи у форматуванні – 8 , незначні помилки в оформленні – 6 , значні помилки в оформленні – 4 , оформлення переважно не відповідає вимогам – 0)	
3.	Відповідність побудови вступу нормативним вимогам — загалом 10 балів (повна відповідність – 10 , поодинокі огріхи стилістичного характеру – 8 , несуттєві помилки у формулюваннях – 6 , суттєві помилки у формулюваннях – 4 , не відповідає вимогам за структурою і змістом – 0)	
4.	Відповідність огляду наукової літератури нормативним вимогам — загалом 10 балів (повна відповідність – 10 , несуттєві помилки у формулюваннях – 8 , недостатня кількість проаналізованих іноземних джерел (мін. 30%) – 6 , відсутній критичний аналіз наукових праць – 4 , не відповідає вимогам за структурою і змістом – 0)	
5.	Відповідність аналітичної частини дослідження заявленій меті та завданням — загалом 10 балів (повна відповідність – 10 , несуттєві огріхи стилістичного характеру – 8 , несуттєві помилки при аналізі фактичного матеріалу – 6 , суттєві помилки при аналізі фактичного матеріалу – 4 , відсутність власного аналізу фактичного матеріалу (100 речень) – 0)	
6.	Відповідність практичної частини дослідження нормативним вимогам — загалом 10 балів (повна відповідність – 10 , несуттєві огріхи стилістичного характеру – 8 , несуттєві помилки при перекладі фактичного матеріалу – 6 , суттєві помилки при перекладі й аналізі фактичного матеріалу – 4 , відсутність перекладацького аналізу фактичного матеріалу (100 речень) – 0)	
7.	Відповідність висновків результатам теоретичної та практичної складових дослідження — загалом 10 балів (повна відповідність – 10 , несуттєві огріхи стилістичного характеру – 8 , неповне висвітлення результатів дослідження – 6 , часткове висвітлення результатів дослідження – 4 , не відповідає результатам дослідження – 0)	

Усього набрано балів: _____

_____ (ПІБ рецензента)

_____ (підпис рецензента)

” ____ ” _____ 2019 р.

ЗМІСТ

Затверджую:.....	3
Завідувач кафедри англійської і німецької філології.....	3
та перекладу імені професора І.В. Корунця.....	3
_____ (підпис).....	3
д.ф.н., проф. Ніконова В.Г.....	3
“10” вересня 2019 р.....	3
Дата видачі завдання____“10” вересня 2019	
р._____.....	3
Підписи студента і керівника.....	3
ЗМІСТ.....	6
ВСТУП.....	1
РОЗДІЛ 1 ТЕКСТИ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН ЯК ПРОБЛЕМА	
МОВОЗНАВСТВА ТА ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВА.....	4
1.1 Дипломатичний дискурс та його мовна специфіка.....	4
1.2 Меморандум як жанр дипломатичного дискурсу.....	11
1.3 Проблеми перекладу текстів дипломатичного дискурсу.....	18
Висновки до розділу 1.....	25
РОЗДІЛ 2 ЛЕКСИКО-СТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ	
АНГЛІЙСЬКОМОВНИХ ТЕКСТІВ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН: НА	
ПРИКЛАДІ МЕМОРАНДУМІВ ЄС.....	27
2.1 Лексичні особливості меморандумів ЄС з країнами Європи англійською	
мовою.....	27
2.2 Стилiстичні параметри англійськомовних меморандумів ЄС з країнами	
Європи.....	38
2.3 Прагматичне навантаження в англійськомовних текстах меморандумів	
ЄС з країнами Європи.....	42
Висновки до розділу 2.....	46

РОЗДІЛ 3 ЗАСОБИ ПЕРЕДАЧІ ЛЕКСИКО-СТИЛІСТИЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ АНГЛІЙСЬКОМОВНИХ ТЕКСТІВ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ.....	47
3.1 Лексичні засоби відтворення лексико-стилістичних особливостей англійськомовного меморандуму ЄС.....	47
3.2 Лексико-семантичні засоби передачі лексико-стилістичних особливостей текстів меморандумів ЄС.....	52
3.3 Граматичні засоби при передачі лексико-стилістичних особливостей англійськомовного меморандуму ЄС.....	60
3.4 Відтворення лексико-стилістичних особливостей англійськомовного меморандуму ЄС лексико-граматичними засобами.....	68
Висновки до розділу 3.....	72
ВИСНОВКИ.....	74
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	78
СПИСОК ДОВІДКОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	84
СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ.....	85
ДОДАТОК.....	86
Фрагменти тексту меморандуму ЄС як прикладу дипломатичного дискурсу та їх переклад українською мовою.....	86
SUMMARY.....	113

ВСТУП

Сучасні міжнародні відносини охоплюють все нові сфери спілкування, в тому числі в тих галузях, які традиційно вважалися внутрідержавними. Вивчення мовних засобів сучасної дипломатії, дослідження дипломатичної комунікації з точки зору її лексико-стилістичного наповнення і з позицій прагматичної направленості тексту сфери міжнародних відносин дозволяє розглянути додаткові аспекти процесу функціонування міжнародної взаємодії; успішність дипломатичної комунікації, що приймає різноманітні форми, багато в чому визначається комунікативною компетентністю суб'єктів. Тому спроби осмислення лінгвістичної природи текстів міжнародних відносин здійснено такими ученими, як Л. М. Бондаренко, К. Гурін, Ж. В. Завальна, А. Л. Маковський, О. С. Слатвицька, Л. О. Ярова.

Зараз аналіз дискурсу в різних його аспектах все більше набуває міждисциплінарного характеру. Так, інституційні форми дискурсу, інтерактивна взаємодія дискурсивного і соціального привертають дослідників широкими можливостями лінгвістичного і екстралінгвістичні аналізу. Дипломатичний дискурс вивчався у роботах Ю. І. Денисюк, Н. П. Карпчук, Н. Є. Кащишин, О. С. Кожеєвої, З. Куньч, О. В. Пономаренко, С. Сассона, В. Б. Скрябіної, Ю. В. Судус, Л. М. Терентія, І. С. Товт, Х. Трабелсі, Л. А. Янкової,

Як і інші види перекладів, переклад текстів міжнародних відносин має свої особливості та відмінні риси, особливо на лексико-стилістичному рівні. Перекладач повинен використовувати відповідні методи і засоби передачі інформації, властиві тільки перекладам суспільно-політичних текстів, в яких на перший план висувається не проста передача змісту оригіналу або їх розгляд з точки зору естетичної цінності, а в яких повинен бути розкритий аксіологічний аспект змісту оригіналу тексту. Проблеми перекладу текстів міжнародних відносин розглядали такі учені, як І. М. Баклан, Т. Баранайай,

Я. С. Грищенко, І. В. Жорник, Н. Є. Кацшин, В. Кремона, О. Л. Кучма, І. А. Рудь, О. А. Шаблій, Л. О. Ярова.

Актуальність теми дослідження обумовлена зростанням інтересу сучасної лінгвістики до проблем комунікативної взаємодії, до вивчення мови в тісному зв'язку з практичною діяльністю людини, необхідністю систематизування знань про тексти міжнародних відносин та важливістю дослідження специфіки перекладу таких текстів.

Мета роботи – визначення лексико-стилістичних особливостей англійськомовних текстів міжнародних відносин та особливостей їх перекладу українською мовою.

Досягнення мети дослідження передбачає виконання наступних **завдань**:

- 1) представити поняття дипломатичного дискурсу та визначити його мовну специфіку;
- 2) розглянути меморандум як жанр дипломатичного дискурсу;
- 3) вивчити проблеми перекладу текстів дипломатичного дискурсу;
- 4) проаналізувати лексичні та стилістичні особливості меморандумів ЄС з країнами Європи англійською мовою;
- 5) охарактеризувати прагматичне навантаження в англійськомовних текстах меморандумів ЄС з країнами Європи;
- 6) висвітлити лексичні, лексико-семантичні, граматичні та лексико-граматичні засоби відтворення лексико-стилістичних особливостей англійськомовного меморандуму ЄС в українськомовних перекладах.

Об'єктом дослідження є тексти міжнародних відносин в оригіналі та перекладі.

Предмет дослідження – лексико-стилістичні особливості текстів міжнародних відносин та засоби їх передачі при перекладі.

У ході написання теоретичної частини кваліфікаційної роботи застосовано аналіз та синтез інформації з метою визначення ключових рис дипломатичного дискурсу як проблеми мовознавства та перекладознавства.

Лінгвістичний аналіз лексико-стилістичних параметрів англійськомовних міжнародних документів передбачав застосування методів лексичного, стилістичного, прагматичного та контекстуального аналізу. Перекладознавчий компонент дослідження включав застосування перекладацького (трансформаційного) аналізу та кількісних підрахунків як засобу узагальнення інформації.

Наукова новизна проведеного дослідження проявляється в тому, що в роботі комплексно аналізується лексико-стилістична специфіка текстів меморандумів ЄС, що є новим для вітчизняного мовознавства. У додаток до цього, перекладознавчий аналіз текстів меморандумів ЄС також становить новизну для сучасної науки.

Практичне значення роботи визначається тим, що здійснене в ній дослідження лексико-стилістичних особливостей текстів міжнародних відносин та їх перекладу становить внесок до теорії зіставного мовознавства, а також в теорію міжмовних контактів та дискурсологію.

Практичне значення дослідження полягає також у тому, що його результати можуть бути використані у викладанні перекладознавчих дисциплін, а також при вивченні зіставного мовознавства, ділової мови та інших дисциплін.

Структура кваліфікаційної роботи магістра. Кваліфікаційна робота магістра складається зі вступу, трьох розділів із висновками до кожного з них, висновків до всієї роботи, трьох списків використаних джерел, додатку та резюме.

РОЗДІЛ 1

ТЕКСТИ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН ЯК ПРОБЛЕМА МОВОЗНАВСТВА ТА ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВА

1.1 Дипломатичний дискурс та його мовна специфіка

До середини ХХ століття в лінгвістиці формалістичний підхід займав панівне становище [58: 3; 64: 75]. У рамках такого підходу мова розглядалася виключно як абстрактна семіотична система [4: 155], що не дозволяло адекватно інтерпретувати лінгвістичний матеріал, внаслідок чого у 1970-1980-х роках «формалізаторська редукція» мови, ігнорування людського фактору, стали сприйматися як занадто очевидні огрубіння» [5: 285]. У підсумку була розроблена нова, вже не формально-структурна, а функціонально-комунікативна парадигма, основою якої є твердження про те, що «жодні мовні явища не можуть бути адекватно зрозумілі і описані поза їх вживанням» (ЭК: URL).

Як наслідок нової парадигми в мовознавстві система наукових уявлень про об'єкти дослідження еволюціонувала, що дозволило розширити сферу вивчення мовних фактів, піддати їх більш глибокому і всебічному розгляду [53: URL]. «У полі зору лінгвістів тепер виявилися саме текст, дискурс [...] як безпосередні об'єкти опису» [41: 285]. Як новий об'єкт мовознавства дискурс сприяв появі особливої галузі лінгвістики, де були представлені нові методи дослідження цього лінгвістичного феномену [4: 156].

Один з піонерів теорії тексту, теорії мовних актів і аналізу дискурсу нідерландський лінгвіст Т. А. Ван Дейк визначив дискурс як висловлювання, зміст і форму якого визначають когнітивні установки (фрейми) [55: 250], і запропонував модель дискурсу, де останній визначається як складна єдність мовної форми, значення і дії, тобто визначив дискурс як комунікативну подію, що відбувається в певному часовому, просторовому та інших

контекстах. Така комунікативна подія може бути усною, письмовою, мати вербальні і невербальні складові [8: 46].

Саме розуміння дискурсу, запропоноване Т. А. Ван Дейком, було прийняте науковим співтовариством і широко представлене у вітчизняних працях, що дають визначення поняттю дискурс. У сучасному мовознавстві є різні трактування терміну «дискурс», але вони не вступають в суперечність один з одним, навпаки, доповнюють один одне, розкриваючи сутність дискурсу найбільш повно з точки зору різних наук.

У зв'язку з цим заслуговує на увагу визначення дискурсу, дане Н. Д. Арутюновою: «дискурс – зв'язний текст в сукупності з екстралінгвістичними, прагматичними, соціокультурними, психологічними та іншими факторами; текст, взятий в подієвому аспекті [...]. Дискурс – це мова, “занурена в життя”» (ЛЭС: 136—137). Як слушно вказує В. Є. Чернявська, «лінгвістика дискурсу встановлює, як сукупність окремих висловлювань / текстів створює загальні смисли. Семантизація, тобто виявлення сенсу мовної одиниці, пов'язується не з лексико(слово)центричною пояснювальною концепцією і не (тільки) з текстоцентричною концепцією, але з дискурсом» [46: 32].

Важливо розуміти, що сучасне розуміння терміну «дискурс» не є однозначним [62: 38]. Зокрема, О. О. Селіванова надає таке визначення дискурсу:

«1) зв'язний текст у контексті численних супровідних фонових чинників – онтологічних, соціокультурних, психологічних тощо; текст, занурений у життя;

2) замкнена цілісна комунікативна ситуація (подія), складниками якої є комуніканти й текст як знаковий посередник, зумовлена різними чинниками, що опосередкують спілкування й розуміння (соціальними, культурними, етнічними і т. ін.);

3) стиль, підмова спілкування;

4) зразок мовної поведінки в певній соціальній сфері, що має певний набір змінних» (СЛ: 119).

Вісім дефініцій дискурсу подає швейцарський дослідник П. Серіо:

- 1) еквівалент поняття «мовлення», будь-яке конкретне висловлювання;
- 2) одиниця, більша від фрази;
- 3) вплив висловлення на адресата з урахуванням комунікативної ситуації;
- 4) бесіда як основний тип висловлення;
- 5) мовлення з позицій мовця, протилежність розповіді;
- 6) використання одиниць мови в мовленні;
- 7) система обмежень, що зумовлюються певною соціальною чи ідеологічною позицією і накладаються на необмежену кількість висловлень;
- 8) теоретичний конструкт, призначений для аналізу продукування тексту [41: 26—27].

Комунікативно-філософський підхід до дискурсу не суперечить його інтерпретації як духу часу, ідейного профілю епохи, епохального світобачення, моделі світу, образу світу тощо. Разом із тим це зумовлює узагальнений образ лінгвопрагматичного витлумачення дискурсу як «різновиду соціальної практики», «форми соціальної взаємодії, що визначається цінностями, соціальними нормами, умовностями» [23: 90].

З позицій соціолінгвістики виділяють два основних типи дискурсу – персональний та інституційний [42: 66]. У першому випадку мовець виступає як особистість у всьому багатстві свого внутрішнього світу, у другому – як представник певної соціальної інституції [13: 6]. Саме до інституційного типу дискурсу належить дипломатичний – дискурс комунікації на міжнародному рівні [29: 124].

Поняття «дипломатія» походить із Стародавнього Риму, де «дипломатами» спочатку називали осіб, які мали диплом – рекомендаційну, або вірчу, грамоту, що видавалася сенатом офіційним посланникам, яких направляли у провінції імперії чи за кордон [33: URL]. Класичне визначення

дипломатії міститься в Оксфордському словнику англійської мови: «**Дипломатія** – це здійснення міжнародних відносин шляхом переговорів; сукупність засобів, що їх використовують посли й посланники з метою забезпечення переговорного процесу; праця або мистецтво дипломата» (OED: URL). Е. Сатоу уточнює: дипломатія – це «застосування розуму і такту з метою розвитку офіційних відносин між урядами незалежних держав» [33: URL]. Таким чином, дипломатія безпосередньо належить до сфери зовнішньої політики і по своїй суті є одним із головних і найбільш ефективних засобів її здійснення. Дипломатія – це діяльність щодо ведення переговорів, підписання міжнародних угод, вивчення основних тенденцій та перспектив розвитку як регіональних, так і глобальних міжнародних відносин [33: URL]. Зазвичай із поняттям «дипломатія» прийнято пов'язувати мистецтво ведення переговорів для запобігання чи врегулювання конфліктів, пошуків компромісів і взаємоприйнятних рішень, розширення та поглиблення міжнародного співробітництва [39: 3].

Основні форми дипломатичної діяльності – дипломатичні конгреси, конференції і наради, тобто періодичні зустрічі керівників держав; дипломатичне листування; підготовка й укладання міжнародних угод; повсякденне представництво держави за кордоном; участь представників держави в міжнародних організаціях; інформаційна робота тощо (ДУ: 37). Сучасна дипломатія включає багато нехарактерних для неї раніше сфер, таких як взаємодія з громадськістю, координація зусиль з врегулювання конфліктів. Форми дипломатичної діяльності також стають все більш різноманітними й сьогодні не обмежуються лише діяльністю посольств. У зв'язку з цим прагматика дипломатичного дискурсу становить неабиякий інтерес для лінгвістів [36: 267].

Дипломатична діяльність породжує тексти – усні і письмові – що належать до дипломатичного дискурсу. **Дипломатичний дискурс** – це «комплексне комунікативне явище, [...] що охоплює всю палітру мовленнєвих інтеракцій (актів) дипломатів, реалізується в усній та писемній

формі, регламентується жорсткими рамками як загальних (міжнародних), так і етноспецифічних правил, існуючих історичних традицій, риторико-стилістичних норм, а також має власні характерні риси» [30: 31]. За Ю. В. Судус, з позицій дискурсивного підходу дипломатичний дискурс повинен розумітися як розумово-комунікативна взаємодія, здійснювана в інституційних умовах мовцями – фаховими дипломатами різних країн та адресатами по всьому світі, скерована на здійснення мовленнєвого впливу, зокрема маніпулятивного, для вирішення конфліктів невоєнним шляхом [39: 6].

До системоутворювальних ознак дипломатичного дискурсу належить інтердискурсивність – здатність його «проникати» в інший дискурс, що засвідчено перетином дипломатичного та політичного дискурсів.

Ще одна сутнісна ознака – наявність масового адресата, адже через те, що сьогодні інформаційний простір є відкритим, дипломат, який виголошує промову під час офіційних засідань, звертається не лише до конкретного адресата чи групи певних осіб, а водночас і до аудиторії по всьому світу, яка може слухати / читати цю промову [39: 6].

Використання кооперативних та конфронтативних стратегій визначає успіх дипломатичної комунікації. Зокрема, негативна тональність, навмисна двозначність свідчать про конфронтативну інтенцію дипломата. Натомість позитивна тональність, стриманість у висловленнях демонструють обережне ставлення до комунікативного партнера [63: 41].

Ядро дипломатичного дискурсу складають комунікативні засоби, застосовувані його учасниками для реалізації комунікативних завдань. Мовні засоби в англomовному дипломатичному дискурсі слугують для відображення / конструювання комунікативних ситуацій, породжених інститутами дипломатії та міжнародної комунікації. Дипломатичний дискурс містить елемент маніпуляції та має на меті приховане управління співрозмовником або третьою особою [39: 6].

Однозначність і точність викладу, лаконічність формулювань вимагають використання відповідних мовленнєвих кліше, спеціальної термінології і певної структури, що і пояснює високу ритуалізованість дипломатичного дискурсу [36: 269].

Діалогічність дипломатичного дискурсу полягає в тому, що сучасні дипломатичні концепції передбачають орієнтацію на взаємне задоволення інтересів і відкритий характер переговорів, адже у багатьох випадках потрібні спільні зусилля для вирішення глобальних проблем, пов'язаних з екологією, боротьбою з тероризмом, врегулюванням конфліктів, розвитком інтеграційних процесів і т. п. [40: URL]. У результаті, рішення міжнародних проблем об'єктивно стає головною функцією дипломатії [36: 269].

На відміну від нейтральної тональності офіційно-ділового стилю, дипломатичне мовлення характеризується пошанною тональністю. Діапазон протокольних формул ввічливості надзвичайно широкий і за його допомогою можна підкреслити суворіший тон або більшу теплоту офіційного документа. Дипломатичне мовлення досить часто послуговується обов'язковими з погляду дипломатичного етикету виразами-компліментами, які виконують досить специфічну комунікативну функцію – підкреслюють ввічливість, шанобливість, пошанність. Компліментарна лексика (протокольні офіційні формули дипломатичної ввічливості) створює особливу тональність дипломатичного документа. Відсутність комплімента в дипломатичних документах може бути лише у разі вираження протесту, пов'язаного з діями співробітників посольств або держави, які трактуються як незаконна діяльність чи грубе порушення норм поведінки, а також у нотах про оголошення трауру в країні, в нотах із висловлюванням співчуття [20: 123].

Однією із текстових реалізацій дипломатичного дискурсу є **дипломатичні документи**. Дипломатичні документи – одна з форм дипломатичної діяльності держави по здійсненню цілей і завдань зовнішньої політики. Дипломатичний документ – органічне ціле, що має два адресати –

уряд і народи. Якщо перший прямо називається в документі, то другий розуміється [44: 2].

Кожний дипломатичний документ, призначений урядові іншої країни, має певну практичну мету, а саме: вплинути на уряд-отримувач так, щоб він або пішов назустріч пропозиції, яка перед ним висувається, або з'ясував свою позицію, або утримався від певних дій тощо. Разом із тим дипломатичні документи (особливо ті, що оприлюднюються) відображають погляди на міжнародні відносини між державами, є виразниками світогляду країни-відправника [14: 18].

До дипломатичних документів, як і до документів внутрішнього, службового листування ставляться єдині м: висока грамотність, чіткість викладу, правильне виділення головного змісту; переконлива аргументація, логічна послідовність і т. п. Дипломатичні документи не повинні перевантажуватись надмірним фактичним і цифровим матеріалом; якщо вони викликають особливий інтерес, то подаються у вигляді додатків або таблиць. Всі матеріали, які ідуть в додатках, повинні мати посилання на джерело [19: URL].

Одна з найважливіших особливостей дипломатичних документів полягає в тому, що вони призначені для сприймання не лише вітчизняного читача, а й зарубіжного, який може дотримуватися інших поглядів на міжнародні справи, звик до інших понять, іншої політичної мови й термінології. Якщо не враховувати цього при формулюванні кожного виразу, при логічній побудові доказів, документ буде малоефективний [44: 1].

Мова дипломатичних документів має бути простою і лаконічною, при цьому надзвичайно рідко допускається вживання порівнянь та епітетів, хоча майстерно підібраний художній образ може підсилити виразність документа. Слово в дипломатичному документі повинно абсолютно точно відповідати своєму смислового навантаженню. Якщо слово в певному контексті можна трактувати по-різному, його краще замінити на інше [19: URL].

Слід пам'ятати, що мова спілкування держав – це не мова керівника та підлеглого, це мова рівних суб'єктів міжнародного права, і будь-яке применшення прав, достоїнств, престижу іншої суверенної держави є недопустимим. Дипломатичні документи є своєрідною продукцією, що випускається у світ органами зовнішніх зносин [14: 17].

Отже, мовлення, що породжується у процесі дипломатичної діяльності, доцільно розглядати як дискурсивну діяльність, дискурс – зв'язний текст в сукупності з екстралінгвістичними, прагматичними, соціокультурними, психологічними та іншими факторами; текст, взятий в подієвому аспекті. Відповідно, дипломатичний дискурс розуміється як розумово-комунікативна взаємодія, здійснювана в інституційних умовах мовцями – фаховими дипломатами різних країн та адресатами по всьому світі, скерована на здійснення мовленнєвого впливу для вирішення конфліктів невоєнним шляхом. Основними характеристиками текстів, що належать до дипломатичного дискурсу, є інтердискурсивність, орієнтованість на масового адресата, використання кооперативних та конфронтативних стратегій, маніпулятивність, ритуалізованість, діалогічність, пошанна тональність. Текстовою реалізацією дипломатичного дискурсу є дипломатичні документи, націлені на практичну мету – вплив на адресата, повинні бути простими і лаконічними та максимально враховувати комунікативну ситуацію.

1.2 Меморандум як жанр дипломатичного дискурсу

На дискурс завжди впливають міжсуб'єктні відносини, а також соціальні і психологічні характеристики учасників комунікації. І в цьому сенсі когнітивний образ ситуації взаємодії – загальні знання про соціокультурні норми, конвенції, ритуали, ролі, – стає головною ланкою у спілкуванні, визначаючи його успішність [60: 151]. Чим більше збігів в цих знаннях, тим вища ймовірність правильної інтерпретації дипломатичного

дискурсу та досягнення поставлених цілей, тобто успіху спільної діяльності [57: 3].

Таким чином, функціонування дискурсу забезпечується наявністю двох когнітивних моделей або схем: по-перше, моделлю предметно-референтної ситуації, по-друге, моделлю процедури спілкування або комунікативної моделлю. Однак ще більш важливо, що ці моделі існують не самі по собі, а є невід'ємною частиною когнітивної бази мовця і формуються в процесі різних видів діяльності, в яких він є або її суб'єктом, або виступає як об'єкт [43: 138—139].

Очевидно, що відмінності і особливості в способах вербалізації цих дискурсивних моделей обумовлені культурою і специфікою типу дискурсивної практики. Дана обставина, в свою чергу, вимагає звернення до ще однієї характеристики особистості, що визначає ступінь її відповідності нормативної національної моделі поведінки – рівня володіння нею різними жанрами мовлення, що відповідають вимогам комунікативної ситуації. Рівень володіння мовними жанрами можна розглядати як результат навчання або соціального становлення, в ході якого, як зазначає К. Ф. Седов, мовна особистість «вростає» в систему жанрових норм, а, в свою чергу, ця система «вростає» в свідомість мовця індивіда по міру його соціалізації [34: 69—70]. У цьому випадку стає очевидним, що репертуар жанрових норм безпосередньо залежить, по-перше, від лінгвокультурної спільноти, і, по-друге, від референтної соціальної групи [43: 139]. Таким чином, вивчення текстів дипломатичного дискурсу неможливе без вивчення його жанрової специфіки, а аналіз кожного тексту, що належить до дипломатичного дискурсу, повинен включати його жанрову належність.

Тексти дипломатичного дискурсу поділяються на дві групи: внутрішні і зовнішні документи. Для внутрішніх документів характерні стислість, чіткість, недвозначність. Зовнішні документи на додачу до чіткості і недвозначності вимагають ще дотримання обережності, такту, стриманості, знання вживаних термінів і фраз в даній діяльності [45: 69]. Ширше

класифікує дипломатичні документи А. С. Кожетева, наводячи класифікацію дипломатичних документів, де важливим є фактор учасників дипломатичного дискурсу:

1) **внутрішньовідомчі документи:** адресант і адресат – представники одного відомства, наприклад, службові записки Міністерства закордонних справ;

2) **міжвідомчі документи:** адресант і адресат – представники різних відомств інституту дипломатії в рамках однієї держави, наприклад, звіти представництва країни за кордоном для Міністерства закордонних справ країни;

3) **міждержавні документи:** адресант і адресат – представники різних держав. Остання – найбільш велика категорія дипломатичних документів, що включає в себе різні міжнародні угоди, конвенції, конституційні акти тощо [18: 60].

Як результат функціонального аналізу, Н. Є. Кащишин доцільним і логічним вважає поділ дипломатичного дискурсу на три умовні частини:

1) **дипломатичне листування** (офіційний та напівофіційний лист, вербальна нота, телеграма, меморандум, особиста нота, пам'ятна записка);

2) **усні жанри дипломатичного дискурсу** (заява, промова, тост);

3) **дипломатичні тексти з високим рівнем стандартизації:** резолюції, протоколи, декларації, меморандуми, договори, пакти, картелі, комюніке, конвенції [15: 3].

Відповідно до об'єкту дослідження, у даній роботі обмежимося однією з категорій міждержавних документів високого рівня стандартизації – **меморандумі**. Словники дають значення *Memorandum* (з лат. *Memorandum* «те, про що необхідно пам'ятати, те, що варто уваги») – «пам'ятна записка, доповідна записка; мемуари; службова записка; запис» (CORD: 754). Тлумачні словники надають пояснення слову *меморандум* таким чином:

«1) дипломатичний документ, що відображає погляди уряду із будь-якого питання та подається із дипломатичною нотою країні-іншій стороні;

- 2) лист із нагадуванням про будь-що;
- 3) довідка, доповідна записка (застаріле)» (ТС: URL).

У словосполученнях надаються значення – «статут юридичної особи; третейський запис; компроміс» (АРЮС: 284).

На внутрішньодержавному рівні меморандум сприймається як багатостороння домовленість між партіями або іншими угруповуваннями, що окреслює загальний план діяльності. Економічна сфера апелює поняттям інвестиційний меморандум, під яким розуміється документ, який містить структуровану інформацію, що надається потенційним інвесторам та має на меті найкращим чином представити інвестиційний проект, бізнес ідею [12: 53].

Міжнародні відносини для їх адекватного врегулювання об'єктивно викликають появу нових видів джерел міжнародного права. Як наслідок, перелік видів джерел міжнародного права поступово розширюється. У цьому зв'язку варто зауважити, що власне термін «меморандум», який традиційно вважається одним із видів дипломатичних документів (як нота, заява, комюніке тощо), у сучасній міжнародно-правовій практиці все більше застосовується також і для врегулювання окремих питань міжнародних відносин [38: 251].

У міжнародних відносинах меморандум вважається дипломатичним документом, що зазвичай передається особисто представнику іншої сторони (держави, компанії тощо) [12: 53]. Також меморандум – це дипломатичний документ, що супроводжує дипломатичну ноту, в якому докладно викладається позиція сторони на те чи інше питання, а також наводиться обґрунтування позиції сторони. Іншим значенням поняття «меморандум» є «дипломатичний документ відповідної держави, у якому докладно фіксується фактична сторона міжнародного питання» [22: 565].

Меморандуми такого типу наповнюються ознаками класичного міжнародного договору (зокрема мають відповідну структуру з поділом на окремі статті, містять у своєму тексті конкретні норми про

набрання чинності, вихід із документа, механізм вирішення спорів тощо) і власне розглядаються сторонами саме як міжнародні договори (угоди) [38: 251—252].

Для України практика укладення меморандумів, які, по суті, є міжнародно-правовими договорами, має місце вже досить тривалий час (щонайменше від середини 90-х рр. ХХ ст.) і застосовується як у відносинах з іншими державами, так і з міжнародними міжурядовими організаціями. Окремі меморандуми підлягають ратифікації [38: 252].

Отже, меморандум як окремий вид міжнародних договорів (угод) у сучасних міжнародно-правових відносинах є реальною правовою сутністю. Найменування «меморандум» як назва (вид) міжнародного договору повністю узгоджується зі змістом підпункту «а» пункту 1 статті 2 Віденської конвенції про право міжнародних договорів від 23 травня 1969 р. [67: 2]. Разом із тим, К. Гурін вказує на те, що власне найменування (титул) певного меморандуму не дає однозначної відповіді: такий документ є юридично обов'язковим договором чи ж політичною домовленістю [7: 183].

Аналізуючи положення діючих на сьогодні документів під назвою «меморандум», що регулюють відносини на території України та в міжнародній сфері з її участю, Ж. В. Завальна констатує, що вони укладені на добровільній основі з фіксацією вільної волі сторін, які приймають участь у даних відносинах. Виходячи з відсутності імперативності в положеннях документів та їх призначенні, дослідниця говорить про те, що меморандум є однією із форм договірної регулювання відносин [12: 53].

Виходячи з поняття форм договірної регулювання відносин, під якими розуміється спосіб встановлення соціального зв'язку, заснований на ініціативі сторін, їх внутрішньому переконанні, представлений у вигляді узгодженої програми поведінки, спрямований на досягнення результату визначеного сторонами [11: 121], в меморандумі проявляються всі названі ознаки, а саме:

- 1) наявність ініціативи сторін;

2) внутрішнє переконання щодо необхідності встановлення та підтримання відносин;

3) встановлення сторонами програми поведінки, направленої на досягнення результату визначеного сторонами [12: 53], що визначає комунікативну ситуацію для цього жанру дипломатичного дискурсу.

Застосовуючи наведені ознаки форм договірного регулювання відносин при аналізі змісту та ролі меморандуму, можна виявити всі наведені ознаки:

1) при урегулюванні відносин присутня самостійна вільна ініціатива сторін-учасників відносин щодо врегулювання відносин саме за допомогою договірних форм регулювання за відсутності імперативної вказівки щодо застосування інших недоговірних форм;

2) внутрішнє переконання у необхідності встановлення та підтримання відносин. Найвні відносини, в яких сторони є рівними або формально рівними і їх волевиявлення на обрання та активного застосування форми «меморандум» сформовано самостійно без стороннього тиску;

3) як правило вважається, що метою застосування форми договірного регулювання є досягнення мети визначеної сторонами відносин. Так само, при встановленні відносин та фіксації їх у формі меморандуму сторони-учасниці визначаються відповідно до своїх інтересів та намірів [12: 54].

Мова, на якій складається текст меморандуму, визначається договірними сторонами. **Двосторонній меморандум** складається зазвичай мовами обох договірних сторін, хоча вони можуть вибрати й іншу мову. Іноді крім двох мов договірних сторін вони складають текст і третьою (нейтральною) мовою. **Багатосторонні меморандуми** укладаються мовами, які визначаються договірними країнами. Встановилася практика укладання меморандумів під егідою ООН, спеціалізованих установ ООН або інших міжнародних організацій офіційними мовами цих організацій (англійською, арабською, іспанською, китайською, російською, німецькою, французькою).

Тексти меморандумів різними мовами є аутентичними і мають однакову юридичну силу. **Аутентичний текст** міжнародного меморандуму –

текст, який після завершення переговорів було зафіксовано (аутентифіковано) уповноваженими сторонами як остаточний і такий, що має рівну обов'язкову силу та однаковий юридичний зміст. Сторони вільні укладати меморандуми з одним аутентичним текстом, з аутентичними текстами мовами сторін (як правило, двосторонні угоди), аутентичні тексти мовами, які вони вважають доцільними. В сучасних міжнародних відносинах були випадки, коли, аутентичний текст меморандуму приймався однією мовою, а надалі був аутентифікований кількома мовами. При тлумаченні міжнародних меморандумів аутентичні тексти мають вищу силу [27: URL].

Отже, знання жанрових особливостей документу є визначальним для його правильного розуміння та інтерпретації. Основними жанрами дипломатичного дискурсу є внутрішньовідомчі, міжвідомчі та міждержавні документи, і меморандум як тип міжнародного договору належить до третього типу документів. Поняття меморандуму вар'юється залежно від специфіки використання та відносин, які ним регулюються. Меморандум як жанр дипломатичного дискурсу, міждержавний документ та дипломатичні тексти з високим рівнем стандартизації визначаємо як окремий вид міжнародних договорів (угод) у сучасних міжнародно-правових відносинах. Меморандуми укладаються на добровільній основі з фіксацією вільної волі сторін, які приймають участь у даних відносинах, тому комунікативна ситуація для меморандуму включає наявність ініціативи сторін, їх внутрішнє переконання щодо необхідності встановлення та підтримання відносин та встановлення ними програми поведінки, направленої на досягнення певного результату. Характерною рисою міждержавного меморандуму є рівність мов, якими він укладається. Такі мови мають назву автентичних мов меморандуму, і меморандуми, укладені будь-якою з автентичних мов, мають рівну силу.

1.3 Проблеми перекладу текстів дипломатичного дискурсу

В залежності від типу документу, завдань комунікативного характеру текстовий матеріал документу здобуває ту чи іншу форму організації. Цей факт стає вирішальним при відборі мовних засобів. Причому в різних жанрах документів мовні засоби отримують різне змістове та логічно-структурне навантаження. За даними засобами закріплюються певне значення і зміст в кожному типі документів. Отже, слід мати на увазі, що при перекладі документів необхідно зберігати не тільки змістовий бік, але й по можливості відбирати структури, найбільш близькі або співпадаючі зі структурами в тексті оригіналу як з точки зору синтаксису, так і з точки зору граматичних конструкцій [6: 1].

Дипломатичний переклад – одна з тих сфер перекладу, яка не часто досліджується лінгвістами, адже вона торкається маловідомого та досить закритого світу дипломатії [16: URL]. Метою перекладу дипломатичних документів є не тільки відтворення семантичних і синтаксичних конструкцій мови оригіналу мовою перекладу, а й досягнення того ж ефекту, що створює дипломатичний документ в оригіналі [51: 2].

Переклад у сфері дипломатії має власні правила та особливості. Оскільки він здійснюється в посольствах, консульствах та дипломатичних місіях, то вимагає не лише бездоганного знання термінології, дипломатичного такту, глибокої обізнаності з подіями, що відбуваються в міжнародній сфері та політичній, економічній і соціальній сферах власної країни, але й спеціальних методів та професійної техніки [16: URL].

Досвід багатомовного Європейського Союзу дає принципові відповіді на питання щодо дипломатичного перекладу у сучасній міжнародній діяльності. У відділі перекладів Європейського Суду перекладачами працюють лише кваліфіковані юристи. В інших органах ЄС усі переклади перевіряють спеціалісти з права та лінгвістики (нім. Rechtsund Sprachsachverständige) [21: 85]. **Стандартизація** є наріжним каменем у

смісловому оформленні тексту дипломатичного документу, зокрема, міждержавного меморандуму. За підрахунками Європейського Союзу, на подолання проблем, пов'язаних із багатомовністю країн-членів, витрачається близько 40% адміністративного бюджету. Стандартизація в перекладі спрямована на досягнення правової дії тексту оригіналу й тексту перекладу за максимального наближення змісту [2: 46].

Відповідно до Закону України «Про міжнародні договори України» **офіційний переклад багатосторонніх міжнародних договорів України** на українську мову здійснює Міністерство закордонних справ України [31: URL]. Відповідно до положення про переклад міжнародних угод українською мовою офіційний переклад здійснюється з однієї з мов ООН [2: 45]. У практиці дипломатичного його виконавці не просто творять відповідні тексти, але й як суб'єкти відповідних процедур впливають на досягнення цілей дипломатичної діяльності – встановлення справедливості, забезпечення правопевності, захисту законних інтересів суб'єктів держави тощо [47: 304].

Для таких дипломатичних документів, як меморандум, встановлюються завершені норми, готові без перетворення до застосування в системі внутрішнього права держав – учасниць договору, а ці держави приймають на себе обов'язок забезпечити їх застосування. Шляхом створення таких уніфікованих норм досягається високий ступінь однаковості регулювання одного й того ж самого виду відносин в державах, які беруть участь у конвенції. Уніфіковані норми мають двоїсту природу [10: 505]. Вони не є міжнародно-правовими, оскільки призначені регулювати відносини між суб'єктами внутрішньодержавного права (юридичними, фізичними особами) і розраховані на їх застосування в системі цього права та з використанням внутрішньодержавного механізму [24: 3].

Оскільки меморандум як міжнародний договір охоплює своєю дією декілька держав (дві та більше), то завжди виникає питання про автентичність перекладу. При застосуванні міжнародного договору слід

уточнити, примірник якою мовою є оригінальним текстом договору. Практика показує, що досягти повної автентичності тексту договору на різних мовах є практично неможливим, тому при практичній роботі з нормами міжнародних договорів бажано ознайомитися з їх оригінальним текстом (або порівняти версії текстів на різних мовах) [17: 21]. Зазвичай міжнародні угоди складаються декількома мовами, проте українська серед них зустрічається рідко, тому забезпечення автентичності перекладів дипломатичних документів в Україні є доволі важливим фактором правильного застосування їх норм на території нашої держави при вирішенні спорів або укладенні договорів [10: 506].

Завдання перекладача текстів дипломатичного дискурсу, зокрема, міжнародних угод (меморандумів) полягає у перенесенні змісту тексту, написаного мовою оригіналу, не лише в систему іншої мови, а і в іншу правову систему. Такий переклад слід здійснювати, враховуючи комунікативну функцію, референтний зміст і формальну структуру тексту. Збереження комунікативної функції дипломатичного документу полягає у відповідності комунікативних актів нормам мови перекладу. Відтворення референтного змісту тексту оригіналу мовою перекладу не повинно спричиняти юридичні імплікації змісту [1: URL].

Важливим етапом створення тексту перекладу є дотримання нормативної та прагматичної еквівалентності у перекладі. Якщо нормативна еквівалентність пов'язана зі стильовими нормами мови перекладу, вираженими мовними засобами на лексичному і синтаксичному рівнях, то прагматична еквівалентність спрямована на особливості сприйняття тексту реципієнтом, який є носієм мови перекладу [59: 248].

Дипломатичний переклад складається з двох етапів: аналітичного та синтетичного. Важливу роль відведено саме аналітичному етапу: з'ясування та переклад окремих компонентів, скорочених лексичних одиниць, термінологічних словосполучень, складних термінів, неасимільованих термінів-запозичень [52: 302]. Варто наголосити на необхідності розуміння

структурних типів англійських дипломатичних документів під час перекладу. Пріоритетними способами дипломатичного перекладу є переклад за допомогою усталеного еквівалента, калькування, транслітерація, транскрибування, використання описового еквівалента [16: URL].

При перекладі текстів англомовних дипломатичних документів перекладач стикається з чисельними труднощами. По-перше, дипломатична термінологія англійської мови – це складна та добре структурована система термінологічних одиниць, характерною рисою якої є постійне збагачення, з одного боку, та величезна кількість архаїзмів та іншомовних асимільованих і неасимільованих запозичень, з іншого. Останній факт ускладнює переклад, адже треба передати не лише зміст, але й стиль документа, його настрій та прагматичне спрямування [16: URL].

Враховуючи особливості правових систем, етимологію кожної мови, сферу її застосування та інше, одне й те саме поняття або термін, який використовується в дипломатичному документі, може розумітися по-різному. Крім того, в багатьох випадках, терміни однієї мови не мають аналогів в інших, що значною мірою ускладнює здійснення розуміння правостановлюючого характеру договору. Приміром, англійські терміни *reimbursement* та *indemnification* відображають різні види відшкодування, проте в офіційному дипломатичному перекладі їх українською застосовується лише один український термін – ‘відшкодування’. Навіть порівнюючи мови однієї групи, наприклад, українську та російську, можна знайти низку протиріч як у значенні окремих слів, так і в їх вимові. Дані розбіжності у мовотворчості породжують суттєві перешкоди для розбудови міжнародних економічних відносин [37: 122].

Хоча терміни дипломатії, як і будь-які інші терміни, в ідеалі прагнуть однозначності, стилістичної нейтральності у межах своєї сфери застосування, входять до певних термінологічних рядів, навіть у цій сфері слід відмітити, що терміносистема дипломатії містить елементи наступних терміносистем: політики, економіки та юриспруденції, які можуть ускладнювати переклад

[3: 208]. Це явище знаходить своє пояснення у самому характері функціонування дипломатичних документів та їх історії виникнення. Загальнолітературні лексичні одиниці, які входять до складу текстів дипломатичного дискурсу відрізняються не тільки сферою функціонування, а й тим, що за допомогою відповідних частин мови до їхнього значення додається «прикріпленість» до дипломатичних документів. Для ілюстрації скористаємось прикладом, який наведений у праці Л. А. Янкової та В. С. Лесневського, як розрізняється значення терміну *immunity* / *імунітет* у залежності від сфери функціонування [49: 168]: медичний термін – «несприйнятливість організму до збудників захворювання»; юридичний термін – «виключне право не підкорятись деяким загальним законам, яке надається особам, що мають особливе становище у державі»; дипломатичний термін: «1) сукупність прав та привілей, які надаються дипломатичним представникам іноземних держав; 2) недоторканість особи дипломатичного представника» (ВТС: 1125). Тож наведений термін є міжгалузевим терміном-омонімом.

Особливістю міжгалузевих термінів-омонімів є те, що один і той же термін може позначати різні явища, процеси, об'єкти та використовуються в кількох споріднених або віддалених галузях. Прикладом такого явища в аналізованих текстах можна вважати термін *statute* / *статут* «положення, статут (статут організації)»; «законодавчий акт парламенту». Як дипломатичний термін *statute* означає правове положення фізичної або юридичної особи в міжнародному праві (ВТС: 1068). Контекст допомагає визначити відмінності між загальним і термінологічним використанням слова, саме він показує, що в даному випадку це слово використане в ролі терміну [3: 208].

По-друге, труднощі перекладу дипломатичних документів можуть бути викликаними великою кількістю аббревіатур, акронімів, ініціальних скорочень, які спочатку треба розшифрувати. Ними передаються географічні назви, назви геополітичних організацій, політичних партій та ін. Ці терміни є

відносно вільними від контексту і найчастіше їхні еквіваленти можна знайти у словниках, однак за їхньої відсутності, їх транскрибують, або транслітерують [16: URL].

По-третє, суттєві труднощі викликає відмінність граматичного ладу української та англійської мов, що змушує перекладача вдаватися до таких трансформацій, як транспозиція та заміна однієї частини мови іншою [16: URL]. Так, при створенні дипломатичного документу важливу роль відіграють граматичні конструкції. Насамперед, це такі конструкції як обов'язкова інверсія підмета та присудка, дієприслівниковий зворот, пасивна форма (часто з займенником *it* в ролі підмета), вираження підмету іменником – суб'єктом пасивної конструкції. Деякі дослідники акцентують увагу на дієприкметникових, інфінітивних та герундіальних зворотах [26; 32; 50]. Зокрема, Г. Е. Мірам вважає, що переклад таких зворотів пов'язаний безпосередньо з їхньою функцією в реченні [26: 185].

При перекладі міжнародної нормативно-правової документації повинен зберігатися не тільки змістовий бік, але й відбиратися структури, найбільш близькі або співпадаючі зі структурами в тексті оригіналу як з точки зору синтаксису, так із точки зору граматичних конструкцій. Синтаксичне наповнення міжнародних документів може бути збережене завдяки застосуванню різних видів граматичних трансформацій [6: 9].

По-четверте, важливим при перекладі дипломатичних документів є стилістична маркованість лексики – не допускається переклад стилістично нейтральної лексики лексикою розмовного або іншого стилю. Перекладач повинен пам'ятати про стилістичні особливості офіційно-ділового стилю, до якого належить дипломатичний підстиль [16: URL].

Речення в дипломатичних документах можуть бути пов'язані логічно не тільки так званою ланцюговою послідовністю, а й мати більш далекі зв'язки між реченнями. При цьому можуть поєднуватися речення на великій текстовій відстані одне від одного в рамках одного виступу, документу, а також виходити за їх межі, з'єднуючи виклад з іншими джерелами

відповідної тематики. До засобів дальнього зв'язку належать в основному лексичні та фразеологічні засоби: *with regard to* 'що стосується'; *the latter* 'останній'.

Широко використовуються також описові конструкції, де дальній зв'язок угадується із контексту. В тексті такий зв'язок забезпечується не словесно, а з допомогою умовних позначень. Серед найбільш широко вживаних дієслів, які можуть забезпечувати дальній зв'язок, зустрічаються *remind, recall, refer, return* [6: 4].

Розглядаючи дипломатичні документи з точки зору емоційно-експресивних можливостей, не можна обійти той факт, що в силу своєї специфіки, вони мають деякі елементи мови, які зустрічаються в стилі розмовному літературному і виконують певні функціональні задачі. Сюди відносяться якісні прикметники суб'єктивно-оцінюючого значення: *vast, great, extreme, large*, прислівники, які нейтралізують навантаження прикметників: *very great*, якісні прислівники *vastly, extremely, greatly, immensely* [6: 4].

Отже, переклад дипломатичних документів є надзвичайно важливим для кожної держави. Практика країн Європейського Союзу демонструє, що перекладачі у цій галузі повинні володіти не лише загальномовними, а і специфічними (юридичною, дипломатичною тощо) компетенціями для того, щоб не лише перекласти текст з однієї мови на іншу, а і з однієї правової системи в іншу. Переклад дипломатичних документів здійснюється у посольствах, консульствах та дипломатичних місіях, в Україні такі переклади затверджує Міністерство закордонних справ. Визначальною рисою перекладу дипломатичних документів є необхідність досягнення автентичності перекладу; переклад слід здійснювати, враховуючи комунікативну функцію, референтний зміст і формальну структуру тексту, досягаючи нормативної та прагматичної еквівалентності. Основними труднощами, які виникають при перекладі дипломатичних документів, є наявність у таких текстах термінології, аббревіатур, акронімів, ініціальних

скорочень, відмінність граматичного ладу української та англійської мов, а також проблеми збереження стилістичної маркованості лексики. Перекладацькі трансформації є ефективним засобом подолання наведених труднощів.

Висновки до розділу 1

1. Дипломатичний дискурс – це розумово-комунікативна взаємодія, здійснювана в інституційних умовах мовцями – фаховими дипломатами різних країн та адресатами по всьому світі, скерована на здійснення мовленнєвого впливу для вирішення конфліктів невоєнним шляхом. До основних характеристик дипломатичного дискурсу належать інтердискурсивність, орієнтованість на масового адресата, використання кооперативних та конфронтативних стратегій, маніпулятивність, ритуалізованість, діалогічність, пошанна тональність. Дипломатичні документи націлені на вплив на адресата та повинні бути простими і лаконічними і максимально враховувати комунікативну ситуацію

2. Меморандум як тип міжнародного договору є жанром дипломатичного дискурсу, міждержавним документом та дипломатичним текстом з високим рівнем стандартизації. Це – окремий вид міжнародних договорів (угод) у сучасних міжнародно-правових відносинах, що укладається на добровільній основі з фіксацією вільної волі сторін, характеризується наявністю ініціативи сторін, необхідності встановлення та підтримання відносин та встановлення ними певної програми поведінки. Для міжнародних меморандумів характерною є рівність мов, якими вони укладаються, а такі мови мають назву автентичних мов меморандуму.

3. Дипломатичний переклад здійснюється спеціалістами, що володіють специфічними для дипломатичної комунікації компетенціям. Сам процес перекладу таких документів є не лише перекладом з однієї мови на іншу, а і перенесенням з однієї правової системи в іншу. Необхідною умовою якості

дипломатичних документів є досягнення автентичності перекладу з урахуванням комунікативної функції, референтного змісту і формальної структури тексту. Основними труднощами, які виникають при перекладі дипломатичних документів, є наявність у таких текстах термінології, аббревіатур, акронімів, ініціальних скорочень, відмінність граматичного ладу української та англійської мов та збереження стилістичної маркованості лексики.

РОЗДІЛ 2

ЛЕКСИКО-СТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ АНГЛІЙСЬКОМОВНИХ ТЕКСТІВ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН: НА ПРИКЛАДІ МЕМОРАНДУМІВ ЄС

2.1 Лексичні особливості меморандумів ЄС з країнами Європи англійською мовою

Дипломатичні документи, до яких належать, зокрема, меморандуми ЄС з країнами Європи, розраховані на іноземного читача, який має точно зрозуміти зміст повідомлення. Таким чином, лексичне наповнення тексту меморандуму ЄС повинно відповідати вимогам точності і лаконічності викладу, що зумовлює використання у таких документах особливих типів лексичних одиниць, направлених на досягнення загальної комунікативної мети меморандуму.

У першу чергу, характерною рисою меморандумів є широке використання власних назв, що використовуються для точного, лаконічного іменування учасників процесу, якому присвячено меморандум. Власні назви, що використовуються у меморандумах ЄС, поділяються на такі види залежно від об'єкта референції:

1) топоніми як назви країн – учасниць договірних відносин, наприклад, *Ukraine* «країна Східної Європи на північному узбережжі Чорного моря» (MW: URL); (2) *The objective of this assistance is to ease Ukraine's urgent external financing constraints, alleviate its balance of payments and budgetary needs and strengthen its foreign exchange reserve position* (MOU: URL);

2) ергоніми як назви організацій всередині конкретних країн, наприклад, NBU (National Bank of Ukraine) «центральний банк України, особливий центральний орган державного управління, юридичний статус, завдання, функції, повноваження і принципи організації якого визначаються Конституцією України, Законом України “Про Національний банк України”

та іншими законами України» (ВП: URL): (48) *Publication of data on ultimate ownership for all banks by 1 September on the NBU website* (MOU: URL);

3) ергоніми як назви міжнародних організацій у рамках ЄС:

- *the Council of the European Union* «третя з семи інституцій Європейського Союзу, є частиною двопалатного законодавчого органу ЄС, яку представляють керівники держав-членів ЄС» (ВП: URL): (1) *On 14 April 2014, the Council of the European Union adopted a decision to make available to Ukraine macro-financial assistance of up to 1 billion EUR in the form of a loan (Decision /2014/215/EU)* (MOU: URL);

- *European Commission* «вищий орган виконавчої влади Європейського Союзу, який приблизно відповідає ролі і функціям уряду у системах національних держав» (ВП: URL); *Court of Auditors* «інституція Європейського Союзу, що перевіряє законність і правильність прибутків і видатків Європейського Союзу згідно з бюджетом, а також оцінює управління фінансами» (ВП: URL): (21) *With a view to preventing irregularities and fraud related to the use of the assistance and ensuring the protection of the EU's financial interests, the relevant provisions of the Loan Facility Agreement will apply, notably those regarding regular checks on the use of EU assistance, and checks and audits performed by the Commission and the Court of Auditors* (MOU: URL);

4) документоніми як назви міжнародних домовленостей:

- *Loan Facility Agreement* «угода або лист, у якому позикодавець (як правило, банк або інша фінансова установа) визначає умови, згідно з якими він готовий надати позичальнику доступний кредит», у цьому випадку – угода між ЄС та Україною (ВП: URL): (21) *With a view to preventing irregularities and fraud related to the use of the assistance and ensuring the protection of the EU's financial interests, the relevant provisions of the Loan Facility Agreement will apply, notably those regarding regular checks on the use of EU assistance, and checks and audits performed by the Commission and the Court of Auditors* (MOU: URL);

- *the Association Agreement between the EU and Ukraine* «угода між Україною та Європейським Союзом про асоціацію, яка замінює Угоду про партнерство та співробітництво між Європейськими співтовариствами і Україною та дає змогу перейти від партнерства і співробітництва до політичної асоціації та економічної інтеграції» (MW: URL): (73) *the Association Agreement between the EU and Ukraine, which was signed in March and June 2014, includes provisions specifically dedicated to energy, energy-related trade and harmonization of the Ukrainian legislative framework with that of the EU in the energy sector* (MUS: URL);

5) документоніми як назви міжнародних нормативно-правових актів, наприклад, *Law on Principles of Preventing and Counteracting Corruption* «закон України, який визначає правові та організаційні засади функціонування системи запобігання корупції в Україні, зміст та порядок застосування превентивних антикорупційних механізмів, правила щодо усунення наслідків корупційних правопорушень» (ВП: URL): (38) *Implementation of the Law on Principles of Preventing and Counteracting Corruption (2011), article 12, which foresees annual declaration of assets (property, income, expenses and financial obligations) by persons defined in the legislation as declaration subjects* (MOU: URL);

6) документоніми як назви стратегій, розроблених країнами-членами ЄС:

- *Horizon 2020* «найбільша рамкова програма Європейського Союзу з фінансування науки та інновацій з загальним бюджетом близько 80 млрд. євро, розрахована на 2014-2020 роки» (ВП: URL): (76) *in June 2016, one year following the accession to Horizon 2020, the agreement associating Ukraine to the Euratom research and training programme (2014-18) (the Euratom Programme) was signed, which was ratified by the Verkhovna Rada of Ukraine on 22 September 2016* (MUS: URL);

- *the European Commission's Framework Strategy for a Resilient Energy Union with a Forward-Looking Climate Change Policy* «стратегія ЄС, яка має на

меті забезпечити споживачам ЄС – домогосподарствам та бізнесу – безпечну, постійну, конкурентоспроможну та доступну енергію» (MW: URL): (78) *Ukraine shares the goals and principles of the Energy Union set out in the European Commission's Framework Strategy for a Resilient Energy Union with a Forward-Looking Climate Change Policy to provide consumers – both households and businesses – with safe, secure, sustainable, competitive and affordable energy* (MUS: URL).

Наступна визначальна риса лексики меморандумів ЄС – це широке використання термінологічних одиниць, які використовуються для іменування основних явищ, про які іде мова у цьому міжнародному документі. Це – термінологія таких сфер, як:

1) економіка:

- *bilateral donor* «допомога уряду країни-донора для країни-одержувача в рамках взаємодії “уряд – уряд” або партнерства “уряд – неурядові організації / громадянське суспільство”» (MW: URL): (3) *This assistance from the European Union is complementary to the resources provided to Ukraine by International Financial Institutions and bilateral donors in support of the authorities’ economic stabilisation and reform programme* (MOU: URL);

- *disbursement* «форма оплати з державного чи виділеного фонду; означає плату, здійснену від імені клієнта третій стороні, за яку згодом вимагається відшкодування від клієнта» (MW: URL): (5) *The disbursements will be conditional upon a satisfactory track record in the implementation of the Stand-By Arrangement (SBA) to be agreed between Ukraine and the International Monetary Fund (hereafter referred to as “the IMF”)* (MOU: URL);

- *economic stabilization* «ведення грошово-кредитної, податкової та дохідної політики без негативного впливу на ринкову економіку та її діяльність, коли всі макроекономічні показники гармоніюють між собою» (MW: URL): (8) *These conditions are based on the economic stabilisation and reform programme endorsed by Ukraine’s authorities, and are consistent with the agreement reached by Ukraine with the IMF* (MOU: URL);

- *compliance statement* «заява або звіт, підписаний стороною, що підтверджує, що на момент оцінки визначений об'єкт, етап або комплекс діяльності відповідають вимогам, заявленим власником» (ВП: URL): (10) *Upon receipt of this compliance statement, the Commission will evaluate, in co-operation with the authorities of Ukraine, progress made with respect to the fulfilment of the conditionality* (MOU: URL);

- *budgetary financing needs* «оцінка доходів і витрат протягом визначеного майбутнього періоду часу» (ВП: URL): (17) *Given the substantial budgetary financing needs faced by the country, the proceeds of the loan may be used to finance Ukraine's budget* (MOU: URL);

- *early repayment* «акт повернення грошей, які раніше були позичені у кредитора, до спливання зазначеного терміну» (МВ: URL): (22) *Also, the provisions of the Loan Facility Agreement on early repayment will apply in case it has been established that Ukraine has engaged, in relation to the management of this assistance, in any act of fraud, corruption or any other illegal activity* (MOU: URL);

- *taxpayer* «суб'єкт податкового правовідношення, який має, отримує (передає) предмети оподаткування чи здійснює діяльність яка є предметом оподаткування, і реалізує (має) податкові обов'язки і права встановлені законодавством про податки і збори» (ВП: URL): (44) *Ensure that all legitimate VAT refund claims are paid in cash, or netted out against VAT obligations of the taxpayer in question, in a timely manner* (MOU: URL);

- *extrabudgetary public funds* «банківські домовленості, за якими сплачуються позабюджетні доходи та видатки» (ВП: URL): (52) *Level and composition of general government revenue and expenditure, including extrabudgetary public funds and state-owned enterprises, including Naftogaz* (MOU: URL);

- *external arrear* «сума фінансових зобов'язань, грошових боргів, що підлягає погашенню, поверненню в певний термін» (ВП: URL): (53) *External*

debt, including external arrears, as per the IMF Arrangement to be agreed with Ukraine (MOU: URL);

- *general government debt* «сума загального валового боргу країни у відсотках до її ВВП» (ВП: URL): (54) *General government debt and publicly guaranteed debt, including payment arrears, based on the definition used in the IMF Arrangement to be agreed with Ukraine* (MOU: URL);

- *principal repayments* «сума виплати заборгованості за основною сумою» (ВП: URL): (55) *Interest payments on external debt and principal repayments on external debt* (MOU: URL);

- *sole-source procedures* «будь-який контракт, укладений без процесу торгів, виходячи з обґрунтування того, що існує лише одне відоме джерело або що лише один постачальник може задовільнити вимогам» (МВ: URL): (62) *Number and total financial value of public procurement procedures and breakdown into sole-source and competitive procedures (including an appropriate span of historical data for comparison purposes)* (MOU: URL);

- *demand* «кількість товару, яку споживачі бажають і можуть придбати за різними цінами протягом певного періоду часу» (МВ: URL): (99) *With a view to strengthening energy security and independence of Ukraine, the Sides envisage cooperating on maintaining the integrity and increasing the stability of the national electricity system and its ability to meet the long-term demand for electricity* (МУС: URL);

2) управління:

- *policy* «система принципів, що застосовуються для керування рішеннями та досягнення конкретних результатів» (ВП: URL): (51) *1. Monitoring of macroeconomic and financial developments and policies* (MOU: URL);

- *structural policy* «політика, направлена на зміну основних способів функціонування ринку чи економіки» (МВ: URL): (63) *2. Monitoring of structural policies* (MOU: URL);

3) сфера виробництва:

- *energy consumption and supply* «використання та можливості постачання енергетичних носіїв» (ВП: URL): (84) *regularly exchanging information with regard to new policy initiatives, scenarios and forecasts of energy consumption and supply, including aiming at harmonising their modelling methodologies* (MUS: URL);

- *crude oil* «нафта у сирому вигляді» (ВП: URL), *petroleum products* «продукти, одержані внаслідок переробки нафти на нафтопереробних заводах» (ВП: URL): (94) *The Sides intend to continue their cooperation in the oil sector, including on ensuring the secure and reliable transit of crude oil via Ukraine and on diversification projects, as well as on the implementation by Ukraine of a system of minimum stocks of crude oil and petroleum products* (MUS: URL).

Вимога стислості та однозначності текстів меморандумів ЄС зумовлює широке використання в них абревіатур, зокрема, ініціальних абревіатур, які складаються із перших літер слів словосполучення:

- *IMF (International Monetary Fund)* «спеціальне агентство Організації Об'єднаних Націй, засноване 29-ма державами, з метою регулювання валютно-кредитних відносин країн-членів і надання їм допомоги при дефіциті платіжного балансу шляхом надання коротко- і середньострокових кредитів в іноземній валюті» (ВП: URL): (6) *The first instalment of the assistance will be disbursed upon entry into force of this Memorandum and the corresponding Loan Agreement, provided that Ukraine receives disbursements under the SBA to be agreed with the IMF* (MOU: URL);

- *MoU (Memorandum of Understanding)* «тип угоди між двома (двосторонній) або більше (багатосторонній) сторонами, що виражає конвергенцію волі між сторонами, вказуючи на намічену спільну лінію дій» (MW: URL): (23) *The Commission, represented by its own agents or its duly mandated experts, shall have the right to carry out operational assessments of the administrative procedures and financial circuits of the government of Ukraine and*

of the Agent that relate to the management of EU macro-financial assistance throughout the duration of this MoU and for five years after the disbursement of the last instalment (ex-post period) (MOU: URL);

- ACU (Accounting Chamber of Ukraïne) «орган фінансово-бюджетного контролю, який утворюється Верховною Радою України, підпорядкований і підзвітний їй» (ВП: URL): (40) *Submission to the Verkhovna Rada a draft law updating the existing legislation on the ACU and extending its remit to include state-owned enterprises* (MOU: URL);

- VVER (water-water energetic reactor, або російською Vodo-Vodyanoi Energetichesky Reaktor) «ядерний реактор, теплоносієм і сповільнювачем у якому служить вода під тиском» (ВП: URL): (96) *The Sides should also cooperate in the diversification of nuclear fuel supplies for VVER nuclear reactors, including those based on indigenous reserves, with special attention to the issue of licensing of the fuel from different providers* (MUS: URL).

Незважаючи на загальну емоційну нейтральність тексту меморандуму, для цього типу тексту характерне використання оцінної лексики, яка дозволяє указати на доцільність та корисність дій, на які погоджуються країни-підписанти меморандуму.

Зокрема, прикметник *relevant* «такий, що має суттєве та наочне відношення до певної справи» (MW: URL) використовується у наступному контексті з метою вказати на нагальність розглядуваної інформації для моніторингу реформ: (19) *During the implementation of the assistance, the authorities of Ukraine shall supply the Commission with all information that is relevant for the monitoring of its economic and financial situation and for the assessment of progress in structural reforms* (MOU: URL).

Прикметник *necessary* «необхідний» (MW: URL) використано, щоб продемонструвати ступінь корисності інформації, яка надаватиметься Комісії: (25) *The authorities of Ukraine are committed to supply all necessary information to the Commission, represented by its own agents or its duly mandated experts, for the duration of this process* (MOU: URL).

Синонімічним до двох розглядуваних вище є прикметник *important* «цінний за змістом чи зв'язками» (MW: URL): (91) *Bearing this in mind, the EU supports the efforts of Ukraine to remain an important gas transit country* (MUS: URL); (98) *Environmental impact assessments, applied in line with EU legislation establishing a Community framework for the nuclear safety of nuclear installations and relevant international obligations will be used as an important tool to meet environmental standards* (MUS: URL).

Більшої важливості розглядуваному явищу додає прикметник *critical* «життєво важливий» (MW: URL): (85) *cooperating on joint initiatives and on ways to diversify and enhance their security of energy supply, including protection of energy critical infrastructures and against cyber security threats* (MUS: URL).

Прикметник *beneficial* «такий, що дає хороші результати або корисні ефекти» (MW: URL) використовується для активізації уваги на корисності явища: (77) *This association, in view of Ukraine's recognised competence and know-how in nuclear science will further widen mutually beneficial co-operation between the EU and Ukraine* (MUS: URL).

Оцінна лексика також використовується для характеристики позитивних результатів спільних дій. Наприклад, прикметник *good* «хороший, суттєвий» (MW: URL) у наступному контексті застосовано на позначення ступеня просування сторін у вказаних питаннях: (68) *Good progress has been achieved over this period in implementing the five roadmaps described therein, namely on (i.) nuclear safety, (ii.) integration of electricity and gas markets, (iii.) security of energy supply and transit, (iv.) the coal sector and (v.) energy efficiency and renewables* (MUS: URL); а прикметник *best* «найкращий» (MW: URL) – на позначення можливостей досягнення спільних цілей та реалізації спільних інтересів: (93) *Ukraine is determined to implement swiftly the unbundling decision in respect of NJSC Naftogaz of Ukraine for the benefit of the internal market and in the best interests of the people of Ukraine* (MUS: URL).

Прикметник *significant* «такий, що має або може мати вплив» (MW: URL) використовує на позначення суттєвості прогресу між сторонами: (72) *A number of significant developments have taken place in the last few years that have been taken into account in drawing up this new Strategic Energy Partnership, namely* (MUS: URL).

Для характеристики ступеня налагодження співробітництва також використовується прикметник *enhanced* «посилений, збільшений» (MW: URL): (74) *Its application provides the basis for enhanced cooperation in the field of energy between the Sides* (MUS: URL); а для позначення його ефективності – *successful* «успішний» (MW: URL): (88) *building on the successful cooperation following the EU stress tests of 2014 by continuing cooperation on the security of natural gas supply within existing projects and initiatives as well as through enhanced regional efforts and by launching similar cooperation with regard to electricity* (MUS: URL).

Офіційна природа текстів меморандумів зумовлює використання у них **запозичень** з інших мов, зокрема, латини, наприклад, вираз *inter alia* «серед іншого» (MW: URL): (90) *Recognizing Ukraine's strategic role as a gas transit country, the Sides should continue to cooperate on ensuring the safe, reliable and transparent transit of gas through Ukraine, inter alia through the full implementation of the 2009 Joint Declaration on the Modernisation of Ukraine's Gas Transit System* (MUS: URL); (92) *In view of the substantial capacity of underground storage facilities for gas available in Ukraine and of their strategic importance for the security of gas supply in Europe and Ukraine, the Sides envisage exploring the potential to strengthen the integration of these facilities into the EU gas market inter alia by increasing the transparency and effectiveness of their operation, and the possibility of a gas hub in Ukraine following necessary unbundling in conformity with the 3rd package* (MUS: URL).

Вирази-кліше забезпечують уніфікованість подачі інформації у будь-яких типах міжнародних документів. До виразів-кліше, що використовуються в текстах меморандумів, належать:

- *in question* «той, що розглядається» (MW: URL): (9) *Prior to the release of the second instalment by the Commission, Ukraine's authorities shall provide the Commission with a Compliance Statement on the fulfilment of the conditionality attached to the instalment in question* (MOU: URL);
- *mutual agreement* «взаємна домовленість» (MW: URL): (13) *If necessary, Annex I may be amended upon mutual agreement, following the completion of the respective approval processes of the EU and Ukraine* (MOU: URL);
- *in line with* «у відповідності до» (MW: URL): (37) *In order to improve budget transparency, publication of monthly data on budget execution in line with article 28 of the Budget Code* (MOU: URL);
- *with a view* «приділяючи увагу» (MW: URL): (70) *The goal remains the full integration of energy markets of the EU and Ukraine for the benefit of consumers and with a view to strengthening mutual energy security and environmental sustainability* (MUS: URL);
- *in view of the above* «з огляду на вищезазначене» (MW: URL): (82) *In view of the above, the Sides aim to collaborate in view of aligning their respective energy strategies and expanding the instruments of cooperation between them in the areas below* (MUS: URL);
- *so far* «настільки» (MW: URL): (100) *Building on the progress made so far, the Sides intend to expand cooperation to reform and restructure the Ukrainian coal sector, with due regard to environmental and social aspects, including by way of legislative changes to develop the coal market and assist with the deep and comprehensive restructuring of the sector* (MUS: URL).

Таким чином, основними лексичними особливостями текстів меморандумів ЄС з країнами Європи англійською мовою є широке використання власних назв (топонімів на позначення країн-учасниць договору, ергонімів як назв внутрішніх організацій країни та міжнародних організацій ЄС, а також документонімів як іменувань нормативно-правових та стратегічних документів), термінологічних одиниць (широко

використовуються терміни галузі економіки, а також сфер управління і виробництва), абревіатур (здебільшого ініціальних), оцінної лексики як засобу акцентувати увагу на позитивних аспектах заключення меморандуму, запозичень із латини як мовних маркерів офіційно-ділового стилю комунікації, а також виразів-кліше, що використовуються для уніфікації мовних форм вираження змісту в текстах дипломатичного дискурсу.

2.2 Стилiстичні параметри англійськомовних меморандумів ЄС з країнами Європи

Стилiстичні параметри англійськомовних меморандумів ЄС з країнами Європи зумовлені загальною прагматичною спрямованістю цих документів – висловлення взаємною поваги та регулювання взаємовідносин між країнами-учасницями. З огляду на це, стилістичні засоби, що використовуються в текстах меморандумів, є маркером ввічливого спілкування між двома сторонами, кожна із яких переслідує власну мету.

Зокрема, **метонімія** у текстах англійськомовних меморандумів ЄС з країнами Європи використовується для позначення виконавців дій, при цьому, з огляду на те, що політична ситуація та структура органів влади у країні може змінюватися, у таких текстах використовуються лише найбільш загальні слова на позначення сторін та органів влади, які ніколи не змінюються.

Наприклад, топонім *Ukraine* використовується на позначення представників уряду держави Україна, відповідальних за реалізацію умов меморандуму, при цьому в самому меморандумі не зазначено, ким саме є ці представники: (75) *Ukraine became a contracting party of the Energy Community as of 1st February 2011 and has already undertaken first steps to comply with a number of its international obligations therein, namely in the area of natural gas and is committed to implement fully the Third Energy Package (MUS: URL).*

Відповідно, *EU* (*E*uropean Union) та *WTO members* (*W*orld Trade Organisation members) позначають іншу сторону договору, також без вказівки конкретних виконавців, оскільки такі визначаються індивідуально урядами країн: (41) *Ukraine will consult with EU and other WTO members on its request for renegotiation of its WTO commitments under article XXVIII of the GATT, so as to address systemic concerns raised by WTO members* (MOU: URL).

У наступному контексті іменник *government* «уряд» (MW: URL) використовується на позначення представників уряду, що будуть пізніше визначені для виконання поставлених меморандумом завдань: (39) *The government will prepare a draft law setting up an independent body with sufficient financial and human resources to ensure proper implementation and enforcement of the legislation* (MOU: URL).

Пошанна тональність дозволяє текстам меморандумів ЄС регулювати відносини між сторонами із фокусом на незалежності і самостійності кожної окремої держави.

Зокрема, у текстах меморандумів типовим є використання модальних дієслів бажаності та необхідності, а не обов'язку. Наприклад, використання модального дієслова *should* у наступному контексті демонструє бажаність настання певних наслідків консультацій, однак країни прямо не примушуються до цього, таким чином, виражається пошана до їх самостійності: (43) *The consultations should result in a further substantial reduction of the number of tariff lines affected by the renegotiation request* (MOU: URL).

Пошанна тональність реалізується також через використання лексичних одиниць, які демонструють рівність країн – учасниць договору. Наприклад, частим є використання прикметника *mutual* «взаємний» (MW: URL) з метою продемонструвати, що права та обов'язки, які виникають унаслідок укладання угоди, є взаємними, а отже, кожна сторона отримує свої вигоди та зобов'язання: (83) *The Sides seek to strengthen their*

mutual energy security in a spirit of solidarity and trust. With a view to achieving this, the Sides aim at (MUS: URL).

Близькою до пошанної тональності є **етикетність**, однак ця стилістична риса меморандумів ЄС також передбачає увагу, доброзичливість, обережність і коректність спілкування. Маркерами етикетності є загальноприйняті вирази, що демонструють взаємну повагу та домовленість між сторонами, наприклад:

- *recall the importance* «нагадувати про необхідність» (MW: URL): (80) *The Sides also recall the importance of the recent declarations, initiatives and agreements in implementing their cooperation in the field of energy, in particular: the Joint Declaration on the Modernisation of Ukraine's Gas Transit System of 23rd March 2009* (MUS: URL);

- *agree to cooperate* «погоджуватися на співробітництво» (MW: URL): (81) *Acknowledging the importance of developing Ukraine's energy infrastructure and implementing projects aimed at deepening its integration into the EU's infrastructure, the Sides agree to cooperate in mobilising investments and financing* (MUS: URL); (79) *For that purpose, the Sides agree to cooperate closely in implementing the principles set out in the Energy Union strategy* (MUS: URL).

Одночасно суперечливими, однак однаково присутніми у текстах меморандумів є такі характеристики, як чіткість формулювань та ухильність. Зокрема, чіткість формулювань проявляється у точному іменуванні виконавців дій, якщо це можливо передбачити, наприклад: (46) *The NBU will prepare norms and regulations on systemic banks for adoption later in the year* (MOU: URL); (49) *The government submits to the Verkhovna Rada the draft law amending the "law on financial services and state regulation of financial services markets concerning disclosure of information"* (MOU: URL).

Чіткість формулювань також проявляється у наведенні точних посилань на необхідну інформацію, як у наступних реченнях: (50) *During the implementation of the European Union's assistance, the following indicators and*

reports shall be provided to the Commission by the relevant authorities on a quarterly basis (MOU: URL); (71) It is therefore in the interest of the EU and Ukraine (hereinafter “the Sides”) to intensify cooperation in the energy field and to reform energy sectors, in particular in the areas outlined below (MUS: URL).

Окрім того, терміни виконання угод також є чітко окресленими: (60) *Provide, on a quarterly basis, monthly data on VAT refunds in the following format: (i) beginning stock of refund requests; (ii) refund requests paid in cash; (iii) refunds netted out against obligations of the taxpayer; (iv) denied requests; (v) new refund requests; (vi) end-of-period stock of requests; and (vii) stock of VAT refund arrears (unsettled VAT refund claims submitted to the Ministry of Revenues and Duties more than 74 days before the end of period) (MOU: URL); (64) Progress report on public finance reform and administration (quarterly) (MOU: URL).*

На противагу чіткості формулювань, ухильність передбачає можливість широкого тлумачення положень меморандуму шляхом використання слів загальної семантики:

- *other* «інші» (не визначено, які саме): (42) *These consultations will include the consideration of other WTO compatible instruments, such as the BOP exception (MOU: URL);*

- *transparency* «прозорість» (можна розуміти у декількох аспектах): (45) *In order to increase transparency on the operations of Naftogaz, prepare an Annual Financial Report of Naftogaz and its subsidiaries segmented into i) production, ii) import/supply, and iii) network management and storage in line with International Financial Reporting Standards (MOU: URL);*

- *ultimate ownership* «кінцевий власник» (без вказівки на статус чи посаду): (47) *Improvement of implementation of the legislation on the disclosure of ultimate ownership of banks (MOU: URL).*

Характерною стилістичною особливістю документів дипломатичного дискурсу ЄС є широке використання нестилістичних повторів. Їх сутність полягає в тому, що певна синтаксична конструкція повторюється по всьому

тексті у вихідному вигляді. Наприклад, складна номінативна одиниця *general government debt and publicly guaranteed debt* у наступному контексті повторюється двічі у реченні, однак при цьому не створює тавтології: (56) *Interest payments on general government debt and publicly guaranteed debt and principal repayments on general government debt and publicly guaranteed debt* (MOU: URL).

Отже, на стилістичному рівні характерними рисами документів дипломатичного дискурсу ЄС є використання метонімії як засобу універсальної номінації виконавців дій, пошання тональності та етикетності як маркери ввічливості дипломатичного спілкування, чіткість формулювань як засіб досягнення виконання умов договору, ухильність з метою можливості розширення кола учасників або аспектів меморандуму, а також наявність нестилістичних повторів, зумовлена необхідністю точної номінації у сфері дипломатичного дискурсу.

2.3 Прагматичне навантаження в англійськомовних текстах меморандумів ЄС з країнами Європи

Комунікація в рамках інституційного дипломатичного дискурсу вимагає вкрай точного і однозначного викладу інформації. З урахуванням особливостей організації письмової комунікації, таких як опосередкованість взаємодії і віддаленість одержувача повідомлення, прагматика інформування в жанрі меморандуму знаходить своє вираження у засобах створення смислового навантаження дипломатичного дискурсу.

У першу чергу, прагматика дипломатичного дискурсу реалізується шляхом використання слів із значенням посилення, які дозволяють акцентувати увагу на зв'язку матеріалу, що викладається, із навколишньою дійсністю. Наприклад, *corresponding* «відповідний» (MW: URL) у наступному контексті виражає зв'язок документу із Кредитною угодою, укладеною із країною, про яку йдеться у меморандумі: (15) *The effective*

payment of different instalments shall be subject to the signature of the corresponding Loan Agreement by the parties and its entry into force (MOU: URL).

Слова зі значенням посилання також дозволяють створити зв'язок між аналізованим фрагментом тексту та іншими частинами документу: (20) *In particular, the authorities will supply to the Commission on a timely basis the relevant information as set out in Annex II (MOU: URL).*

Окрім того, такі слова дозволяють створити прийняті у документі скорочення для уникнення повторення громіздких конструкцій: (7) *The disbursement of the second instalment shall not take place earlier than three months after the release of the first instalment and will also be conditional upon a positive assessment by the European Commission (hereafter referred to as “the Commission”) on behalf of the European Union, of progress made with respect to a set of macroeconomic and structural adjustment policy conditions specified hereinafter (MOU: URL).*

Наступна визначальна характеристика текстів меморандумів ЄС – це широке використання в них числівників-дат, які використовуються в таких текстах для вказівки та точні терміни виконання зобов'язань: (35) *Elaboration and publication of draft Annual Procurement Plans for the year 2015 by each of the Procurement Entities or Contracting Authorities financed by the State Budget by 15 September 2014 (MOU: URL).*

Використання числівників також дозволяє визначити граничні терміни настання певних подій: (57) *Projections of interest and principal on external debt falling due over the next four quarters (MOU: URL); (58) Interest and principal on general government debt and publicly guaranteed debt falling due over the next 12 quarters (MOU: URL).*

У текстах дипломатичних документів розповсюдженими також є речення з однорідними членами, що дозволяють стиснути інформацію для її більш компактної репрезентації: (11) *The policy measures and frame of reference for this evaluation are made explicit in Annex I (MOU: URL).*

Однорідні члени речення також використовуються для перелічення можливих варіантів подій, наприклад: (14) *The Commission will also continuously verify the financing needs of Ukraine and may reduce, suspend or cancel the assistance in case the financing needs of Ukraine have decreased fundamentally during the period of disbursement compared to the initial projections* (MOU: URL).

Однорідні члени речення також можуть використовуватися як маркер перелічення: (59) *Payments (disbursements, interests and amortisation) made on publicly guaranteed loans by the following state-owned enterprises or agencies: Naftogaz, UkrAvtoDor and the State Mortgage Institution* (MOU: URL).

Окрім того, в текстах дипломатичних документів широко вживаються парні прикметники і прислівники, які визначають характеристики певного процесу: (18) *The authorities of Ukraine undertake to timely and fully service all financial obligations stemming from loans provided or guaranteed by the European Union* (MOU: URL).

Прагматика дипломатичного дискурсу також зумовлює особливий вибір модальних дієслів. Зокрема, дієслово *must* використовується мінімально, натомість застосовується *will / shall* для того, щоб говорити про наступні дії сторін меморандуму:

- *will*: (4) *The assistance will be disbursed in two instalments of EUR 500 million each* (MOU: URL); (16) *The Commission will make available the proceeds of the assistance to Ukraine through the National Bank of Ukraine (hereafter referred to as “the Agent”)* (MOU: URL); (33) *The Addendum will be an integral part of this MoU and will enter into force according to the same procedure as the MoU* (MOU: URL);

- *shall*: (31) *The present Memorandum shall become effective following the signature by Ukraine and the European Union and following receipt by the European Union of written notification by Ukraine of fulfilment of internal procedures envisaged by the law of Ukraine* (MOU: URL).

Можливості, які пов'язані з меморандумом, передаються модальним дієсловом *may*: (32) *This Memorandum may be amended upon mutual agreement of the parties in form of a written Addendum* (MOU: URL).

Умовні речення, що використовуються у текстах меморандумів ЄС, дозволяють створити зв'язок між умовами угоди та наслідками: (12) *In case of a negative evaluation, the Commission may withhold the disbursement of the second instalment until Ukraine proves the compliance with the conditionality* (MOU: URL).

Пасивні конструкції використовуються для того, щоб створити речення, в яких головними є дії, а не їх виконавці: (26) *The evaluation report will be made available to the authorities of Ukraine for comments* (MOU: URL); (30) *The assistance will be made available for one year starting from the first day after the entry into force of the Memorandum of Understanding (MoU)* (MOU: URL); (28) *Confidential information under this Memorandum shall be exchanged in accordance with the Agreement between Ukraine and the European Union on the security procedures for the exchange of classified information of 13 June 2005* (MOU: URL).

Вставні конструкції, у свою чергу, додають уточнюючу інформацію до тексту меморандуму: конструкціями у дужках: (36) *The government submits to the Verkhovna Rada and publishes (after submission to the Parliament) the first draft of the national Budget for the year 2015 at the latest on 15 September 2014 in line with the Budget Code* (MOU: URL); (61) *Collection rates of Naftogaz, by type of customer (including an appropriate span of historical data for comparison purposes)* (MOU: URL).

Таким чином, прагматичне навантаження в англійськомовних текстах меморандумів ЄС з країнами Європи реалізується через використання слів із значенням посилання для створення зв'язку між матеріалом документа та оточуючою реальністю, числівників-дат для вказання конкретних періодів і термінів виконання зобов'язань, однорідних членів речення як засобів компресії інформації, особливий вибір модальних дієслів з метою уникнути

прямого наказування, використання умовних речень, пасивних конструкцій та вставних конструкцій як засобів надання вичерпної інформації про об'єкт.

Висновки до розділу 2

1. Лексичне наповнення тексту меморандуму ЄС повинно відповідати вимогам точності і лаконічності викладу, що зумовлює використання у таких документах особливих типів лексичних одиниць, направлених на досягнення загальної комунікативної мети меморандуму. Лексичний рівень дипломатичної комунікації в текстах англійськомовних меморандумів характеризується наявністю значної кількості власних назв, термінологічних одиниць, абревіатур, оцінної лексики, традиційних запозичень та кліше-фраз.

2. Стилiстичні засоби, що використовуються в текстах меморандумів, є маркером ввічливого спілкування між двома сторонами, кожна із яких переслідує власну мету. На стилістичному рівні характерними рисами меморандуму як типу міжнародного дипломатичного документу є використання метонімічних моделей, пошання тональності, етикетності, чіткості формулювань, ухильності та повтори.

3. З урахуванням особливостей організації письмової комунікації, таких як опосередкованість взаємодії і віддаленість одержувача повідомлення, прагматика інформування в жанрі меморандуму знаходить своє вираження у засобах створення смислового навантаження дипломатичного дискурсу. Прагматична спрямованість меморандуму полягає в тому, що цей тип документу використовується як засіб регламентації діяльності його підписантів, що зумовлює використання слів із значенням посилення, числівників, однорідних членів речення, модальних слів, умовних речень, пасивних та вставних конструкцій.

РОЗДІЛ 3

ЗАСОБИ ПЕРЕДАЧІ ЛЕКСИКО-СТИЛІСТИЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ АНГЛІЙСЬКОМОВНИХ ТЕКСТІВ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

3.1 Лексичні засоби відтворення лексико-стилістичних особливостей англійськомовного меморандуму ЄС

До лексичних засобів, що використовуються у процесі відтворення лексико-стилістичних особливостей англійськомовного меморандуму ЄС українською мовою, відносяться збереження вихідної форми лексичної одиниці, транслітерація та калькування. Розглянемо детальніше специфіку їх використання.

Збереження вихідної форми застосовується у випадках, коли лексичні одиниці не мають усталених українських відповідників, однак при перекладі відтворення їх засобами української мови не вимагається, оскільки у світовій практиці ці лексичні одиниці застосовуються у своєму вихідному вигляді, наприклад, при відтворенні одиниць *PCI* (*Project of Common Interests*) та *PECI/PMI* (*Projects of Energy Community Interest / Projects of Mutual Interest*) – назв міжнародних проектів Європейського Союзу: (87) *collaborating in the process of identification and implementation of Projects of Common Interest (PCIs) (where appropriate) and Projects of Energy Community Interest (PECIs) or Projects of Mutual Interest (PMIs), in strengthening the compatibility and coordination between PCI and PEGI/PMI and in seeking to achieve full application of energy market rules on all interconnections based on EU legislation* (MUS: URL) – співпраця у процесі ідентифікації та реалізації Проектів спільного інтересу (PCI) (у відповідних випадках) та Проектів спільного інтересу у рамках Енергетичного Співтовариства або Проектів взаємного інтересу (PECI та PMI), співробітництво з метою підвищення ступеня сумісності та координованості проектів *PCI* та *PEGI/PMI*, а

також у прагненні забезпечити в повному обсязі застосування правил енергетичного ринку до всіх транскордонних перегонів на основі законодавства ЄС (MBC: URL).

У деяких випадках при збереженні вихідної форми надається переклад лексичної одиниці, як у випадку з документом *Horizon 2020*, що передається як *Горизонт 2020» (Horizon 2020): (76) In June 2016, one year following the accession to Horizon 2020, the agreement associating Ukraine to the Euratom research and training programme (2014-18) (the Euratom Programme) was signed, which was ratified by the Verkhovna Rada of Ukraine on 22 September 2016 (MUS: URL) – У червні 2016 року, через рік після приєднання України до програми «Горизонт 2020» (Horizon 2020) була укладена Угода між Урядом України та Європейським співтовариством з атомної енергії про наукову і технологічну співпрацю та асоційовану участь України у Програмі наукових досліджень та навчання Євратом (2014-2018), яка ратифікована Верховною Радою України 22 вересня 2016 року (MBC: URL).*

Транслітерація являє собою політерну передачу лексичної одиниці, особливо – абрєвіатури. В аналізованому матеріалі транслітерація використовується при передачі абрєвіатури російськомовного походження *VVER* (російською *Vodo-Vodyanoi Energetichesky Reaktor*) – *ВВЕР* (*Вододляний енергетичний реактор*): (96) *The Sides should also cooperate in the diversification of nuclear fuel supplies for VVER nuclear reactors, including those based on indigenous reserves, with special attention to the issue of licensing of the fuel from different providers (MUS: URL) – Сторони також повинні співпрацювати у питаннях диверсифікації джерел постачання ядерного палива для ядерних реакторів типу ВВЕР, у тому числі за рахунок місцевих резервів, приділяючи особливу увагу питанню ліцензування палива від альтернативних постачальників (MBC: URL).*

Продуктивним засобом передачі лексичних одиниць дипломатичного дискурсу є **калькування** як покомпонентне відтворення цих одиниць їх українськомовними відповідниками. Така трансформація може

застосовуватися до лексичних одиниць дипломатичного дискурсу незалежно від кількості компонентів у них:

1) однокомпонентні одиниці – складні слова, наприклад, *taxpayer* – платник податків: (44) *Ensure that all legitimate VAT refund claims are paid in cash, or netted out against VAT obligations of the taxpayer in question, in a timely manner* (MOU: URL) – *Забезпечення вчасних грошових виплат за всіма легітимними вимогами щодо відшкодування ПДВ або здійснення компенсації відповідним платникам податків ПДВ-облігаціями* (МВ: URL);

2) однокомпонентні одиниці – абрєвіатури, коли їх компоненти відтворюються послівно:

- *ACU (Accounting Chamber of Ukraine) – Рахункова палата України: (40) Submission to the Verkhovna Rada a draft law updating the existing legislation on the ACU and extending its remit to include state-owned enterprises* (MOU: URL) – *Внесення на розгляд Верховної Ради України законопроекту, спрямованого на оновлення існуючого законодавства про Рахункову палату України та розширення її повноважень зокрема на державні підприємства* (МВ: URL);

- *NBU (National Bank of Ukraine) – Національний банк України: (48) Publication of data on ultimate ownership for all banks by 1 September on the NBU website* (MOU: URL) – *Оприлюднення до 1 вересня на веб-сайті Національного банку України інформації щодо кінцевих власників усіх банків* (МВ: URL);

3) двокомпонентні одиниці:

- *economic stabilization – економічна стабілізація: (8) These conditions are based on the economic stabilisation and reform programme endorsed by Ukraine's authorities, and are consistent with the agreement reached by Ukraine with the IMF* (MOU: URL) – *Ці умови засновані на програмі економічної стабілізації та реформ, схваленої органами влади України, та узгодженої з домовленістю, досягнутою Україною з МВФ* (МВ: URL);

- *mutual agreement* – взаємна згода: (13) *If necessary, Annex I may be amended upon mutual agreement, following the completion of the respective approval processes of the EU and Ukraine (MOU: URL)* – За необхідності, до Додатку I, за взаємною згодою сторін, можуть вноситись зміни, з подальшим дотриманням процедур щодо їх затвердження Україною та ЄС (МВ: URL);

- *WTO members* – члени СОТ: (41) *Ukraine will consult with EU and other WTO members on its request for renegotiation of its WTO commitments under article XXVIII of the GATT, so as to address systemic concerns raised by WTO members (MOU: URL)* – Україна проводитиме консультації з ЄС та іншими членами СОТ на її прохання для перегляду своїх зобов'язань в рамках СОТ відповідно до статті XXVIII ГАТТ, з тим, щоб вирішити системні проблеми, підняті членами СОТ (МВ: URL);

- *mutually beneficial* – взаємовигідний: (77) *This association, in view of Ukraine's recognised competence and know-how in nuclear science will further widen mutually beneficial co-operation between the EU and Ukraine (MUS: URL)* – Набуття Україною статусу асоційованого члена цієї програми, зважаючи на визнану компетенцію наукових установ та «ноу-хау» України у сфері ядерної енергетики, дозволить додатково розширити взаємовигідну співпрацю між Україною та ЄС (МВС: URL);

- *successful cooperation* – успішне співробітництво: (88) *building on the successful cooperation following the EU stress tests of 2014 by continuing cooperation on the security of natural gas supply within existing projects and initiatives as well as through enhanced regional efforts and by launching similar cooperation with regard to electricity (MUS: URL)* – розвиток успішного співробітництва після стрес-тестів ЄС 2014 року за рахунок продовження співпраці щодо підвищення безпеки постачання природного газу у рамках діючих проектів та ініціатив, а також за рахунок посилення діяльності у регіонах та ініціювання аналогічного співробітництва у сфері електроенергетики (МВС: URL);

4) багатокомпонентні одиниці:

- *the Council of the European Union – Рада Європейського Союзу: (1) On 14 April 2014, the Council of the European Union adopted a decision to make available to Ukraine macro-financial assistance of up to 1 billion EUR in the form of a loan (Decision /2014/215/EU) (MOU: URL) – 14 квітня 2014 року Рада Європейського Союзу прийняла рішення про надання Україні макрофінансової допомоги у розмірі до 1 мільярда євро у вигляді кредиту (Рішення 2014/215/EC) (МВ: URL);*

- *energy consumption and supply – споживання та постачання енергії: (84) regularly exchanging information with regard to new policy initiatives, scenarios and forecasts of energy consumption and supply, including aiming at harmonising their modelling methodologies (MUS: URL) – регулярний обмін інформацією стосовно нових політичних ініціатив, сценаріїв та прогнозів щодо споживання та постачання енергії, у тому числі орієнтація на гармонізацію методології їх моделювання (МВС: URL);*

5) одиниці у вигляді фраз:

- *in case of a negative evaluation – у випадку негативної оцінки: (12) In case of a negative evaluation, the Commission may withhold the disbursement of the second instalment until Ukraine proves the compliance with the conditionality (MOU: URL) – У випадку негативної оцінки, Комісія може призупинити виплату другого траншу до часу доведення Україною виконання умов (МВ: URL);*

- *on a quarterly basis – на кварталній основі: (60) Provide, on a quarterly basis, monthly data on VAT refunds in the following format: (i) beginning stock of refund requests; (ii) refund requests paid in cash; (iii) refunds netted out against obligations of the taxpayer; (iv) denied requests; (v) new refund requests; (vi) end-of-period stock of requests; and (vii) stock of VAT refund arrears (unsettled VAT refund claims submitted to the Ministry of Revenues and Duties more than 74 days before the end of period) (MOU: URL) – Забезпечити надання щомісячної інформації, на кварталній основі, про відшкодування*

ПДВ у такому форматі: (i) початковий обсяг вимог про відшкодування; (ii) вимоги про відшкодування, оплачені у грошовій формі; (iii) відшкодування, заліковане коштом зобов'язань платника податків; (iv) відхилені вимоги; (v) нові вимоги про відшкодування; (vi) обсяг вимог на кінець звітного періоду; а також (vii) обсяг заборгованості з відшкодування (незадоволені вимоги про відшкодування ПДВ, подані до Міністерства доходів і зборів більше ніж за 74 дні до закінчення звітного періоду) (МВ: URL).

Таким чином, лексичні засоби передачі в українськомовних перекладах лексико-стилістичних особливостей текстів меморандумів ЄС представлені такими засобами:

- збереження вихідної форми у випадку інтернаціоналізації лексичних одиниць у їх вихідному вигляді у міжнародному суспільстві;
- транслітерація при передачі окремих аббревіатур неанглійськомовного походження;
- калькування при передачі одно-, двох- та багатокomпонентних одиниць (власних назв, термінів, виразів-кліше) із прозорою семантикою.

3.2 Лексико-семантичні засоби передачі лексико-стилістичних особливостей текстів меморандумів ЄС

До лексико-семантичних перекладацьких трансформацій, що використовуються у процесі відтворення лексико-стилістичних особливостей текстів меморандумів ЄС українською мовою, відносяться генералізація, конкретизація, диференціація та модуляція. Розглянемо детальніше специфіку їх використання.

Під **генералізацією** значення розуміємо заміну слова оригіналу з більш вузькою семантикою словом мови перекладу з більш широкою семантикою [25: 113]. Генералізація може застосовуватися у випадках, коли в українській мовній реальності відсутній термін на позначення аналогічного поняття, однак існує необхідність передати хоча б приблизне значення, наприклад,

disbursement як конкретний вид виплати замінюється іменником *виплата*: (5) *The disbursements will be conditional upon a satisfactory track record in the implementation of the Stand-By Arrangement (SBA) to be agreed between Ukraine and the International Monetary Fund (hereafter referred to as “the IMF”)* (MOU: URL) – *Виплати* здійснюватимуться за умови задовільного проведення заходів з реалізації домовленостей за програмою “Стенд-бай” (програма СБА), що буде досягнуто між Україною та Міжнародним валютним фондом (далі – МВФ) (МВ: URL).

Ще один приклад – *significant developments*, де *developments* передано як події, хоча в оригіналі надається точне розуміння того, якими є ці події: (72) *A number of significant developments have taken place in the last few years that have been taken into account in drawing up this new Strategic Energy Partnership, namely* (MUS: URL) – Впродовж кількох останніх років відбулася низка *значних подій*, які були взяті до уваги під час підготовки цього Меморандуму про взаєморозуміння щодо стратегічного енергетичного партнерства, а саме (МВС: URL).

Генералізація застосовується і при передачі сталих виразів, наприклад, *outlined below*, де *outlined* як конкретний вид представлення інформації передано як зазначені: (71) *It is therefore in the interest of the EU and Ukraine (hereinafter “the Sides”) to intensify cooperation in the energy field and to reform energy sectors, in particular in the areas outlined below* (MUS: URL) – У зв'язку з цим Україна та ЄС (надалі – «Сторони») зацікавлені в активізації співпраці у сфері енергетики та у здійсненні реформ в енергетичному секторі, зокрема, у галузях, *зазначених нижче* (МВС: URL).

До застосування генералізації перекладач може вдаватися при передачі інформації, що є очевидною, наприклад, *compliance statement* – інформація: (10) *Upon receipt of this compliance statement, the Commission will evaluate, in co-operation with the authorities of Ukraine, progress made with respect to the fulfilment of the conditionality* (MOU: URL) – Після отримання цієї *інформації*

Комісія, спільно з органами влади України, виконає оцінку досягнень у напрямі виконання таких умов (МВ: URL).

Конкретизація значення розуміється як перекладацька трансформація, що передбачає заміну слова з більш широким значенням у мові оригіналу словом із вузьким значенням у мові перекладу [25: 113]. Наприклад, у пасивних конструкціях *will be made available* може передаватися як *буде надаватися*, таким чином, засоби досягнення доступності інформації при перекладі уточнюються: (26) *The evaluation report will be made available to the authorities of Ukraine for comments* (MOU: URL) – Звіт за результатами оцінки *буде надаватися* органам влади України для коментарів (МВ: URL).

Аналогічним чином, засоби подання інформації до Парламенту уточнюються при перекладі *after submission to the Parliament* – *після передачі в Парламент*: (36) *The government submits to the Verkhovna Rada and publishes (after submission to the Parliament) the first draft of the national Budget for the year 2015 at the latest on 15 September 2014 in line with the Budget Code* (MOU: URL) – Подання Урядом на розгляд Верховної Ради України та оприлюднення (*після передачі в Парламент*) першого проекту Закону України “Про Державний бюджет України на 2015 рік” не пізніше 15 вересня 2014 року відповідно до положень Бюджетного кодексу України (МВ: URL).

У сполученні *ultimate ownership* останнє слово використовується на позначення типу власності, однак при перекладі акцент зсувається на власника: (47) *Improvement of implementation of the legislation on the disclosure of ultimate ownership of banks* (MOU: URL) – Покращення виконання законодавства про оприлюднення *кінцевих власників* банків (МВ: URL).

Багатозначне слово *public* у сполученні *extrabudgetary public funds* передається при перекладі прикметником державний, що уточнює призначення загальних коштів: (52) *Level and composition of general government revenue and expenditure, including extrabudgetary public funds and state-owned enterprises, including Naftogaz* (MOU: URL) – Рівень і склад

загальних доходів і видатків держави, включаючи державні позабюджетні кошти та державні підприємства, включаючи НАК «Нафтогаз України» (МВ: URL).

У сполученні span of historical data for comparison purposes іменник *span* передається з уточненням типу інтервалу – *діапазон*: (61) *Collection rates of Naftogaz, by type of customer (including an appropriate span of historical data for comparison purposes)* (MOU: URL) – Показники збирання оплати НАК «Нафтогаз України» за категоріями клієнтів (включаючи відповідний діапазон історичних даних для цілей порівняння) (МВ: URL).

Конкретизація застосовується і при передачі оцінних одиниць, наприклад, *important* при перекладі перетворюється в обов'язковий, таким чином, уточнюючи ступінь важливості явища: (98) *Environmental impact assessments, applied in line with EU legislation establishing a Community framework for the nuclear safety of nuclear installations and relevant international obligations will be used as an important tool to meet environmental standards* (MUS: URL) – Оцінки впливу на навколишнє середовище, що здійснюються згідно з правом ЄС, а також відповідними міжнародними зобов'язанням, слугуватимуть обов'язковим інструментом, що забезпечить дотримання стандартів захисту навколишнього середовища (МВС: URL).

Конкретизації можуть підлягати навіть прийменники, наприклад, приблизний *by* у *by 15 September 2014* при перекладі передається як точний обмежувальний до: (35) *Elaboration and publication of draft Annual Procurement Plans for the year 2015 by each of the Procurement Entities or Contracting Authorities financed by the State Budget by 15 September 2014* (MOU: URL) – Підготовка й оприлюднення проектів Річних планів державних закупівель на 2015 рік кожним суб'єктом, що здійснює закупівлі, чи державним замовником, що фінансується з державного бюджету, до 15 вересня 2014 (МВ: URL).

Диференціація значення викликана тим, що велика кількість слів англійської мови з широкою семантикою не мають еквівалентів в українській

мові. У таких випадках словники пропонують декілька значень, що лише частково покривають значення вихідного слова, і перекладач повинен обирати з наявних варіантів таких відповідників, що найкраще підходить до певного контексту [25: 114].

Диференціації підлягають окремі лексичні одиниці, які передаються шляхом вибору найбільш доцільного варіанту перекладу:

- *IMF (International Monetary Fund) – МВФ (Міжнародний валютний фонд)*: (6) *The first instalment of the assistance will be disbursed upon entry into force of this Memorandum and the corresponding Loan Agreement, provided that Ukraine receives disbursements under the SBA to be agreed with the IMF* (MOU: URL) – *Перший платіж допомоги буде виплачено після набрання чинності Меморандумом і відповідною Кредитною угодою, за умови, отримання Україною виплат в рамках програми СБА, укладеної з МВФ* (МВ: URL);

- *reduce, suspend or cancel – зменшити, призупинити або скасувати*: (14) *The Commission will also continuously verify the financing needs of Ukraine and may reduce, suspend or cancel the assistance in case the financing needs of Ukraine have decreased fundamentally during the period of disbursement compared to the initial projections* (MOU: URL) – *Комісія також на постійній основі здійснюватиме перевірку фінансових потреб України та може зменшити, призупинити або скасувати надання допомоги у випадку якщо потреби у фінансуванні України в період виплат значно зменшаться у порівняння з початковими прогнозами* (МВ: URL);

- *relevant – належні*: (19) *During the implementation of the assistance, the authorities of Ukraine shall supply the Commission with all information that is relevant for the monitoring of its economic and financial situation and for the assessment of progress in structural reforms* (MOU: URL) – *У ході реалізації допомоги органи влади України надаватимуть Комісії усі дані, які є належними для моніторингу економічної та фінансової ситуації України і для оцінки просування структурних реформ* (МВ: URL);

- *necessary – необхідний*: (25) *The authorities of Ukraine are committed to supply all necessary information to the Commission, represented by its own agents or its duly mandated experts, for the duration of this process (MOU: URL) – У такому разі органи влади України зобов'язані, протягом усього часу оцінки, надавати усю необхідну інформацію Комісії, представленої її власними агентами або належним чином уповноваженими експертами (МВ: URL);*

- *other WTO compatible instruments – інших суміжних інструментів* COT: (42) *These consultations will include the consideration of other WTO compatible instruments, such as the BOP exception (MOU: URL) – Ці консультації включатимуть розгляд інших суміжних інструментів COT, таких як винятки платіжного балансу (МВ: URL);*

- *external arrears – зовнішня заборгованість*: (53) *External debt, including external arrears, as per the IMF Arrangement to be agreed with Ukraine (MOU: URL) – Зовнішній борг, включаючи зовнішню заборгованість, як для домовленості, що буде укладено між Україною та МВФ (МВ: URL);*

- *solid basis – фундаментальні принципи*: (67) *The Memorandum of Understanding on cooperation in the field of energy between the European Union (EU) and Ukraine, signed on 1st December 2005, has provided a solid basis for guiding the cooperation between both sides over the past ten years (MUS: URL) – Меморандум про взаєморозуміння щодо співробітництва в енергетичній галузі між Україною та Європейським Союзом (ЄС), укладений 1 грудня 2005 року, визначив фундаментальні принципи стратегії співпраці між цими двома сторонами впродовж останніх десяти років (МВС: URL);*

- *recall the importance – нагадувати про необхідність*: (80) *The Sides also recall the importance of the recent declarations, initiatives and agreements in implementing their cooperation in the field of energy, in particular: the Joint Declaration on the Modernisation of Ukraine's Gas Transit System of 23rd March 2009 (MUS: URL) – Сторони також нагадують про необхідність взяття до уваги в ході реалізації їхньої співпраці у сфері енергетики нещодавніх*

декларацій, ініціатив та угод, зокрема, таких: Спільна декларація України та ЄС щодо модернізації української газотранспортної системи від 23 березня 2009 року (МВС: URL).

Модуляція – це така перекладацька трансформація, що полягає у заміні словникового еквіваленту контекстуальним, який є логічно пов'язаним із вихідним словом [25: 114]. При застосуванні модуляції лексичні одиниці замінюються близько пов'язаними з ними, що дозволяє передати логічні зв'язки у рамках словосполучень:

- *in question* – до запиту: (9) *Prior to the release of the second instalment by the Commission, Ukraine's authorities shall provide the Commission with a Compliance Statement on the fulfilment of the conditionality attached to the instalment in question* (MOU: URL) – *Перед виділенням Комісією другого траншу, органи влади України мають надати Комісії інформацію по виконання умов, що буде додана до запиту на черговий платіж* (МВ: URL);

- *early repayment* – довгострокове погашення: (22) *Also, the provisions of the Loan Facility Agreement on early repayment will apply in case it has been established that Ukraine has engaged, in relation to the management of this assistance, in any act of fraud, corruption or any other illegal activity* (MOU: URL) – *Також положення Кредитної угоди щодо довгострокового погашення буде застосовуватись у випадку, якщо буде встановлено, що Україна, у частині управління цією допомогою, бере участь у будь-яких актах шахрайства, корупції або будь-якій іншій діяльності* (МВ: URL);

- *ex-post evaluation* – заклучна оцінка: (24) *An independent ex-post evaluation of the assistance may be carried out by the Commission or its duly authorised representatives* (MOU: URL) – *Комісія або її належним чином уповноважені представники можуть проводити незалежну заклучну оцінку реалізації допомоги* (МВ: URL);

- *the consultations should result* – консультації повинні привести: (43) *The consultations should result in a further substantial reduction of the number of tariff lines affected by the renegotiation request* (MOU: URL) – *Консультації*

повинні привести до подальшого істотного скорочення кількості тарифних позицій, залежних від запиту переговорів про перегляд (МВ: URL);

- good progress – значні успіхи: (68) Good progress has been achieved over this period in implementing the five roadmaps described therein, namely on (i.) nuclear safety, (ii.) integration of electricity and gas markets, (iii.) security of energy supply and transit, (iv.) the coal sector and (v.) energy efficiency and renewables (MUS: URL) – Протягом зазначеного періоду були досягнуті значні успіхи у реалізації п'яти дорожніх карт, визначених цим документом, а саме у сфері (i) ядерної безпеки; (ii) інтеграції ринків електроенергії та газу; (iii) підвищення безпеки енергопостачання і транзиту вуглеводнів; (iv) у вугільній галузі та (v) енергоефективності використання відновлювальних джерел енергії (МВС: URL);

- the European Commission's Framework Strategy for a Resilient Energy Union with a Forward-Looking Climate Change Policy – Рамкова стратегія Європейської Комісії щодо Сталого Енергетичного Союзу з довгостроковою політикою щодо запобігання зміні клімату: (78) Ukraine shares the goals and principles of the Energy Union set out in the European Commission's Framework Strategy for a Resilient Energy Union with a Forward-Looking Climate Change Policy to provide consumers – both households and businesses – with safe, secure, sustainable, competitive and affordable energy (MUS: URL) – Україна поділяє цілі та принципи Енергетичного Союзу, встановлені Рамковою стратегією Європейської Комісії щодо Сталого Енергетичного Союзу з довгостроковою політикою щодо запобігання зміні клімату, які передбачають забезпечення споживачів (як побутових, так і бізнесу) енергією у безпечний, захищений, стабільний, конкурентоспроможний та доступний спосіб (МВС: URL).

Таким чином, лексико-семантичними засобами передачі при перекладі лексико-стилістичних особливостей текстів дипломатичного дискурсу є наступні:

- генералізація як засіб приблизної передачі значення лексичної одиниці у випадку відсутності еквіваленту;

- конкретизація як засіб уточнення значення лексичної одиниці з метою надання докладного пояснення сутності поняття;
- диференціація як вибір із неповних відповідників, дозволяє віднайти саме той відтінок значення слова, який дозволить найкраще передати значення лексичної одиниці при перекладі;
- модуляція як вибір логічно пов'язаної лексичної одиниці, що дозволяє передати сутність описуваного явища.

3.3 Граматичні засоби при передачі лексико-стилістичних особливостей англійськомовного меморандуму ЄС

До граматичних перекладацьких трансформацій, які використовуються під час відтворення лексико-стилістичних особливостей англійськомовного меморандуму ЄС в українськомовних перекладах, відносимо транспозицію, граматичні заміни, додавання та вилучення.

Транспозиція – це перекладацька трансформація, яка полягає у зміні порядку слів у вислові чи реченні, що часто викликана структурними відмінностями у вираженні теми і реми у мові оригіналу та мові перекладу [25: 112]. Зокрема, транспозиція використовується у випадку перекладу документонімів, що містять назви країн або їх груп, у відповідності до близькості до читача, наприклад, *the Association Agreement between the EU and Ukraine* – *Угода про Асоціацію між Україною та ЄС: (73) the Association Agreement between the EU and Ukraine, which was signed in March and June 2014, includes provisions specifically dedicated to energy, energy-related trade and harmonization of the Ukrainian legislative framework with that of the EU in the energy sector* (MUS: URL) – *Угода про Асоціацію між Україною та ЄС, яка була підписана у березні та червні 2014 року, містить положення, що конкретно стосуються сфери енергетики, торгівлі енергоносіями та гармонізації українського законодавства з правом ЄС у галузі енергетики* (MBC: URL).

Транспозиція також застосовується при передачі українською мовою багатокомпонентних словосполучень, коли необхідно зберегти усталений порядок слів для мови перекладу, наприклад, *energy critical infrastructures* – критично важливі енергетичні структури: (85) *cooperating on joint initiatives and on ways to diversify and enhance their security of energy supply, including protection of energy critical infrastructures and against cyber security threats* (MUS: URL) – співробітництво щодо реалізації спільних ініціатив та способів диверсифікації та підвищення безпеки енергопостачання, включаючи захист критично важливих енергетичних структур та захист від загроз кібербезпеці (MBC: URL).

Граматичні заміни розуміємо як заміну слова, що належить до однієї частини мови, словом, що належить до іншої, або ж заміну однієї синтаксичної конструкції іншою [25: 113]

Заміни частиномовної належності лексичних одиниць можуть бути наступними:

1) заміна дієслова іменником:

- *be exchanged* → обмін: (28) *Confidential information under this Memorandum shall be exchanged in accordance with the Agreement between Ukraine and the European Union on the security procedures for the exchange of classified information of 13 June 2005* (MOU: URL) – Обмін конфіденційною інформацією в рамках цього Меморандуму здійснюється відповідно до Угоди між Україною та Європейським Союзом про процедури безпеки, які стосуються обміну інформацією з обмеженим доступом від 13 червня 2005 року (MB: URL);

- *will prepare* → підготовка: (46) *The NBU will prepare norms and regulations on systemic banks for adoption later in the year* (MOU: URL) – Підготовка Національним банком України норм і правил регулювання, що стосуються системних банків для їх подальшого прийняття цього року (MB: URL);

- *to cooperate – співпраця: (79) For that purpose, the Sides agree to cooperate closely in implementing the principles set out in the Energy Union strategy (MUS: URL) – З цією метою сторони домовились про тісну співпрацю з метою реалізації принципів, передбачених зазначеною стратегією Енергетичного Союзу (MBC: URL).*

- *to cooperate → співробітництво: (81) Acknowledging the importance of developing Ukraine's energy infrastructure and implementing projects aimed at deepening its integration into the EU's infrastructure, the Sides agree to cooperate in mobilising investments and financing (MUS: URL) – Визнаючи необхідність розвитку енергетичної інфраструктури України та реалізації проектів, спрямованих на поглиблення її інтеграції в енергетичну інфраструктуру ЄС, Сторони домовились про співробітництво щодо залучення інвестицій та фінансування (MBC: URL);*

2) заміни іменника прикметником:

- *government – державний: (54) General government debt and publicly guaranteed debt, including payment arrears, based on the definition used in the IMF Arrangement to be agreed with Ukraine (MOU: URL) – Загальний державний борг, гарантований державою борг, включаючи заборгованість з виплат на основі визначення, що використовуватимуться в домовленості, що буде укладено між Україною та МВФ (MB: URL); (56) Interest payments on general government debt and publicly guaranteed debt and principal repayments on general government debt and publicly guaranteed debt (MOU: URL) – Виплати відсотків за загальним державним боргом, гарантованим державним боргом та виплати тіла кредитів за загальним державним боргом та гарантованим державним боргом (MB: URL);*

- *energy → енергетичний: (83) The Sides seek to strengthen their mutual energy security in a spirit of solidarity and trust. With a view to achieving this, the Sides aim at (MUS: URL) – Сторони прагнуть до зміцнення взаємної енергетичної безпеки на основі принципу солідарності та довіри. Для*

успішної реалізації своїх намірів Сторони ставлять собі за мету (MBC: URL);

3) заміни Participle I іменниками, як в *financing* → фінансування: (17) *Given the substantial budgetary financing needs faced by the country, the proceeds of the loan may be used to finance Ukraine's budget* (MOU: URL) – Враховуючи суттєві бюджетні потреби у фінансуванні, що постали перед країною, надходження від кредиту можуть бути використані для фінансування бюджету України (MB: URL);

4) заміна прислівника прикметником, наприклад, *timely* → своєчасний, *fully* → повний: (18) *The authorities of Ukraine undertake to timely and fully service all financial obligations stemming from loans provided or guaranteed by the European Union* (MOU: URL) – Органи влади України беруть на себе зобов'язання своєчасного та повного виконання всіх фінансових зобов'язань, що випливають з кредитів, наданих або гарантованих Європейським Союзом (MB: URL);

5) заміна дієслова прикметником, зокрема, *set* → визначений: (20) *In particular, the authorities will supply to the Commission on a timely basis the relevant information as set out in Annex II* (MOU: URL) – Зокрема, органи влади своєчасно надаватимуть Комісії відповідну інформацію, визначену у Додатку II (MB: URL);

6) заміна прикметника іменником, як у *enhanced* – зміцнення: (74) *Its application provides the basis for enhanced cooperation in the field of energy between the Sides* (MUS: URL) – Їх застосування є основою для зміцнення співпраці між Сторонами у сфері енергетики (MBC: URL).

Заміни на синтаксичному рівні передбачають:

1) заміну однини множиною, наприклад, *frame* → рамки: (11) *The policy measures and frame of reference for this evaluation are made explicit in Annex I* (MOU: URL) – Заходи політики та рамки розгляду у цілях такої оцінки чітко визначені у Додатку I (MB: URL);

2) заміну множини одноною, зокрема, *policies* → *політика*: (51) *1. Monitoring of macroeconomic and financial developments and policies* (MOU: URL) – 1. Моніторинг макроекономічних та фінансових напрацювань та *політики* (МВ: URL); (63) *2. Monitoring of structural policies* (MOU: URL) – 2. Моніторинг *структурної політики* (МВ: URL);

3) заміна дієслова його зворотною формою:

- *will make available* → *буде надаватися*: (16) *The Commission will make available the proceeds of the assistance to Ukraine through the National Bank of Ukraine (hereafter referred to as “the Agent”)* (MOU: URL) – Доступ до траншів допомоги *буде* надаватися Комісією Україні через Національний банк України (далі “Агент”) (МВ: URL);

- *shall be provided* → *мають надаватися*: (50) *During the implementation of the European Union’s assistance, the following indicators and reports shall be provided to the Commission by the relevant authorities on a quarterly basis* (MOU: URL) – У ході реалізації допомоги Європейського Союзу, Комісії щоквартально відповідними органами влади *мають надаватися такі показники та звіти* (МВ: URL).

Додавання полягає у введенні в переклад лексичних елементів, що відсутні в оригіналі, з метою правильної передачі смислу речення (оригіналу), що перекладається, та / або дотримання мовленнєвих і мовних норм, що існують у культурі мови перекладу [25: 113]. При перекладі дипломатичних документів додавання зазвичай має пояснювальний характер:

- *bilateral donors* – *на основі двосторонніх угод з донорами*: (3) *This assistance from the European Union is complementary to the resources provided to Ukraine by International Financial Institutions and bilateral donors in support of the authorities’ economic stabilisation and reform programme* (MOU: URL) – Ця допомога з боку Європейського Союзу є додатком до ресурсів, які надаються Україні міжнародними фінансовими установами та *на основі двосторонніх угод з донорами* на підтримку державної програми економічної стабілізації та реформ (МВ: URL);

- *Court of Auditors – Європейський суд аудиторів: (21) With a view to preventing irregularities and fraud related to the use of the assistance and ensuring the protection of the EU's financial interests, the relevant provisions of the Loan Facility Agreement will apply, notably those regarding regular checks on the use of EU assistance, and checks and audits performed by the Commission and the Court of Auditors (MOU: URL) – З метою запобігання порушенням і шахрайству, пов'язаного з використанням цієї допомоги, а також для забезпечення фінансових інтересів ЄС, застосовуватимуться відповідні положення відповідної Кредитної угоди, зокрема ті, що стосуються регулярних перевірок щодо використання допомоги ЄС, а також перевірок і аудитів проведених Комісією та Європейським судом аудиторів (МВ: URL);*
- *principal repayments – погашення основної суми боргу: (55) Interest payments on external debt and principal repayments on external debt (MOU: URL) – Виплати відсотків за зовнішнім боргом і погашення основної суми боргу за зовнішнім боргом (МВ: URL);*
- *quarterly – щоквартальна інформація: (64) Progress report on public finance reform and administration (quarterly) (MOU: URL) – Звіти про прогрес у сфері реформи державних фінансів та управління (щоквартальна інформація) (МВ: URL);*
- *progress report – звіт про просування справ: (65) Progress report on banking sector reform (quarterly) (MOU: URL) – Звіт про просування справ у реформуванні банківського сектору (щоквартальна інформація) (МВ: URL);*
- *best interests – з максимальним врахуванням інтересів: (93) Ukraine is determined to implement swiftly the unbundling decision in respect of NJSN Naftogaz of Ukraine for the benefit of the internal market and in the best interests of the people of Ukraine (MUS: URL) – Україна має намір швидко реалізувати рішення щодо відокремлення діяльності з транспортування природного газу (діяльності оператора ГТС) від видобутку і постачання природного газу (unbundling decision) по відношенню до НАК «Нафтогаз України» в*

інтересах внутрішнього ринку та з максимальним врахуванням інтересів народу України (МВС: URL).

Вилучення – виправдане з точки зору еквівалентності перекладу, в першу чергу норм мови перекладу, усунення в тексті перекладу тих плеонастичних або тавтологічних лексичних елементів, які за нормами мови перекладу є частинами імпліцитного смислу тексту [25: 113].

Вилучення при перекладі текстів міжнародних документів можливе за наявності семантично надмірної інформації, яка може бути опущена:

- *hereafter referred to as “the Commission”* – далі – “Комісія”: (7) *The disbursement of the second instalment shall not take place earlier than three months after the release of the first instalment and will also be conditional upon a positive assessment by the European Commission (hereafter referred to as “the Commission”) on behalf of the European Union, of progress made with respect to a set of macroeconomic and structural adjustment policy conditions specified hereinafter* (MOU: URL) – Виділення другого траншу не може відбутися раніше аніж через три місяці після виділення першого траншу і також буде обумовлено позитивною оцінкою Європейської Комісії (далі – “Комісія”) від імені Європейського Союзу, прогресу, досягнутого стосовно зазначеного далі переліку умов реалізації політики макроекономічного та структурного регулювання (МВ: URL);

- *Loan Facility Agreement* – Кредитна угода: (21) *With a view to preventing irregularities and fraud related to the use of the assistance and ensuring the protection of the EU's financial interests, the relevant provisions of the Loan Facility Agreement will apply, notably those regarding regular checks on the use of EU assistance, and checks and audits performed by the Commission and the Court of Auditors* (MOU: URL) – З метою запобігання порушенням і шахрайству, пов'язаного з використанням цієї допомоги, а також для забезпечення фінансових інтересів ЄС, застосовуватимуться відповідні положення відповідної Кредитної угоди, зокрема ті, що стосуються

регулярних перевірок щодо використання допомоги ЄС, а також перевірок і аудитів проведених Комісією та Європейським судом аудиторів (МВ: URL);

- *MoU (Memorandum of Understanding) – Меморандум: (23) The Commission, represented by its own agents or its duly mandated experts, shall have the right to carry out operational assessments of the administrative procedures and financial circuits of the government of Ukraine and of the Agent that relate to the management of EU macro-financial assistance throughout the duration of this MoU and for five years after the disbursement of the last instalment (ex-post period) (MOU: URL) – Комісія через своїх власних уповноважених осіб або експертів, наділених відповідним мандатом, матиме право проводити оперативні оцінки адміністративних процедур та фінансових схем Уряду України та Агента у частині, що стосується управління коштами макрофінансової допомоги, протягом дії цього Меморандуму та протягом п'яти років після виплати останнього внеску (заклучний період) (МВ: URL).*

Випадком застосування вилучення також є використання оцінних прикметників, які не несуть основного смислового навантаження: (27) *The authorities will ensure, as appropriate, close co-operation with the European Commission (MOU: URL) – Органи влади забезпечуватимуть усю необхідну співпрацю з Європейською Комісією (МВ: URL).*

Перекладач також може вдаватися до вилучення у випадках однорідних членів речення, коли другий повторюваний член вилучається: (33) *The Addendum will be an integral part of this MoU and will enter into force according to the same procedure as the MoU (MOU: URL) – Цей Додаток буде невід'ємною частиною цього МВР і набиратиме чинності за такою ж процедурою, що і МВР (МВ: URL).*

Отже, при відтворенні в українськомовних перекладах лексико-стилістичних особливостей англійськомовних документів сфери міжнародних відносин застосовуються такі перекладацькі трансформації:

- транспозиція та граматичні заміни, викликані структурними відмінностями та особливостями поєднання слів у мові оригіналу і мові перекладу;
- додавання як засіб включення до тексту пояснювальної інформації;
- вилучення як засіб уникнення тавтологій і вилучення семантично надмірної інформації.

3.4 Відтворення лексико-стилістичних особливостей англійськомовного меморандуму ЄС лексико-граматичними засобами

Лексико-граматичними засобами передачі при перекладі лексико-стилістичних особливостей текстів англійськомовних меморандумів ЄС українською мовою є цілісне перестворення та антонімічний переклад.

Цілісне перестворення передбачає вираження смислу сказаного на одній мові засобами іншої, які не є ані словниковими, ані контекстуальними відповідниками окремих слів [25: 115]. Найчастіше цілісне перестворення використовується при відтворенні виразів-кліше, таких, як:

- *in line with* – відповідно до: (37) *In order to improve budget transparency, publication of monthly data on budget execution in line with article 28 of the Budget Code (MOU: URL) – Для підвищення прозорості бюджету здійснення щомісячного оприлюднення інформації про виконання Державного бюджету відповідно до статті 28 Бюджетного кодексу України (MB: URL);*
- *in view of the above* – з урахуванням вищевикладеного: (82) *In view of the above, the Sides aim to collaborate in view of aligning their respective energy strategies and expanding the instruments of cooperation between them in the areas below (MUS: URL) – З урахуванням вищевикладеного, Сторони ставлять собі за мету співпрацювати задля упорядкування своїх відповідних енергетичних стратегій і розширення інструментів співробітництва між ними у зазначених нижче сферах (MBC: URL);*

- *so far* – на сьогоднішній день: (100) *Building on the progress made so far, the Sides intend to expand cooperation to reform and restructure the Ukrainian coal sector, with due regard to environmental and social aspects, including by way of legislative changes to develop the coal market and assist with the deep and comprehensive restructuring of the sector (MUS: URL) – На підставі досягнутих на сьогоднішній день результатів, Сторони мають намір розширити свою співпрацю щодо реформування та реструктуризації вугільної галузі України, приділяючи належну увагу екологічним та соціальним аспектам її функціонування, у тому числі шляхом внесення законодавчих змін задля розвитку вугільного ринку та надання допомоги у глибокій та всеосяжній реструктуризації цієї галузі (MBC: URL).*

Також цілісне перестворення є доцільним при передачі запозичень, при чому одне і те саме запозичення може передаватися різними варіантами:

- *inter alia* – зокрема: (90) *Recognizing Ukraine's strategic role as a gas transit country, the Sides should continue to cooperate on ensuring the safe, reliable and transparent transit of gas through Ukraine, inter alia through the full implementation of the 2009 Joint Declaration on the Modernisation of Ukraine's Gas Transit System (MUS: URL) – Визнаючи стратегічну роль України як газотранзитної держави, Сторони мають продовжувати співпрацю для забезпечення безпечного, надійного та прозорого транзиту газу територією України, зокрема, шляхом імплементації в повному обсязі положень Спільної декларації України та ЄС щодо модернізації української газотранспортної системи 2009 року (MBC: URL);*

- *inter alia* – за рахунок: (92) *In view of the substantial capacity of underground storage facilities for gas available in Ukraine and of their strategic importance for the security of gas supply in Europe and Ukraine, the Sides envisage exploring the potential to strengthen the integration of these facilities into the EU gas market inter alia by increasing the transparency and effectiveness of their operation, and the possibility of a gas hub in Ukraine following necessary unbundling in conformity with the 3rd package (MUS: URL) – З огляду на*

суттєву ємність комплексу підземних сховищ газу України та його стратегічно важливе значення з точки зору безпеки постачання газу в Україні та Європі, Сторони планують проаналізувати можливість підвищення ступеня інтегрованості зазначених об'єктів у ринок газу ЄС за рахунок підвищення прозорості та ефективності їхнього функціонування, у тому числі можливість створення газового хабу на території України, продовжуючи процес необхідного відокремлення у відповідності до положень Третього енергетичного пакету (MBC: URL).

Цілісне перетворення також може включати повне переструктурування речення чи його частини, зокрема:

- повну заміну складу головних і другорядних членів речення: (49) *The government submits to the Verkhovna Rada the draft law amending the “law on financial services and state regulation of financial services markets concerning disclosure of information”* (MOU: URL) – Внесення Урядом на розгляд Верховної Ради України проекту Закону України про внесення змін до Закону України “Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг” щодо розкриття інформації” (MB: URL);
- додавання граматичної основи: (69) *This has already led to a closer integration of the energy markets of the EU and Ukraine* (MUS: URL) – Завдяки цьому значно підвищився рівень інтеграції енергетичних ринків України та ЄС (MBC: URL).

Антонімічний переклад – перекладацька трансформація, що полягає в заміні форми слова або словосполучення на протилежну (позитивної – на негативну й навпаки). Зміст одиниці, котра перекладається, залишається в основному подібним [25: 115]. Застосування антонімічного перекладу не є типовим для відтворення документів сфери міжнародного права, однак він може включати створення семантично заперечної конструкції з без-, наприклад, *sole-source procedures* – процедура безконкурсного передання контрактів: (62) *Number and total financial value of public procurement procedures and breakdown into sole-source and competitive procedures*

(including an appropriate span of historical data for comparison purposes) (MOU: URL) – Кількість і загальна фінансова вартість процедур державних закупівель з розбивкою на процедури безконкурсного передання контрактів та процедур з проведенням конкурсу (включаючи відповідний діапазон історичних даних для цілей порівняння) (MB: URL).

Таким чином, при відтворенні лексико-стилістичних особливостей текстів міжнародних відносин використовуються такі перекладацькі трансформації:

- цілісне перестворення як засіб передачі виразів-кліше, запозичень та інших компонентів тексту, які не можуть бути відтворені прямим перекладом;
- антонімічний переклад як можливість подолання розбіжностей між мовою оригіналу та мовою перекладу, що полягає у створенні семантичного заперечення відповідно до значення одиниці, яка перекладається.

Кількісні підрахунки щодо частотності застосування окремих груп та видів перекладацьких трансформацій у процесі відтворення лексико-стилістичних особливостей англійськомовного меморандуму ЄС українською мовою представлено у Таблиці 3.1.

Таблиця 3.1

Основні засоби передачі лексико-стилістичних особливостей англійськомовних текстів міжнародних відносин українською мовою

Засоби перекладу	Кількість прикладів	Частка від загальної кількості
Лексичні засоби	24	22,4%
збереження вихідної форми	5	4,7%
транслітерація	1	0,9%
калькування	18	16,8%
Лексико-семантичні засоби	33	30,8%
генералізація	4	3,7%
конкретизація	9	8,4%
диференціація	13	12,1%
модуляція	7	6,5%

Продовження таблиці 3.1

Засоби перекладу	Кількість прикладів	Частка від загальної кількості
Граматичні засоби	41	38,3%
транспозиція	2	1,9%
граматичні заміни	25	23,4%
додавання	8	7,5%
вилучення	6	5,6%
Лексико-граматичні засоби	9	8,4%
цілісне перестворення	8	7,5%
антонімічний переклад	1	0,9%
Загальна кількість:	107	100,0%

Таким чином, при відтворенні лексико-стилістичних особливостей текстів міжнародних відносин домінуючим типом перекладацьких трансформацій є граматичні (38,3%), викликані граматичними відмінностями між мовою оригіналу та мовою перекладу. Лексико-семантичні засоби (30,8%) покликані через зміни у значенні лексичних одиниць донести до читача інформацію у точному і стислому вигляді. Лексичні засоби (22,4%) покликані передавати форму іншомовного слова у перекладі та застосовуються як при передачі слів, які традиційно використовуються мовою оригіналу незалежно від мови перекладу, так і при відтворенні семантично прозорих лексичних одиниць, компоненти яких мають еквіваленти в українській мові. Причиною застосування лексико-граматичних засобів (8,4%) є наявність у таких текстах виразів-кліше, запозичень та сполучень, компоненти яких не мають еквівалентів у мові перекладу.

Висновки до розділу 3

1. Лексичні засоби (22,4%) покликані передавати форму іншомовного слова у перекладі та застосовуються як при передачі слів, які традиційно використовуються мовою оригіналу незалежно від мови перекладу, так і при відтворенні семантично прозорих лексичних одиниць, компоненти яких

мають еквіваленти в українській мові. Лексичні засоби передачі в українськокомовних перекладах лексико-стилістичних особливостей текстів меморандумів ЄС представлені такими засобами, як калькування (16,8%), збереження вихідної форми (4,7%) та транслітерація (0,9%).

2. Лексико-семантичні засоби (30,8%) покликані через зміни у значенні лексичних одиниць донести до читача інформацію у точному і стислому вигляді. Лексико-семантичними засобами передачі при перекладі лексико-стилістичних особливостей текстів дипломатичного дискурсу є диференціація (12,1%), конкретизація (8,4%), модуляція (6,5%) та генералізація (3,7%).

3. Застосування граматичних засобів перекладу (38,3%) зумовлене граматичними відмінностями між мовою оригіналу та мовою перекладу. При відтворенні в українськокомовних перекладах лексико-стилістичних особливостей англійськокомовних документів сфери міжнародних відносин застосовуються такі перекладацькі трансформації: граматичні заміни (23,4%), додавання (7,5%), вилучення (5,3%) та транспозиція (1,9%).

4. Причиною застосування лексико-граматичних засобів (8,4%) є наявність у таких текстах виразів-кліше, запозичень та сполучень, компоненти яких не мають еквівалентів у мові перекладу. При відтворенні лексико-стилістичних особливостей текстів міжнародних відносин використовуються такі перекладацькі трансформації: цілісне перестворення (7,5%) та антонімічний переклад (0,9%).

ВИСНОВКИ

Кваліфікаційна робота магістра мала на меті визначення лексико-стилістичних особливостей англійськомовних текстів міжнародних відносин та особливостей їх перекладу українською мовою.

Аналіз теоретичних джерел дозволив виявити, що тексти міжнародних документів належать до дипломатичного дискурсу, що розуміється як розумово-комунікативна взаємодія, здійснювана в інституційних умовах фаховими дипломатами різних країн та адресатами по всьому світі, скерована на здійснення мовленнєвого впливу для вирішення конфліктів невоєнним шляхом. Характерними рисами дипломатичного дискурсу є інтердискурсивність, орієнтованість на масового адресата, використання кооперативних та конфронтативних стратегій, маніпулятивність, ритуалізованість, діалогічність, пошанна тональність.

Меморандум є типом міжнародного договору. Це – жанр дипломатичного дискурсу, міждержавний документ та дипломатичний текст з високим рівнем стандартизації, окремий вид міжнародних договорів (угод) у сучасних міжнародно-правових відносинах, що укладається на добровільній основі з фіксацією вільної волі сторін, характеризується наявністю ініціативи сторін, необхідності встановлення та підтримання відносин та встановлення ними певної програми поведінки.

Дипломатичний переклад є не лише перекладом з однієї мови на іншу, а і перенесенням з однієї правової системи в іншу. Основними труднощами, які виникають при перекладі дипломатичних документів, є наявність у таких текстах термінології, абревіатур, акронімів, ініціальних скорочень, відмінність граматичного ладу української та англійської мов та збереження стилістичної маркованості лексики.

Практичний мовознавчий аналіз лексико-стилістичних особливостей англійськомовних текстів міжнародних відносин продемонстрував, що вони реалізуються на лексичному, стилістичному та прагматичному рівнях.

Зокрема, лексичний рівень дипломатичної комунікації в текстах англійськомовних меморандумів характеризується наявністю значної кількості власних назв (назви країн, організацій, нормативних документів), термінологічних одиниць (включаючи юридичну, економічну термінології та термінології інших галузей), абревіатур як засобу компресії матеріалу, оцінної лексики з метою демонстрації позитивних аспектів співробітництва, традиційних запозичень та кліше-фраз як засобів зв'язки інформації.

На стилістичному рівні характерними рисами меморандуму як типу міжнародного дипломатичного документу є використання метонімічних моделей для номінації виконавців дії, пошання тональності, етикетності, чіткості формулювань та ухильності. Повтори у текстах дипломатичних документів не несуть стилістичного навантаження, однак також не є причиною тавтології.

Прагматична спрямованість меморандуму полягає в тому, що цей тип документу використовується як засіб регламентації діяльності його підписантів, що зумовлює використання слів із значенням посилення, числівників для визначення конкретних дат виконання вимог, однорідних членів речення як засобу стислого представлення інформації, модальних слів для вираження інтенцій підписантів, умовних речень як показника наявності причинно-наслідкових зв'язків, пасивних конструкцій як засобу деперсоналізації та вставних конструкцій, що дозволяють ввести в текст уточнюючу інформацію.

При відтворенні лексико-стилістичних особливостей текстів міжнародних відносин домінуючим типом перекладацьких трансформацій є граматичні (38,3%), викликані граматичними відмінностями між мовою оригіналу та мовою перекладу. При відтворенні в українськомовних перекладах лексико-стилістичних особливостей англійськомовних документів сфери міжнародних відносин застосовуються такі перекладацькі трансформації: граматичні заміни (23,4%) та транспозиція (1,9%), викликані структурними відмінностями та особливостями поєднання слів у мові

оригіналу і мові перекладу; додавання (7,5%) як засіб включення до тексту пояснювальної інформації; вилучення (5,3%) як засіб уникнення тавтологій і вилучення семантично надмірної інформації.

Лексико-семантичні засоби (30,8%) покликані через зміни у значенні лексичних одиниць донести до читача інформацію у точному і стислому вигляді. Лексико-семантичними засобами передачі при перекладі лексико-стилістичних особливостей текстів дипломатичного дискурсу є диференціація (12,1%) як вибір із неповних відповідників, дозволяє віднайти саме той відтінок значення слова, який дозволить найкраще передати значення лексичної одиниці при перекладі; конкретизація (8,4%) як засіб уточнення значення лексичної одиниці з метою надання докладного пояснення сутності поняття; модуляція (6,5%) як вибір логічно пов'язаної лексичної одиниці, що дозволяє передати сутність описуваного явища; генералізація (3,7%) як засіб приблизної передачі значення лексичної одиниці у випадку відсутності еквіваленту.

Лексичні засоби (22,4%) покликані передавати форму іншомовного слова у перекладі та застосовуються як при передачі слів, які традиційно використовуються мовою оригіналу незалежно від мови перекладу, так і при відтворенні семантично прозорих лексичних одиниць, компоненти яких мають еквіваленти в українській мові. Лексичні засоби передачі в українськомовних перекладах лексико-стилістичних особливостей текстів меморандумів ЄС представлені такими засобами, як калькування (16,8%) при передачі одно-, двох- та багатокomпонентних одиниць (власних назв, термінів, виразів-кліше) із прозорою семантикою; збереження вихідної форми (4,7%) у випадку інтернаціоналізації лексичних одиниць у їх вихідному вигляді у міжнародному суспільстві; транслітерація (0,9%) при передачі окремих аббревіатур неанглійськомовного походження.

Причиною застосування лексико-граматичних засобів (8,4%) є наявність у таких текстах виразів-кліше, запозичень та сполучень, компоненти яких не мають еквівалентів у мові перекладу. При відтворенні

лексико-стилістичних особливостей текстів міжнародних відносин використовуються такі перекладацькі трансформації: цілісне перестворення (7,5%) як засіб передачі виразів-кліше, запозичень та інших компонентів тексту, які не можуть бути відтворені прямим перекладом; антонімічний переклад (0,9%) як можливість подолання розбіжностей між мовою оригіналу та мовою перекладу, що полягає у створенні семантичного заперечення відповідно до значення одиниці, яка перекладається.

Серед перспектив подальшого дослідження варто визначити необхідність ґрунтовного дослідження лексичних, синтаксичних, граматичних та морфологічних особливостей мови міжнародних відносин та перекладацьких прийомів, що використовуються при відтворенні текстів у сфері міжнародних відносин українською та іншими мовами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Баклан І. Експлікованість та імплікованість мовної культури у перекладі німецько-українських міжнародних угод. URL: http://er.nau.edu.ua/bitstream/NAU/15301/1/Baklan_stattya.pdf.
2. Баклан І. М. Стандартизація відтворення імпліцитних смислів у перекладі німецько-українських багатосторонніх міжнародних угод // Одеський лінгвістичний вісник. 2017. № 9. Т. 3. С. 45—48.
3. Бондаренко Л. М. Термінологічні особливості документів дипломатичного жанру франкомовного військового дискурсу та їх відтворення у перекладі // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер. Філологія. 2014. № 13. С. 208—210.
4. Горбунов А. Г. Дискурс как новая лингвистическая парадигма // Актуальные задачи педагогики: материалы III Междунар. науч. конф. (г. Чита, февраль 2013 г.). Чита: Издательство Молодой ученый, 2013. С. 155—158.
5. Грайс Г. П. Логика и речевое общение // Новое в зарубежной лингвистике. 1985. № XVI. С. 217—237.
6. Грищенко Я. С., Сидоренко І. А. Граматичні особливості перекладу міжнародної документації. URL: http://www.kamts1.kpi.ua/sites/default/files/files/gryshchenko_sydorenko_gramatyni.pdf.
7. Гурін К. Будапештський меморандум 1994 р. договір чи домовленість? // Публічне право: наук.-практ. юрид. журн. 2016. № 2 (22). С. 182—188.
8. Дейк Т.А. ван. Язык. Познание. Коммуникация. Москва: Прогресс, 1989. 307 с.
9. Денисюк Ю. І. Президентський меморандум як жанр інституційного дискурсу (на матеріалі меморандумів Барака Обами 2009-2016 років). Дис. Львів, 2017. 228 с.

10. Жорник І. В. До питання про забезпечення автентичності перекладів міжнародних морських конвенцій в Україні // Актуальні проблеми держави і права. 2012. № 2. С. 504—510.

11. Завальна Ж. В., Маркова О. О. Договірне регулювання відносин : навчальний посібник. Суми: Поліграф, 2014. 360 с.

12. Завальна Ж. В. Договір чи меморандум – бути чи здаватись? // Форум права. 2015. № 2. С. 52—57.

13. Карасик В. И. Язык социального статуса. Москва: Гнозис, 2002. 333 с.

14. Карпчук Н. П. Дипломатичне листування як засіб міжнародної комунікації // Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. 2008. № 6. С. 17—20.

15. Кащишин Н. Є. До проблеми виокремлення дипломатичного дискурсу. URL: http://seanewdim.com/uploads/3/4/5/1/34511564/kashchyshyn_n._problem_of_differentiation_of_the_diplomatic_discourse.pdf.

16. Кащишин Н. Особливості перекладу англійських дипломатичних термінів українською мовою. URL: http://www.lnu.edu.ua/faculty/inomov.new/Foreign_Philology/Foreign_Philology/Foreign_Philology_123/articles/Kashchyshyn.pdf.

17. Кибенко Е. Р. Международное частное право: Учебно-практическое пособие. Харьков: Еспада, 2003. 512 с.

18. Кожетева А. С. Дипломатический дискурс как особый вид институционального дискурса // Научный Вестник Воронежского государственного архитектурно-строительного университета. 2012. № 17. С. 54—63.

19. Кулик О. П., Сардачук П. Д. Дипломатичне представництво: організація і форми роботи. Київ: Україна, 2001. URL: <http://pulib.if.ua/book/249>.

20. Куньч З., Куньч М. Особливості дипломатичного мовлення як різновиду офіційно-ділового стилю // Українська національна ідея: реалії та перспективи розвитку. 2014. № 26. С. 121—127.

21. Кучма О. Л. Мова офіційного перекладу міжнародних договорів у сфері соціального страхування // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер. Юриспруденція. 2016 № 21. С. 84—86.

22. Лукашук И. И. Современное право международных договоров: в 2 т. Том 1. Заключение международных договоров. Москва: Волтере Клувер, 2004. 658 с.

23. Макаров М. Л. Основы теории дискурса. Москва: ИТДГК «Гнозис», 2003. 280 с.

24. Маковский А. Л. Природа норм конвенций об унификации морского права // Материалы по морскому праву и международному торговому мореплаванию: (Нормативные материалы, практика, комментарий). 1979. № 18. С. 3—18.

25. Максимов С. Є. Практичний курс перекладу (англійська та українська мови). Київ: Ленвіт, 2006. 175 с.

26. Мирам Г. Э. Профессия: переводчик. Киев: Ника-Центр; 2000. 157 с.

27. Мова міжнародного договору. Аутентичність тексту. URL: <https://studopedia.org/6-97064.html>.

28. Мужикова Н. М., Пузирний В. Ф., Семиног Л. А. Адаптація соціальної політики та трудового законодавства України до стандартів ЄС. Чернігів: РВК «Деснянська правда», 2007. 170 с.

29. Пономаренко О. В. Витоки дипломатичного дискурсу: від античних посланників до середньовічних драгоманів // Компаративні дослідження слов'янських мов і літератур. 2012. № 19. С. 124—128.

30. Пономаренко О. Інтердискурсивність як провідна риса дипломатичного дискурсу (на матеріалі виступів экс-Міністра закордонних справ Італії Дж. Терці ді Сант-Агата на ІХ Конференції Послів у Римі) //

Вісник Київ. нац. ун-ту імені Тараса Шевченка. Іноземна філологія. 2014. № 1. С. 30—35.

31. Про затвердження Порядку здійснення офіційного перекладу багатосторонніх міжнародних договорів України на українську мову: Постанова Кабінету Міністрів України від 17.03.2006 № 353. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/353-2006-%D0%BF>.

32. Рудь І. А. Жанрово-стилістичні особливості перекладу англомовних юридичних документів // Компаративні дослідження слов'янських мов і літератур. Пам'яті академіка Леоніда Булаховського. 2010. Спец. вип. С. 118—123.

33. Сатоу Е. Визначення поняття «дипломатія». Роль дипломатії на початку ХХІ ст. у вирішенні глобальних проблем сучасності. URL: <http://kimo.univ.kiev.ua/DKS/05.htm>.

34. Седов К. Ф. Дискурс и личность: эволюция коммуникативной компетенции. Москва: Лабиринт, 2004. 320 с.

35. Серио П. Квадратура смысла. Москва: Прогресс, 1999. 416 с.

36. Скрябіна В. Б. Лінгвістичні аспекти персуазивності в дипломатичному дискурсі // Міжнародні відносини: теоретико-практичні аспекти. 2018. № 10. С. 265—274.

37. Слатвицька О. С. Актуальні питання мови міжнародного договору // Вісник Академії адвокатури України. 2010. № 2 (18). С. 120—124.

38. Стешенко В. М. Міжнародно-правова характеристика Будапештського меморандуму 1994 року // Юридичний науковий електронний журнал. 2016. № 6. С. 251—254.

39. Судус Ю. В. Мовленнєві тактики реалізації стратегії дискредитації в англомовному дипломатичному дискурсі. Дис. Запоріжжя, 2018. Автореферат. 21 с.

40. Судус Ю. Мовленнєві тактики реалізації стратегії дискредитації в дискурсі дипломатів США // East European Journal of Psycholinguistics. 2018. Vol. 5. No. 1. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/161835633.pdf>.

41. Сусов И. П. История языкознания: учебное пособие для студентов старших курсов и аспирантов. Тверь, 1999. 327 с.
42. Таценко Н. В. Основы теорії мовного дискурсу. Суми: Сумський державний університет, 2011. 178 с.
43. Терентий Л. М. Интенциональная структура дипломатического дискурса. Дисс. Москва, 2016. 447 с.
44. Товт І. С. Специфіка функціонування та особливості мови дипломатичних документів // Науковий вісник кафедри ЮНЕСКО КНЛУ. 2009. № 18. URL: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/Nvkyu/2009_18/3.pdf.
45. Трабелси Х. Языковая специфика дипломатического дискурса // Международный аспирантский вестник. Русский язык за рубежом. 2012. № 1. С. 68—71.
46. Чернявская В. Е. Дискурсивный анализ и корпусные методы: необходимое доказательное звено? Объяснительные возможности качественного и количественного подходов // Вопросы когнитивной лингвистики. 2018. № 2. С. 31—37.
47. Шаблій О. А. Юридичний переклад у сучасній юридичній діяльності // Актуальні питання державотворення в Україні: матер, міжнар. наук.-практ. конф. (20 травня 2016 р.) / редкол. І. С. Гриценко (голова), І. С. Сахарук (відп. ред.) та ін. В 3-х томах. Том 3. Київ: ВПЦ «Київський університет», 2016. С. 304.
48. Шаргай І. Є. Комунікативно-прагматичні особливості французького ділового листа в оригіналі та перекладі. Дис. Київ, 1998. 224 с.
49. Янкова Л. А., Лесневский В. С. Язык и стиль дипломатических документов. София: Б. Н., 1984. 308 с.
50. Ярова Л. О. Граматичні особливості англomовних міжнародних документів в аспекті перекладу // Наукові записки. 2016. № 144. Серія: Філологічні науки. С. 233—237.

51. Baranyai T. The role of translation and interpretation in the diplomatic communication // *Skase Journal of Translation and Interpretation*. 2011. Vol. 5. No. 2. P. 2—13.
52. Cremona V., Mallia H. A. Interpretation and Diplomacy // *Language and Diplomacy*. Malta : DiploProjects, 2001. P. 301—305.
53. Demo D. A. Discourse Analysis for Language Teachers. URL: <https://eric.ed.gov/?id=ED456672>.
54. Dijk T. A. van. *Studies in the pragmatics of discourse*. The Hague: Mouton, 1981. 220 p.
55. Dijk T. A. van. Principles of critical discourse analysis // *Discourse and society*. 1993. Vol. 4/2. P. 249—283
56. Ealy S. *Communication, Speech, and Politics*. Washington: University Press of America, 1981. 244 p.
57. Freedman A. Locating genre studies: Antecedents and prospects // *Genre and the New Rhetoric* / ed. by A. Freedman, P. Medway. London: Taylor and Francis, 1994. P. 1—20.
58. Kaplan R. B. Cultural thought patterns in intercultural education. *Language Learning*. 1966. Vol. 16. P. 1—20.
59. Koller W. *Introduction to Translation Studies*. 7th ed., updated. Wiebelsheim: Quelle and Meyer, 2004. 343 p.
60. Miller C. R. Genre as social action // *Quarterly Journal of Speech*. 1984. Vol. 70. P. 151.
61. Newmark P. *About translation*. Clevedon: Multilingual Matters, 1991. 184 p.
62. Orpin D. Corpus linguistics and critical discourse analysis. Examining the ideology of sleaze. *International Journal of Corpus Linguistics*. 2005. № 10 (1). P. 37—61.
63. Sasson S. *The Courtiers of Civilization: A Study of Diplomacy*. Albany: State University of New York Press, 2013. 124 p.

64. Spitzmüller J., Warnke I. Discourse as a “linguistic object”: methodical and methodological delimitations // *Critical Discourse Studies*. 2012. Vol. 8 (2). P. 75—94.

65. Todorov Tz. The origin of genres // *New Literary History*. 1976. Vol. 8. № 1. P. 25 — 37.

66. Venuti L. *The Translator's Invisibility: A History of Translation*. London: Routledge, 1995. 353 p.

67. Vienna Convention on the Law of Treaties: Done at Vienna on 23 May 1969. URL: http://legal.un.org/ilc/texts/instruments/english/conventions/1_1_1969.pdf.

68. Wodak R., Reisigl M. The discourse-historical approach (DHA) // *Methods of critical discourse analysis* / ed. by R. Wodak, M. Meyer. London, New Delhi, 2009. P. 87—121.

СПИСОК ДОВІДКОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ

(АРЮС) — Андрианов С. Н., Берсон А. С., Никифоров А. С. *Англо-русский юридический словарь*. Москва: РУССО, 2005. 512 с.

(ВП) — Вікіпедія. URL: <https://uk.wikipedia.org/>.

(ВТС) — Великий тлумачний словник сучасної української мови: 250000 слів / уклад, та голов, ред. В.Т. Бусел. Київ: Перун, 2005. 1728 с.

(ДУ) — Чекаленко Л. Д. *Дипломатія. Україна в системі міжнародних відносин*. Словник-довідник. Київ: МАУП, 2007. 176 с

(ЛЭС) — Арутюнова Н. Д. *Лингвистический энциклопедический словарь*. Москва: «Советская энциклопедия», 1990. 688 с.

(СЛ) — Селіванова О. О. *Сучасна лінгвістика : термінологічна енциклопедія*. Полтава: Дозвілля-К, 2006. 716 с.

(ТС) — Толковый словарь. URL: <http://gramota.ru/slovari/dic/?word=%D0%BC%D0%B5%D0%BC%D0%BE%D1%80%D0%B0%D0%BD%D0%B4%D1%83%D0%BC&all=x>.

(ЭК) — Энциклопедия Кругосвет (Дискурс / Проповедь). URL: <http://www.krugosvet.ru/articles/82/1008254/1008254a1.htm>.

(CORD) — Concise Oxford Russian Dictionary. Изд. 1-е испр. Москва: Весь мир; ИНФРА-М, 2005. 1024 р.

(MWD) — Merriam Webster Dictionary. URL: <https://www.merriam-webster.com/>.

(OED) — Oxford English Dictionary. URL: <http://www.oed.com/>.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

(МВ) — Макрофінансова допомога Україні. Кредитна лінія від Європейського Союзу на суму до 1 мільярда євро: Меморандум про взаєморозуміння між Україною як Позичальником та Європейським Союзом як Кредитором. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_004.

(МВС) — Меморандум про взаєморозуміння щодо Стратегічного Енергетичного Партнерства між Україною та Європейським Союзом спільно з Європейським Співтовариством з атомної енергії. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_003-16.

(MOU) — Macro-Financial Assistance for Ukraine. Loan Facility from the European Union of up to 1 billion EUR: Memorandum of Understanding between The European Union as Lender and Ukraine as Borrower. URL: <http://gogov.org.ua/wp-content/uploads/2016/05/MoU-between-the-European-Union-and-Ukraine.pdf>.

(MUS) — Memorandum of Understanding on a Strategic Energy Partnership Between the European Union together with the European Atomic Energy Community and Ukraine. URL: https://ec.europa.eu/energy/sites/ener/files/documents/mou_strategic_energy_partnership_en.pdf.

ДОДАТОК

**Фрагменти тексту меморандуму ЄС як прикладу дипломатичного
дискурсу та їх переклад українською мовою**

	Фрагмент англійською	Переклад українською
1.	<i>On 14 April 2014, the Council of the European Union adopted a decision to make available to Ukraine macro-financial assistance of up to 1 billion EUR in the form of a loan (Decision /2014/215/EU) (MOU: URL).</i>	14 квітня 2014 року <u>Рада Європейського Союзу</u> прийняла рішення про надання Україні макрофінансової допомоги у розмірі до 1 мільярда євро у вигляді кредиту (Рішення 2014/215/EC) (МВ: URL).
2.	<i>The objective of this assistance is to ease <u>Ukraine's</u> urgent external financing constraints, alleviate its balance of payments and budgetary needs and strengthen its foreign exchange reserve position (MOU: URL).</i>	Метою цієї допомоги є термінове зменшення зовнішнього фінансового тиску на <u>Україну</u> , поліпшення її платіжного балансу та забезпечення бюджетних потреб, а також підсилення її позиції за валютними резервами (МВ: URL).
3.	<i>This assistance from the European Union is complementary to the resources provided to Ukraine by International Financial Institutions and <u>bilateral donors</u> in support of the authorities' economic stabilisation and reform programme (MOU: URL).</i>	Ця допомога з боку Європейського Союзу є додатком до ресурсів, які надаються Україні міжнародними фінансовими установами та <u>на основі двосторонніх угод з донорами</u> на підтримку державної програми економічної стабілізації та реформ (МВ: URL).
4.	<i>The assistance <u>will be</u> disbursed in</i>	Допомога <u>буде</u> надана двома

	<i>two instalments of EUR 500 million each (MOU: URL).</i>	<i>частинами по 500 мільйонів євро кожна (МВ: URL).</i>
5.	<i>The <u>disbursements</u> will be conditional upon a satisfactory track record in the implementation of the Stand-By Arrangement (SBA) to be agreed between Ukraine and the International Monetary Fund (hereafter referred to as “the IMF”) (MOU: URL).</i>	<i><u>Виплати</u> здійснюватимуться за умови задовільного проведення заходів з реалізації домовленостей за програмою “Стенд-бай” (програма СБА), що буде досягнуто між Україною та Міжнародним валютним фондом (далі – МВФ) (МВ: URL).</i>
6.	<i>The first instalment of the assistance will be disbursed upon entry into force of this Memorandum and the corresponding Loan Agreement, provided that Ukraine receives disbursements under the SBA to be agreed with the <u>IMF</u> (MOU: URL).</i>	<i>Перший платіж допомоги буде виплачено після набрання чинності Меморандумом і відповідною Кредитною угодою, за умови, отримання Україною виплат в рамках програми СБА, укладеної з <u>МВФ</u> (МВ: URL).</i>
7.	<i>The disbursement of the second instalment shall not take place earlier than three months after the release of the first instalment and will also be conditional upon a positive assessment by the European Commission (hereafter referred to as “the Commission”) on behalf of the European Union, of progress made with respect to a set of macroeconomic and structural adjustment policy conditions specified hereinafter (MOU: URL).</i>	<i>Виділення другого траншу не може відбутися раніше аніж через три місяці після виділення першого траншу і також буде обумовлено позитивною оцінкою Європейської Комісії (далі – “Комісія”) від імені Європейського Союзу, прогресу, досягнутого стосовно зазначеного далі переліку умов реалізації політики макроекономічного та структурного регулювання (МВ: URL).</i>

8.	<i>These conditions are based on the <u>economic stabilisation and reform programme endorsed by Ukraine's authorities, and are consistent with the agreement reached by Ukraine with the IMF (MOU: URL).</u></i>	<i>Ці умови засновані на програмі <u>економічної стабілізації та реформ, схваленої органами влади України, та узгодженої з домовленістю, досягнутою Україною з МВФ (МВ: URL).</u></i>
9.	<i>Prior to the release of the second instalment by the Commission, Ukraine's authorities shall provide the Commission with a Compliance Statement on the fulfilment of the conditionality attached to the instalment <u>in question</u> (MOU: URL).</i>	<i>Перед виділенням Комісією другого траншу, органи влади України мають надати Комісії інформацію по виконання умов, що буде додана <u>до запиту</u> на черговий платіж (МВ: URL).</i>
10.	<i>Upon receipt of this <u>compliance statement</u>, the Commission will evaluate, in co-operation with the authorities of Ukraine, progress made with respect to the fulfilment of the conditionality (MOU: URL).</i>	<i>Після отримання цієї <u>інформації</u> Комісія, спільно з органами влади України, виконає оцінку досягнень у напрямі виконання таких умов (МВ: URL).</i>
11.	<i>The <u>policy measures and frame of reference for this evaluation</u> are made explicit in Annex I (MOU: URL).</i>	<i><u>Заходи політики та рамки розгляду у цілях такої оцінки</u> чітко визначені у Додатку I (МВ: URL).</i>
12.	<i>In case of a negative evaluation, the Commission may withhold the disbursement of the second instalment until Ukraine proves the compliance with the conditionality (MOU: URL).</i>	<i><u>У випадку негативної оцінки,</u> Комісія може призупинити виплату другого траншу до часу доведення Україною виконання умов (МВ: URL).</i>
13.	<i>If necessary, Annex I may be amended upon <u>mutual agreement</u>,</i>	<i>За необхідності, до Додатку I, за <u>взаємною згодою сторін,</u> можуть</i>

	<i>following the completion of the respective approval processes of the EU and Ukraine (MOU: URL).</i>	<i>вноситись зміни, з подальшим дотриманням процедур щодо їх затвердження Україною та ЄС (МВ: URL).</i>
14.	<i>The Commission will also continuously verify the financing needs of Ukraine and may <u>reduce, suspend or cancel</u> the assistance in case the financing needs of Ukraine have decreased fundamentally during the period of disbursement compared to the initial projections (MOU: URL).</i>	<i>Комісія також на постійній основі здійснюватиме перевірку фінансових потреб України та може <u>зменшити, призупинити або скасувати</u> надання допомоги у випадку якщо потреби у фінансуванні України в період виплат значно зменшаться у порівняння з початковими прогнозами (МВ: URL).</i>
15.	<i>The effective payment of different instalments shall be subject to the signature of the <u>corresponding</u> Loan Agreement by the parties and its entry into force (MOU: URL).</i>	<i>Практична виплата різних траншів буде здійснюватися після підписання сторонами та набрання чинності <u>відповідною</u> Кредитною угодою (МВ: URL).</i>
16.	<i>The Commission <u>will</u> make available the proceeds of the assistance to Ukraine through the National Bank of Ukraine (hereafter referred to as “the Agent”) (MOU: URL).</i>	<i>Доступ до траншів допомоги <u>буде</u> надаватися Комісією Україні через Національний банк України (далі “Агент”) (МВ: URL).</i>
17.	<i>Given the substantial <u>budgetary financing needs</u> faced by the country, the proceeds of the loan may be used to finance Ukraine's budget (MOU: URL).</i>	<i>Враховуючи суттєві <u>бюджетні потреби</u> у фінансуванні, що постали перед країною, надходження від кредиту можуть бути використані для фінансування бюджету України</i>

		(MB: URL).
18.	<i>The authorities of Ukraine undertake to <u>timely and fully</u> service all financial obligations stemming from loans provided or guaranteed by the European Union (MOU: URL).</i>	Органи влади України беруть на себе зобов'язання <u>своєчасного та повного</u> виконання всіх фінансових зобов'язань, що випливають з кредитів, наданих або гарантованих Європейським Союзом (MB: URL).
19.	<i>During the implementation of the assistance, the authorities of Ukraine shall supply the Commission with all information that is <u>relevant</u> for the monitoring of its economic and financial situation and for the assessment of progress in structural reforms (MOU: URL).</i>	У ході реалізації допомоги органи влади України надаватимуть Комісії усі дані, які є <u>належними</u> для моніторингу економічної та фінансової ситуації України і для оцінки просування структурних реформ (MB: URL).
20.	<i>In particular, the authorities will supply to the Commission on a timely basis the relevant information as set out in <u>Annex II</u> (MOU: URL).</i>	Зокрема, органи влади своєчасно надаватимуть Комісії відповідну інформацію, <u>визначену</u> у <u>Додатку II</u> (MB: URL).
21.	<i>With a view to preventing irregularities and fraud related to the use of the assistance and ensuring the protection of the EU's financial interests, the relevant provisions of the <u>Loan Facility Agreement</u> will apply, notably those regarding regular checks on the use of EU assistance, and checks and audits performed by the <u>Commission</u> and the <u>Court of Auditors</u></i>	З метою запобігання порушенням і шахрайству, пов'язаного з використанням цієї допомоги, а також для забезпечення фінансових інтересів ЄС, застосовуватимуться відповідні положення відповідної <u>Кредитної угоди</u> , зокрема ті, що стосуються регулярних перевірок щодо використання допомоги ЄС, а також перевірок і аудитів

	(MOU: URL).	проведених <u>Комісією</u> та <u>Європейським судом аудиторів</u> (МВ: URL).
22.	<i>Also, the provisions of the Loan Facility Agreement on <u>early repayment</u> will apply in case it has been established that Ukraine has engaged, in relation to the management of this assistance, in any act of fraud, corruption or any other illegal activity (MOU: URL).</i>	Також положення Кредитної угоди щодо <u>довгострокового погашення</u> буде застосовуватись у випадку, якщо буде встановлено, що Україна, у частині управління цією допомогою, бере участь у будь-яких актах шахрайства, корупції або будь-якій іншій діяльності (МВ: URL).
23.	<i>The Commission, represented by its own agents or its duly mandated experts, shall have the right to carry out operational assessments of the administrative procedures and financial circuits of the government of Ukraine and of the Agent that relate to the management of EU macro-financial assistance throughout the duration of this <u>MoU</u> and for five years after the disbursement of the last instalment (ex-post period) (MOU: URL).</i>	Комісія через своїх власних уповноважених осіб або експертів, наділених відповідним мандатом, матиме право проводити оперативні оцінки адміністративних процедур та фінансових схем Уряду України та Агента у частині, що стосується управління коштами макрофінансової допомоги, протягом дії цього <u>Меморандуму</u> та протягом п'яти років після виплати останнього внеску (заклучний період) (МВ: URL).
24.	<i>An independent <u>ex-post evaluation</u> of the assistance may be carried out by the Commission or its duly authorised representatives (MOU: URL).</i>	Комісія або її належним чином уповноважені представники можуть проводити незалежну <u>заклучну оцінку</u> реалізації допомоги (МВ: URL).

25.	<i>The authorities of Ukraine are committed to supply all <u>necessary</u> information to the Commission, represented by its own agents or its duly mandated experts, for the duration of this process (MOU: URL).</i>	<i>У такому разі органи влади України зобов'язані, протягом усього часу оцінки, надавати усю <u>необхідну</u> інформацію Комісії, представленої її власними агентами або належним чином уповноваженими експертами (МВ: URL).</i>
26.	<i>The evaluation report <u>will be made available</u> to the authorities of Ukraine for comments (MOU: URL).</i>	<i>Звіт за результатами оцінки <u>буде надаватися</u> органам влади України для коментарів (МВ: URL).</i>
27.	<i>The authorities will ensure, as appropriate, <u>close</u> co-operation with the European Commission (MOU: URL).</i>	<i>Органи влади забезпечуватимуть усю необхідну співпрацю з Європейською Комісією (МВ: URL).</i>
28.	<i>Confidential information under this Memorandum <u>shall be exchanged</u> in accordance with the Agreement between Ukraine and the European Union on the security procedures for the exchange of classified information of 13 June 2005 (MOU: URL).</i>	<i><u>Обмін</u> конфіденційною інформацією в рамках цього Меморандуму здійснюється відповідно до Угоди між Україною та Європейським Союзом про процедури безпеки, які стосуються обміну інформацією з обмеженим доступом від 13 червня 2005 року (МВ: URL).</i>
29.	<i>This assistance is implemented on the understanding that the authorities of Ukraine will continue to respect <u>effective</u> democratic mechanisms, including a multi-party</i>	<i>Ця допомога реалізується у розумінні того, що влада України і надалі поважатиме <u>ефективні</u> демократичні механізми, зокрема багатопартійну парламентську</i>

	<i>parliamentary system and the rule of law and to guarantee the respect for human rights (MOU: URL).</i>	<i>систему, верховенство закону та повагу до прав людини (МВ: URL).</i>
30.	<i>The assistance <u>will be made available</u> for one year starting from the first day after the entry into force of the Memorandum of Understanding (MoU) (MOU: URL).</i>	<i>Допомога <u>буде доступною</u> протягом одного року, рахуючи від першого дня набрання чинності цим Меморандумом про взаєморозуміння (далі – МВР) (МВ: URL).</i>
31.	<i>The present Memorandum <u>shall</u> become effective following the signature by Ukraine and the European Union and following receipt by the European Union of written notification by Ukraine of fulfilment of internal procedures envisaged by the law of Ukraine (MOU: URL).</i>	<i>Цей Меморандум <u>набирає</u> чинності з дати підписання Україною та Європейським Союзом та отримання Європейським Союзом письмового повідомлення від України про виконання внутрішньодержавних процедур, передбачених законодавством України (МВ: URL).</i>
32.	<i>This Memorandum <u>may</u> be amended upon mutual agreement of the parties in form of a written Addendum (MOU: URL).</i>	<i>За взаємною згодою сторін до цього Меморандуму <u>можуть</u> вноситися зміни у формі письмового Додатку (МВ: URL).</i>
33.	<i>The Addendum <u>will</u> be an integral part of this MoU and <u>will</u> enter into force according to the same procedure as the MoU (MOU: URL).</i>	<i>Цей Додаток <u>буде</u> невід’ємною частиною цього МВР і набиратиме чинності за такою ж процедурою, що і МВР (МВ: URL).</i>
34.	<i>At the time of the Commission review that will precede the decision <u>with respect to the disbursement of the second loan instalment</u>, the</i>	<i>На момент аналізу, який здійснюватиметься Комісією <u>перед</u> прийняттям рішення <u>стосовно</u> виділення другого</i>

	<i>authorities are committed to have fulfilled the following conditions (MOU: URL).</i>	<i>траншу кредиту, органи влади зобов'язуються завершити виконання таких умов (МВ: URL).</i>
35.	<i>Elaboration and publication of draft Annual Procurement Plans for the year 2015 by each of the Procurement Entities or Contracting Authorities financed by the State Budget by 15 September 2014 (MOU: URL).</i>	<i>Підготовка й оприлюднення проектів Річних планів державних закупівель на 2015 рік кожним суб'єктом, що здійснює закупівлі, чи державним замовником, що фінансується з державного бюджету, <u>до 15 вересня 2014</u> (МВ: URL).</i>
36.	<i>The government submits to the Verkhovna Rada and publishes (after submission to the Parliament) the first draft of the national Budget for the year 2015 at the latest on 15 September 2014 in line with the Budget Code (MOU: URL).</i>	<i>Подання Урядом на розгляд Верховної Ради України та оприлюднення (після передачі в <u>Парламент</u>) першого проекту Закону України "Про Державний бюджет України на 2015 рік" не пізніше 15 вересня 2014 року відповідно до положень Бюджетного кодексу України (МВ: URL).</i>
37.	<i>In order to improve budget transparency, publication of monthly data on budget execution <u>in line with</u> article 28 of the Budget Code (MOU: URL).</i>	<i>Для підвищення прозорості бюджету здійснення щомісячного оприлюднення інформації про виконання Державного бюджету <u>відповідно до</u> статті 28 Бюджетного кодексу України (МВ: URL).</i>
38.	<i>Implementation of the <u>Law on Principles of Preventing and Counteracting Corruption</u> (2011),</i>	<i>Забезпечення виконання <u>Закону України "Про засади запобігання і протидії корупції"</u> від 2011 року,</i>

	<i>article 12, which foresees annual declaration of assets (property, income, expenses and financial obligations) by persons defined in the legislation as declaration subjects (MOU: URL).</i>	<i>зокрема положень статті 12, яка передбачає щорічне подання декларації про активи (майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру) особами, визначеними законодавством як суб'єкти декларування (МВ: URL).</i>
39.	<i><u>The government</u> will prepare a draft law setting up an independent body with sufficient financial and human resources to ensure proper implementation and enforcement of the legislation (MOU: URL).</i>	<i><u>Уряд</u> підготує законопроект, що передбачатиме створення незалежного органу з достатніми фінансовими та людськими ресурсами для забезпечення належного впровадження та виконання законодавства (МВ: URL).</i>
40.	<i>Submission to the Verkhovna Rada a draft law updating the existing legislation on the <u>ACU</u> and extending its remit to include state-owned enterprises (MOU: URL).</i>	<i>Внесення на розгляд Верховної Ради України законопроекту, спрямованого на оновлення існуючого законодавства про <u>Рахункову палату України</u> та розширення її повноважень зокрема на державні підприємства (МВ: URL).</i>
41.	<i><u>Ukraine</u> will consult with <u>EU</u> and other <u>WTO members</u> on its request for renegotiation of its WTO commitments under article XXVIII of the GATT, so as to address systemic concerns raised by WTO members (MOU: URL).</i>	<i><u>Україна</u> проводитиме консультації з <u>ЄС</u> та іншими членами <u>COT</u> на її прохання для перегляду своїх зобов'язань в рамках <u>COT</u> відповідно до статті XXVIII ГАТТ, з тим, щоб вирішити системні проблеми,</i>

		<i>підняті членами COT (МВ: URL).</i>
42.	<i>These consultations will include the consideration of <u>other WTO compatible instruments</u>, such as the BOP exception (MOU: URL).</i>	<i>Ці консультації включатимуть розгляд <u>інших суміжних інструментів COT</u>, таких як винятки платіжного балансу (МВ: URL).</i>
43.	<i><u>The consultations should result in a further substantial reduction of the number of tariff lines affected by the renegotiation request</u> (MOU: URL).</i>	<i><u>Консультації повинні привести до подальшого істотного скорочення кількості тарифних позицій, залежних від запиту переговорів про перегляд</u> (МВ: URL).</i>
44.	<i>Ensure that all legitimate VAT refund claims are paid in cash, or netted out against VAT obligations of the <u>taxpayer</u> in question, in a timely manner (MOU: URL).</i>	<i>Забезпечення вчасних грошових виплат за всіма легітимними вимогами щодо відшкодування ПДВ або здійснення компенсації відповідним <u>платникам податків ПДВ-облігаціями</u> (МВ: URL).</i>
45.	<i>In order to increase <u>transparency</u> on the operations of Naftogaz, prepare an Annual Financial Report of Naftogaz and its subsidiaries segmented into i) production, ii) import/supply, and iii) network management and storage in line with International Financial Reporting Standards (MOU: URL).</i>	<i>Для посилення <u>прозорості</u> діяльності НАК “Нафтогаз України” здійснення підготовки Щорічного фінансового звіту компанії та її дочірніх підприємств за такими сегментами: 1) видобування; 2) імпорт/постачання; 3) управління мережею та сховищами відповідно до Міжнародних стандартів фінансової звітності (МВ: URL).</i>
46.	<i><u>The NBU will prepare norms and regulations on systemic banks for</u></i>	<i><u>Підготовка Національним банком України норм і правил</u></i>

	<i>adoption later in the year (MOU: URL).</i>	<i>регулювання, що стосуються системних банків для їх подальшого прийняття цього року (МВ: URL).</i>
47.	<i>Improvement of implementation of the legislation on the disclosure of <u>ultimate ownership</u> of banks (MOU: URL).</i>	<i>Покращення виконання законодавства про оприлюднення <u>кінцевих власників</u> банків (МВ: URL).</i>
48.	<i>Publication of data on ultimate ownership for all banks by 1 September on the <u>NBU</u> website (MOU: URL).</i>	<i>Оприлюднення до 1 вересня на веб-сайті <u>Національного банку України</u> інформації щодо кінцевих власників усіх банків (МВ: URL).</i>
49.	<i><u>The government submits to the Verkhovna Rada the draft law amending the “law on financial services and state regulation of financial services markets concerning disclosure of information”</u> (MOU: URL).</i>	<i><u>Внесення Урядом на розгляд Верховної Ради України проекту Закону України про внесення змін до Закону України “Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг” щодо розкриття інформації”</u> (МВ: URL).</i>
50.	<i>During the implementation of the European Union’s assistance, <u>the following indicators and reports shall be provided</u> to the Commission by the relevant authorities on a quarterly basis (MOU: URL).</i>	<i>У ході реалізації допомоги Європейського Союзу, Комісії щоквартально відповідними органами влади <u>мають надаватися такі показники та звіти</u> (МВ: URL).</i>
51.	<i>1. <u>Monitoring of macroeconomic and financial developments and policies</u> (MOU: URL).</i>	<i>1. Моніторинг макроекономічних та фінансових напрацювань та <u>політики</u> (МВ: URL).</i>
52.	<i>Level and composition of general government revenue and expenditure, including</i>	<i>Рівень і склад загальних доходів і видатків держави, включаючи <u>державні позабюджетні кошти</u></i>

	<i>extrabudgetary public funds and state-owned enterprises, including Naftogaz (MOU: URL).</i>	<i>та державні підприємства, включаючи НАК «Нафтогаз України» (МВ: URL).</i>
53.	<i>External debt, including <u>external arrears</u>, as per the IMF Arrangement to be agreed with Ukraine (MOU: URL).</i>	<i>Зовнішній борг, включаючи <u>зовнішню заборгованість</u>, як для домовленості, що буде укладено між Україною та МВФ (МВ: URL).</i>
54.	<i><u>General government debt and publicly guaranteed debt</u>, including payment arrears, based on the definition used in the IMF Arrangement to be agreed with Ukraine (MOU: URL).</i>	<i><u>Загальний державний борг</u>, гарантований державою борг, включаючи заборгованість з виплат на основі визначення, що використовуватимуться в домовленості, що буде укладено між Україною та МВФ (МВ: URL).</i>
55.	<i>Interest payments on external debt and <u>principal repayments</u> on external debt (MOU: URL).</i>	<i>Виплати відсотків за зовнішнім боргом і <u>погашення основної суми боргу</u> за зовнішнім боргом (МВ: URL).</i>
56.	<i>Interest payments on <u>general government debt and publicly guaranteed debt</u> and principal repayments on <u>general government debt and publicly guaranteed debt</u> (MOU: URL).</i>	<i>Виплати відсотків за <u>загальним державним боргом</u>, гарантованим державним боргом та виплати тіла кредитів за <u>загальним державним боргом та гарантованим державним боргом</u> (МВ: URL).</i>
57.	<i>Projections of interest and principal on external debt falling due <u>over the next four quarters</u> (MOU: URL).</i>	<i>Прогнози відсотків і основної суми зовнішнього боргу з терміном погашення <u>протягом наступних чотирьох кварталів</u> (МВ: URL).</i>

58.	<i>Interest and principal on general government debt and publicly guaranteed debt falling due <u>over the next 12 quarters</u> (MOU: URL).</i>	<i>Відсотки та виплати тіла кредитів за загальним державним боргом та гарантованим державою боргом, термін виплати яких припадає <u>на наступні 12 кварталів</u> (МВ: URL).</i>
59.	<i>Payments (<u>disbursements, interests and amortisation</u>) made on publicly guaranteed loans by the following state-owned enterprises or agencies: Naftogaz, UkrAvtoDor and the State Mortgage Institution (MOU: URL).</i>	<i>Платежі (<u>виплачені суми, відсотки та амортизація</u>), проведені за гарантованим державою боргом таким державним підприємствам та відомствам: НАК “Нафтогаз України”, Укравтодор та Державна іпотечна установа (МВ: URL).</i>
60.	<i>Provide, <u>on a quarterly basis</u>, monthly data on VAT refunds in the following format: (i) beginning stock of refund requests; (ii) refund requests paid in cash; (iii) refunds netted out against obligations of the taxpayer; (iv) denied requests; (v) new refund requests; (vi) end-of-period stock of requests; and (vii) stock of VAT refund arrears (unsettled VAT refund claims submitted to the Ministry of Revenues and Duties more than 74 days before the end of period) (MOU: URL).</i>	<i>Забезпечити надання щомісячної інформації, <u>на кварталній основі</u>, про відшкодування ПДВ у такому форматі: (i) початковий обсяг вимог про відшкодування; (ii) вимоги про відшкодування, оплачені у грошовій формі; (iii) відшкодування, заліковане коштом зобов'язань платника податків; (iv) відхилені вимоги; (v) нові вимоги про відшкодування; (vi) обсяг вимог на кінець звітного періоду; а також (vii) обсяг заборгованості з відшкодування (незадоволені</i>

		вимоги про відшкодування ПДВ, подані до Міністерства доходів і зборів більше ніж за 74 дні до закінчення звітнього періоду) (МВ: URL).
61.	<i>Collection rates of Naftogaz, by type of customer (including an appropriate span of historical data for comparison purposes) (MOU: URL).</i>	Показники збирання оплати НАК «Нафтогаз України» за категоріями клієнтів (включаючи відповідний діапазон історичних даних для цілей порівняння) (МВ: URL).
62.	<i>Number and total financial value of public procurement procedures and breakdown into sole-source and competitive procedures (including an appropriate span of historical data for comparison purposes) (MOU: URL).</i>	Кількість і загальна фінансова вартість процедур державних закупівель з розбивкою на процедури безконкурсного передання контрактів та процедур з проведенням конкурсу (включаючи відповідний діапазон історичних даних для цілей порівняння) (МВ: URL).
63.	<i>2. Monitoring of structural policies (MOU: URL).</i>	2. Моніторинг структурної політики (МВ: URL).
64.	<i>Progress report on public finance reform and administration (quarterly) (MOU: URL).</i>	Звіти про прогрес у сфері реформи державних фінансів та управління (щоквартальна інформація) (МВ: URL).
65.	<i>Progress report on banking sector reform (quarterly) (MOU: URL).</i>	Звіт про просування справ у реформуванні банківського сектору (щоквартальна інформація) (МВ: URL).
66.	<i>3. Publication of economic data (MOU: URL).</i>	3. Публікація економічних даних (МВ: URL).

67.	<i>The Memorandum of Understanding on cooperation in the field of energy between the European Union (EU) and Ukraine, signed on 1st December 2005, has provided a <u>solid basis</u> for guiding the cooperation between both sides over the past ten years (MUS: URL).</i>	<i>Меморандум про взаєморозуміння щодо співробітництва в енергетичній галузі між Україною та Європейським Союзом (ЄС), укладений 1 грудня 2005 року, визначив <u>фундаментальні принципи</u> стратегії співпраці між цими двома сторонами впродовж останніх десяти років (МВС: URL).</i>
68.	<i><u>Good progress</u> has been achieved over this period in implementing the five roadmaps described therein, namely on (i.) nuclear safety, (ii.) integration of electricity and gas markets, (iii.) security of energy supply and transit, (iv.) the coal sector and (v.) energy efficiency and renewables (MUS: URL).</i>	<i>Протягом зазначеного періоду були досягнуті <u>значні успіхи</u> у реалізації п'яти дорожніх карт, визначених цим документом, а саме у сфері (i) ядерної безпеки; (ii) інтеграції ринків електроенергії та газу; (iii) підвищення безпеки енергопостачання і транзиту вуглеводнів; (iv) у вугільній галузі та (v) енергоефективності використання відновлювальних джерел енергії (МВС: URL).</i>
69.	<i>This has already led to a <u>closer integration</u> of the energy markets of the EU and Ukraine (MUS: URL).</i>	<i>Завдяки цьому значно <u>підвищився рівень інтеграції</u> енергетичних ринків України та ЄС (МВС: URL).</i>
70.	<i>The goal remains the full integration of energy markets of the EU and Ukraine for the benefit of consumers</i>	<i>Незмінною метою залишається повна інтеграція енергетичних ринків України та ЄС в інтересах</i>

	<i>and <u>with a view</u> to strengthening mutual energy security and environmental sustainability (MUS: URL).</i>	<i>споживачів та з <u>огляду на</u> необхідність взаємного посилення безпеки енергопостачання та охорони довкілля в енергетичній галузі (MBC: URL).</i>
71.	<i>It is therefore in the interest of the EU and Ukraine (hereinafter “the Sides”) to intensify cooperation in the energy field and to reform energy sectors, in particular in the areas <u>outlined below</u> (MUS: URL).</i>	<i>У зв'язку з цим Україна та ЄС (надалі – «Сторони») зацікавлені в активізації співпраці у сфері енергетики та у здійсненні реформ в енергетичному секторі, зокрема, у галузях, <u>зазначених нижче</u> (MBC: URL).</i>
72.	<i>A number of <u>significant developments</u> have taken place in the last few years that have been taken into account in drawing up this new Strategic Energy Partnership, namely (MUS: URL).</i>	<i>Впродовж кількох останніх років відбулася низка <u>значних подій</u>, які були взяті до уваги під час підготовки цього Меморандуму про взаєморозуміння щодо стратегічного енергетичного партнерства, а саме (MBC: URL).</i>
73.	<i><u>the Association Agreement between the EU and Ukraine</u>, which was signed in March and June 2014, includes provisions specifically dedicated to energy, energy-related trade and harmonization of the Ukrainian legislative framework with that of the EU in the energy sector (MUS: URL).</i>	<i><u>Угода про Асоціацію між Україною та ЄС</u>, яка була підписана у березні та червні 2014 року, містить положення, що конкретно стосуються сфери енергетики, торгівлі енергоносіями та гармонізації українського законодавства з правом ЄС у галузі енергетики (MBC: URL).</i>
74.	<i>Its application provides the basis for</i>	<i>Їх застосування є основою для</i>

	<i>enhanced cooperation in the field of energy between the Sides (MUS: URL).</i>	<i>зміцнення співпраці між Сторонами у сфері енергетики (MBC: URL).</i>
75.	<i>Ukraine became a contracting party of the Energy Community as of 1st February 2011 and has already undertaken first steps to comply with a number of its international obligations therein, namely in the area of natural gas and is committed to implement fully the Third Energy Package (MUS: URL).</i>	<i>1 лютого 2011 року Україна набула статусу Договірної Сторони у рамках Договору про заснування Енергетичного Співтовариства і вже вжила перших заходів з дотримання низки своїх міжнародних зобов'язань, передбачених цим документом, зокрема, у газовій сфері, а також взяла на себе зобов'язання реалізувати в повному обсязі Третій Енергетичний Пакет ЄС (MBC: URL).</i>
76.	<i>in June 2016, one year following the accession to <u>Horizon 2020</u>, the agreement associating Ukraine to the Euratom research and training programme (2014-18) (the Euratom Programme) was signed, which was ratified by the Verkhovna Rada of Ukraine on 22 September 2016 (MUS: URL).</i>	<i>У червні 2016 року, через рік після приєднання України до програми «Горизонт 2020» (<u>Horizon 2020</u>) була укладена Угода між Урядом України та Європейським співтовариством з атомної енергії про наукову і технологічну співпрацю та асоційовану участь України у Програмі наукових досліджень та навчання Євратом (2014-2018), яка ратифікована Верховною Радою України 22 вересня 2016 року (MBC: URL).</i>
77.	<i>This association, in view of</i>	<i>Набуття Україною статусу</i>

	<i>Ukraine's recognised competence and know-how in nuclear science will further widen <u>mutually beneficial</u> co-operation between the EU and Ukraine (MUS: URL).</i>	<i>асоційованого члена цієї програми, зважаючи на визнану компетенцію наукових установ та «ноу-хау» України у сфері ядерної енергетики, дозволить додатково розширити <u>взаємовигідну</u> співпрацю між Україною та ЄС (МВС: URL).</i>
78.	<i>Ukraine shares the goals and principles of the Energy Union set out in <u>the European Commission's Framework Strategy for a Resilient Energy Union with a Forward-Looking Climate Change Policy</u> to provide consumers – both households and businesses – with safe, secure, sustainable, competitive and affordable energy (MUS: URL).</i>	<i>Україна поділяє цілі та принципи Енергетичного Союзу, встановлені <u>Рамковою стратегією Європейської Комісії щодо Сталого Енергетичного Союзу</u> з довгостроковою політикою щодо запобігання зміні клімату, які передбачають забезпечення споживачів (як побутових, так і бізнесу) енергією у безпечний, захищений, стабільний, конкурентоспроможний та доступний спосіб (МВС: URL).</i>
79.	<i>For that purpose, the Sides <u>agree to cooperate closely</u> in implementing the principles set out in the Energy Union strategy (MUS: URL).</i>	<i>З цією метою сторони <u>домовились про тісну співпрацю</u> з метою реалізації принципів, передбачених зазначеною стратегією Енергетичного Союзу (МВС: URL).</i>
80.	<i>The Sides also <u>recall the importance</u> of the recent declarations, initiatives and agreements in implementing</i>	<i>Сторони також <u>нагадують про необхідність</u> взяття до уваги в ході реалізації їхньої співпраці у</i>

	<i>their cooperation in the field of energy, in particular: the Joint Declaration on the Modernisation of Ukraine's Gas Transit System of 23rd March 2009 (MUS: URL)..</i>	<i>сфері енергетики нещодавніх декларацій, ініціатив та угод, зокрема, таких: Спільна декларація України та ЄС щодо модернізації української газотранспортної системи від 23 березня 2009 року (МВС: URL).</i>
81.	<i>Acknowledging the importance of developing Ukraine's energy infrastructure and implementing projects aimed at deepening its integration into the EU's infrastructure, the Sides <u>agree to cooperate</u> in mobilising investments and financing (MUS: URL).</i>	<i>Визнаючи необхідність розвитку енергетичної інфраструктури України та реалізації проектів, спрямованих на поглиблення її інтеграції в енергетичну інфраструктуру ЄС, Сторони <u>домовились про співробітництво</u> щодо залучення інвестицій та фінансування (МВС: URL).</i>
82.	<i><u>In view of the above, the Sides aim to collaborate in view of aligning their respective energy strategies and expanding the instruments of cooperation between them in the areas below</u> (MUS: URL).</i>	<i><u>З урахуванням вищевикладеного,</u> Сторони ставлять собі за мету співпрацювати задля упорядкування своїх відповідних енергетичних стратегій і розширення інструментів співробітництва між ними у зазначених нижче сферах (МВС: URL).</i>
83.	<i>The Sides seek to strengthen their <u>mutual energy security</u> in a spirit of solidarity and trust. With a view to achieving this, the Sides aim at (MUS: URL).</i>	<i>Сторони прагнуть до зміцнення <u>взаємної енергетичної безпеки</u> на основі принципу солідарності та довіри. Для успішної реалізації своїх намірів Сторони ставлять собі за мету (МВС: URL).</i>

84.	<i>regularly exchanging information with regard to new policy initiatives, scenarios and forecasts of <u>energy consumption and supply</u>, including aiming at harmonising their modelling methodologies (MUS: URL).</i>	<i>регулярний обмін інформацією стосовно нових політичних ініціатив, сценаріїв та прогнозів щодо <u>споживання та постачання енергії</u>, у тому числі орієнтація на гармонізацію методології їх моделювання (MBC: URL).</i>
85.	<i>cooperating on joint initiatives and on ways to diversify and enhance their security of energy supply, including protection of <u>energy critical infrastructures</u> and against cyber security threats (MUS: URL).</i>	<i>співробітництво щодо реалізації спільних ініціатив та способів диверсифікації та підвищення безпеки енергопостачання, включаючи захист <u>критично важливих енергетичних структур</u> та захист від загроз кібербезпеці (MBC: URL).</i>
86.	<i>improving the interconnectivity between EU Member States and Ukraine as well as with and between Energy Community Contracting Parties and removing any barriers, including regulatory, with a view to facilitating cross-border gas flows and non-discriminatory access to facilities and natural gas sources (MUS: URL).</i>	<i>покращення сполучення між Україною та державами - членами ЄС, а також з іншими Договірними Сторонами Енергетичного Співтовариства та всередині нього, усунення усіх бар'єрів, у тому числі регуляторних, з метою полегшення транскордонних потоків газу та недискримінаційного доступу до інфраструктури та джерел природного газу (MBC: URL).</i>
87.	<i>collaborating in the process of identification and implementation of Projects of Common Interest (PCIs)</i>	<i>співпраця у процесі ідентифікації та реалізації Проектів спільного інтересу (PCI) (у відповідних</i>

	<i>(where appropriate) and Projects of Energy Community Interest (PECI) or Projects of Mutual Interest (PMIs), in strengthening the compatibility and coordination between <u>PCI</u> and <u>PECI/PMI</u> and in seeking to achieve full application of energy market rules on all interconnections based on EU legislation (MUS: URL).</i>	<i>випадках) та Проектів спільного інтересу у рамках Енергетичного Співтовариства або Проектів взаємного інтересу (PECI та PMI), співробітництво з метою підвищення ступеня сумісності та координованості проектів <u>PCI</u> та <u>PECI/PMI</u>, а також у прагненні забезпечити в повному обсязі застосування правил енергетичного ринку до всіх транскордонних перегонів на основі законодавства ЄС (MBC: URL).</i>
88.	<i>building on the <u>successful cooperation</u> following the EU stress tests of 2014 by continuing cooperation on the security of natural gas supply within existing projects and initiatives as well as through enhanced regional efforts and by launching similar cooperation with regard to electricity (MUS: URL).</i>	<i>розвиток <u>успішного співробітництва</u> після стрес-тестів ЄС 2014 року за рахунок продовження співпраці щодо підвищення безпеки постачання природного газу у рамках діючих проектів та ініціатив, а також за рахунок посилення діяльності у регіонах та ініціювання аналогічного співробітництва у сфері електроенергетики (MBC: URL).</i>
89.	<i>supporting the environmentally sound production of indigenous energy, including renewables, in a sustainable manner (MUS: URL).</i>	<i>підтримка екологічно безпечного внутрішнього виробництва енергії, у тому числі відновлювальних джерел енергії згідно з принципами сталого</i>

		розвитку (MBC: URL).
90.	<i>Recognizing Ukraine's strategic role as a gas transit country, the Sides should continue to cooperate on ensuring the safe, reliable and transparent transit of gas through Ukraine, <u>inter alia</u> through the full implementation of the 2009 Joint Declaration on the Modernisation of Ukraine's Gas Transit System (MUS: URL).</i>	Визнаючи стратегічну роль України як газотранзитної держави, Сторони мають продовжувати співпрацю для забезпечення безпечного, надійного та прозорого транзиту газу територією України, <u>зокрема</u> , шляхом імплементації в повному обсязі положень Спільної декларації України та ЄС щодо модернізації української газотранспортної системи 2009 року (MBC: URL).
91.	<i>Bearing this in mind, the EU supports the efforts of Ukraine to remain an <u>important</u> gas transit country (MUS: URL).</i>	З огляду на це ЄС підтримує зусилля України, спрямовані на збереження ролі <u>важливої</u> газотранзитної держави (MBC: URL).
92.	<i>In view of the substantial capacity of underground storage facilities for gas available in Ukraine and of their strategic importance for the security of gas supply in Europe and Ukraine, the Sides envisage exploring the potential to strengthen the integration of these facilities into the EU gas market <u>inter alia</u> by increasing the transparency and effectiveness of their operation, and the possibility of a gas hub in</i>	З огляду на суттєву ємність комплексу підземних сховищ газу України та його стратегічно важливе значення з точки зору безпеки постачання газу в Україні та Європі, Сторони планують проаналізувати можливість підвищення ступеня інтегрованості зазначених об'єктів у ринок газу ЄС <u>за рахунок</u> підвищення прозорості та ефективності їхнього

	<i>Ukraine following necessary unbundling in conformity with the 3rd package (MUS: URL).</i>	функціонування, у тому числі можливість створення газового хабу на території України, продовжуючи процес необхідного відокремлення у відповідності до положень Третього енергетичного пакету (MBC: URL).
93.	<i>Ukraine is determined to implement swiftly the unbundling decision in respect of NJSC Naftogaz of Ukraine for the benefit of the internal market and in the <u>best interests</u> of the people of Ukraine (MUS: URL).</i>	Україна має намір швидко реалізувати рішення щодо відокремлення діяльності з транспортування природного газу (діяльності оператора ГТС) від видобутку і постачання природного газу (<i>unbundling decision</i>) по відношенню до НАК «Нафтогаз України» в інтересах внутрішнього ринку та з <u>максимальним врахуванням інтересів</u> народу України (MBC: URL).
94.	<i>The Sides intend to continue their cooperation in the oil sector, including on ensuring the secure and reliable transit of crude oil via Ukraine and on diversification projects, as well as on the implementation by Ukraine of a system of minimum stocks of <u>crude oil</u> and <u>petroleum products</u> (MUS: URL).</i>	Сторони мають намір продовжувати свою співпрацю у нафтовому секторі, у тому числі з метою забезпечення безпечного та надійного транзиту сирової нафти територією України та реалізації проектів з диверсифікації, а також задля створення Україною системи мінімальних запасів <u>сирової нафти</u>

		<i>та нафтопродуктів (МВС: URL).</i>
95.	<i>Building on their <u>extensive</u> collaboration during the comprehensive and transparent risk and safety assessments (stress tests) of their nuclear power reactors which took place following the Fukushima accident, the Sides should continue to cooperate closely in the field of nuclear safety as well as radioactive waste and spent fuel management with a view to ensuring that Ukraine will incorporate into its legislation the most recent legal framework implemented in the EU in that field (MUS: URL).</i>	<i>Спираючись на <u>широкомасштабне</u> співробітництво під час проведення всеосяжного та прозорого оцінювання ризиків та рівня безпеки атомних реакторів (стрес-тестів) після аварії на атомній станції Фукусіма, Сторони повинні, як і раніше, тісно співпрацювати у питаннях підвищення ядерної безпеки, а також поводження з радіоактивними відходами та відпрацьованим ядерним паливом з тим, щоб Україна включила у своє законодавство найбільш актуальну нормативно-правову базу, імplementовану в ЄС у цій сфері (МВС: URL).</i>
96.	<i>The Sides should also cooperate in the diversification of nuclear fuel supplies for <u>VVER</u> nuclear reactors, including those based on indigenous reserves, with special attention to the issue of licensing of the fuel from different providers (MUS: URL).</i>	<i>Сторони також повинні співпрацювати у питаннях диверсифікації джерел постачання ядерного палива для ядерних реакторів типу <u>ВВЕР</u> (<u>WER</u>), у тому числі за рахунок місцевих резервів, приділяючи особливу увагу питанню ліцензування палива від альтернативних постачальників (МВС: URL).</i>

97.	<p><i>The Sides envisage co-operating closely to ensure that Ukraine is addressing environmental concerns in the energy sector with a view to meeting the Sustainable Development Goals, including those having a cross-border or global character, and on the implementation of relevant multilateral environmental agreements (MUS: URL).</i></p>	<p>Сторони передбачають тісну співпрацю з тим, щоб забезпечити врегулювання Україною екологічних проблем, які виникають в енергетичному секторі, з метою реалізації цілей сталого розвитку, у тому числі тих, що мають транскордонний або глобальний характер, а також з тим, щоб забезпечити імплементацію відповідних багатосторонніх природоохоронних угод (МВС: URL).</p>
98.	<p><i>Environmental impact assessments, applied in line with EU legislation establishing a Community framework for the nuclear safety of nuclear installations and relevant international obligations will be used as an <u>important</u> tool to meet environmental standards (MUS: URL).</i></p>	<p>Оцінки впливу на навколишнє середовище, що здійснюються згідно з правом ЄС, а також відповідними міжнародними зобов'язанням, слугуватимуть <u>обов'язковим</u> інструментом, що забезпечить дотримання стандартів захисту навколишнього середовища (МВС: URL).</p>
99.	<p><i>With a view to strengthening energy security and independence of Ukraine, the Sides envisage cooperating on maintaining the integrity and increasing the stability of the national electricity system and its ability to meet the long-term</i></p>	<p>З огляду на необхідність підвищення рівня енергетичної безпеки та енергетичної незалежності України, Сторони планують співпрацювати з метою збереження цілісності та підвищення стабільності</p>

	<i>demand for electricity (MUS: URL).</i>	функціонування національної електроенергетичної системи та її спроможності задовольняти <u>попит</u> на електроенергію у довгостроковій перспективі (MBC: URL).
100.	<i>Building on the progress made <u>so far</u>, the Sides intend to expand cooperation to reform and restructure the Ukrainian coal sector, with due regard to environmental and social aspects, including by way of legislative changes to develop the coal market and assist with the deep and comprehensive restructuring of the sector (MUS: URL).</i>	На підставі досягнутих <u>на сьогоднішній день</u> результатів, Сторони мають намір розширити свою співпрацю щодо реформування та реструктуризації вугільної галузі України, приділяючи належну увагу екологічним та соціальним аспектам її функціонування, у тому числі шляхом внесення законодавчих змін задля розвитку вугільного ринку та надання допомоги у глибокій та всеосяжній реструктуризації цієї галузі (MBC: URL).

SUMMARY

The research **relevance** is justified by the growing interest of contemporary linguistics to the issues of communicative interaction, to the study of language in close connection with the practical activity of a person, the need to systematize knowledge about the texts of international relations and the importance of research into the specifics of rendering such texts in translation.

The aim of the research is to determine the lexical and stylistic features of English texts of international relations and the features of their rendering into Ukrainian.

The following research **objectives** have been set:

- 1) to present the concept of diplomatic discourse and to determine its linguistic specificity;
- 2) to consider memorandum as a genre of diplomatic discourse;
- 3) to study the issues of rendering the texts of diplomatic discourse in translation;
- 4) to analyze the lexical and stylistic features of EU Memorandums with European countries in English;
- 5) to characterize the pragmatic loading in the English texts of the EU Memorandums with the European countries;
- 6) to highlight the lexical, lexical and semantic, grammatical, and lexical and grammatical means of reproducing the lexical and stylistic features of the English EU memorandum in Ukrainian translations.

The object of the study is the texts in international relations in the source language and translation.

The subject of the study is the lexical and stylistic features of the texts in international relations and the means of their rendering in translation.

In the theoretical part of the qualification work, methods of analysis and synthesis of information were applied in order to identify the key features of diplomatic discourse as a problem of linguistics and translation studies. The

linguistic analysis of the lexical and stylistic parameters of English international documents was provided by the use of the methods of lexical, stylistic, pragmatic and contextual analysis. The translation component of the study included the use of translation (transformation) analysis and quantitative calculations as a means of generalizing information.

The scientific novelty of the conducted research is manifested in the fact that the paper comprehensively analyzes the lexical and stylistic specificity of the texts of the EU Memorandums which is new for the domestic linguistics. In addition, a translation analysis of the EU Memorandum texts has also a novelty for contemporary science.

The practical significance of the paper is determined by the fact that the study of lexical and stylistic features of the texts in international relations and their translation constitutes a contribution to the theory of comparative linguistics, as well as to the theory of linguistic contacts and discourse analysis.

The practical significance of the research is also that its results can be used in teaching translation disciplines, as well as in the study of comparative linguistics, business language and other disciplines.

Structure of master's qualification paper. The master's qualification paper consists of an introduction, three chapters with conclusions for each of them, general conclusions, three bibliographic lists, annex and summary.

The analysis of theoretical sources revealed that the texts of international relations belong to diplomatic discourse which is understood as a mental-communicative interaction carried out under institutional conditions by professional diplomats of different countries and addressees around the world aimed at exercising speech influence in order to resolve conflicts. The characteristic features of diplomatic discourse are interdiscursivity, orientation towards the mass addressee, use of cooperative and confrontational strategies, manipulativeness, ritualism, dialogic nature, and respectful tone.

The memorandum is a type of international agreement. It is a genre of diplomatic discourse, an interstate document and a diplomatic text with a high

level of standardization, a separate type of international agreements in contemporary international legal relations concluded on a voluntary basis with the free will of the parties and characterized by the presence of the parties' initiative, the need for establishment and support relationships and setting a specific agenda for them.

Diplomatic translation is not only a translation from one language to another, but also a translation from one legal system to another. The main difficulties encountered in translating diplomatic documents are the presence of terminology, abbreviations, acronyms, initial shortenings, differences in grammatical structures of Ukrainian and English languages and preservation of stylistic coloring of the vocabulary.

A practical linguistic analysis of the lexical and stylistic features of English texts in international relations has revealed that they are implemented at the lexical, stylistic and pragmatic levels. In particular, the lexical level of diplomatic communication in the English memorandum texts is characterized by the presence of a considerable number of proper names (names of countries, organizations, normative documents), terminological units (including legal, economic and other terminology), abbreviations as a means of compression, evaluative vocabulary demonstrating positive aspects of cooperation, traditional borrowing and cliché phrases as a means of connecting the information.

At the stylistic level, the characteristic features of the memorandum as a type of international diplomatic document are the use of metonymic models for the nomination of performers of the action, honorable tonality, etiquette nature, clarity of wording and bias. Repetitions in the texts of diplomatic documents do not carry a stylistic load but they are also not the cause of tautology.

The pragmatic loading of the memorandum is that this type of document is used as a means of regulating the activity of its parties which determines the use of words with the meaning of a reference, numerators to determine specific dates of requirements fulfillment, homogeneous parts of the sentence as a means of brief presentation of information, modal words for expressing intentions, conditional

sentences as an indicator of the presence of cause-effect relationships, passive constructions as a means of depersonalization, and introductory constructions that allow introducing additional clarifying information into the text.

When rendering the lexical and stylistic features of the texts of international relations, the dominant type of translation transformations is grammatical ones (38.3%) caused by the grammatical differences between the source language and the target language. When representing lexical and stylistic peculiarities of English documents in the sphere of international relations into Ukrainian, the following translation transformations are used: grammatical replacements (23.4%) and transposition (1.9%) caused by structural differences and peculiarities of the combination of words in the source language and the target language; addition (7.5%) as a means of introducing explanatory information into the text; omission (5.3%) as a means of avoiding tautologies and deleting semantically excessive information.

The lexical and semantic means (30.8%) are intended to convey information in a clear and concise form because of changes in the meaning of lexical units. The lexical and semantic means of rendering lexical and stylistic features of texts of diplomatic discourse in translation are differentiation (12,1%) as a choice from incomplete correspondences for finding that shade of meaning of the word which allows to convey the meaning of the lexical unit in translation; substantiation (8.4%) as a means of clarifying the meaning of the lexical unit in order to provide a detailed explanation of the essence of the concept; modulation (6.5%) as the choice of a logically related lexical unit which allows to convey the essence of the described phenomenon; generalization (3.7%) as a means of approximating the lexical meaning in the case of absence of an equivalent.

The lexical means (22.4%) are intended to convey the form of a foreign-language word in translation and are used both for representing the words traditionally used in the source language regardless of the language of translation, and for the reproduction of semantically transparent lexical units the components of which have equivalents in the Ukrainian language. The lexical means of

rendering the lexical and stylistic features of the EU Memorandum texts in the Ukrainian translations are represented by loan translation (16.8%) for representing one-, two- and multicomponent units (proper names, terms, clichés) with transparent semantics; preservation of the source form (4.7%) in the case of internationalization of lexical units in their source form in the international society; transliteration (0.9%) for representation of certain non-English abbreviations.

The reason for using lexical and grammatical means (8.4%) is the presence of clichés, borrowings and combinations whose components have no equivalents in the language of translation. In the process of rendering the lexical and stylistic features of texts of international relations, the following translation transformations are used: total rearrangements (7.5%) as a means of rendering cliché expressions, borrowings and other components of text that cannot be reproduced by direct translation; antonymic translation (0.9%) as an opportunity to overcome the differences between the source language and the target language aimed to create a semantic objection according to the meaning of the unit being translated.

The prospects for further research include the need in thorough study of the lexical, syntactic, grammatical and morphological features of the language of international relations and translation means used for rendering the texts in the field of international relations in translation into Ukrainian and other languages.